

2 1960

planinski vestnik

POŠTNA PLAČANA V GOTOVINI

planinski vestnik 2 1960

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XVI | FEBRUAR

VSEBINA:

CLOVEK IN GORA Vlado Vodopivec	49
SKOZI MANJ ZNANE KRAJE PROKLETIJ Mirko Marković	51
OLSEVA Jože Vršnik	55
GORA ME JE POKLICALA Andrej Beg	58
JADRNO ČEZ ČAVEN IN ČEZ TRNOVSKO PLANOTO Josip Wester	61
STENA JE POČAKALA NA NAJU Ante Mahkota	65
SMEHLJAJ JUGA Boris Režek	73
JANEZ KOPRIVNIK Prof. Ivo Sumljak	77
TELEOBJEKTIVI ZA PLANINCE IN FOTOLOVCE France Avčín	79
NOVA VPONKA France Avčín	82
MLADI PIŠEJO	82
DRUSTVENE NOVICE	84
LITERATURA	88
RAZGLED PO SVETU	90
ZA ZABAVO	96
NASLOVNA STRAN: Draški vrh - Foto Franc Močnik	
SLIKOVNA PRILOGA Lepota zime - Rateška Ponca - Foto J. Čop	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza - urejuje ga uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto - po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Oreš, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likovčarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrč« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.- (naročnina za inozemstvo din 800.-) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

tops

»EMONA«

»SAVA«

»TOPS- GESTETNER«

TOVARNA PISALNIH STROJEV

LJUBLJANA

Človek in gora

VLADO VODOPIVEC

(PROFESORJU MARIJANU LIPOVŠKU
OB PETDESETLETNICI)

Mnogokrat, ko sem se molče pehal za Marijanom v strmino, ko sva na robu stene ali na vrhu po opravljeni turi počivala in občudovala razgled, zlasti pa, ko sva se, navadno zamišljena in nekam otožna, vračala v dolino, sem sam pri sebi skušal razumeti kvalitete tega tihega in skromnega obiskovalca gora, ki ga dvigajo nad mnoge moje znance.

Človek in gora! Kako različen je ta odnos, pa naj gre za ekstremiste in superekstremiste, mojstre plezanja v suhi skali in v ledu, ali pa za nedeljske turiste, ki z nabitimi oprtniki obirajo lahko dostopno hribovje. Koliko domišljavosti in ošabnosti, hrupnosti in snobizma je lahko med prvimi in drugimi in koliko čistega in kulturnega odnosa do gora, skromnosti in zvestobe. Bolj kot drznega alpinista cenimo Marijana Lipovška po teh zadnjih kvalitetah, ki jih je razvil kot človek in umetnik in zaradi katerih je, v starejši alpinistični generaciji, skoraj povsem samosvoja osebnost.

Nekatere privablja in vežejo gore s svojimi strmimi stenami in ostrimi grebeni, pozimi vkovanimi v sneg in led, poleti sivimi in mračnimi od previsov in zajed ali vabljivo razčlenjenimi in ožarjenimi od sonca. Nekatere privablja nizke, ljube gore s senčnatimi gozdovi in sončnimi jasami ter s čudovitim razgledom. Nekaterim so najdražje, ko se odcejo v globoko snežno odejo, postanejo vse oble in zalite, ko rušje in ostre skale izginejo globoko v snegu.

Nekateri jih doživljajo kot samohodci, včasih kar nekam čudaški, samotni občudovalci gorske lepote, drugi s prijatelji ali pa v stalnem zvestem tovarištvu. Nekateri estetizirajo, drugi iščejo v gorah miru, počitka in razvedrila, nekaterim pa so torišče moških in pogumnih dejanj. Ni jih pa veliko, ki bi idealno združevali najboljše lastnosti zvestih obiskovalcev gora, plezalcev v težkih stenah in tihih, radovednih potepuhov, ki peš ali na smučeh iščejo miru in lepote tudi v hribih alpskega predgorja. To so redke, kompleksne gorniške osebnosti, ki so jim gore nepogrešljiv del njihovega fizičnega in duhovnega življenja.

Tak gornik je Marijan Lipovšek. Sijajen pianist in odličen komponist, ves zavzet za svoje življenjsko delo, je ta skromni mož, mimo vseh včasih žolčnih diskusij o pomenu in bistvu alpinizma, mimo vseh zblod in nezdravih pojavov,

gojil izredno visoko kulturo v odnosu do gora, kot jo zmore samo resničen umetnik, ki je globoko proniknil v bistvo lepote in ljubezni do gorske prirode. Kultura v odnosu do gora ni v maksimalni fizični zmogljivosti in tehnični dovršenosti, marveč v sposobnosti globokega doživljanja prirode in njenih lepote, v oblikovanju značaja k poštenosti, skromnosti in tovarištvu. Ali, kakor je sam v enem od svojih člankov napisal: »Zdi se, da je v gorah, kot v umetnosti. Pomembnost ni vedno v veličini dejanja, temveč tudi v njegovi intenzivnosti.« Alpinistika je stopnja udejstvovanja v gorah, ki v etičnem in estetskem pogledu najbolj omogoča, da intenzivno doživljaš gore in sebe. Ko piše o svojih plezalskih vzponih, pravi Lipovšek, da ga manj zanima »tvegano in drzno dejanje kot tako, kot tista sreča, tista prečudna in enkratna zavest, ko plezaš sredi težkega skalnatega sveta, navezan nase in na tovariša«.

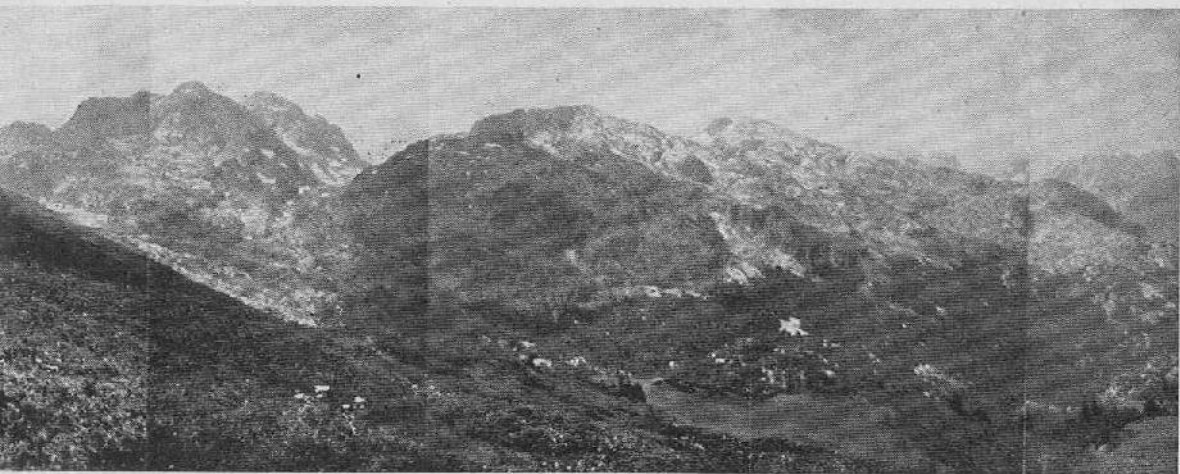
Marijan ni šel vstric z velikimi plezalci svojega časa, o katerih piše vedno z največjim spoštovanjem. »Človeku, ki posveča v dolini svojemu delu večino življenja, se marsikatera plezalska želja izpolni dokaj pozno,« piše v enem od člankov. Značaj njegovega umetniškega udejstvovanja mu je manj kot marsikateremu njegovih vrstnikov po letih dopuščal, da bi se posvečal goram toliko, kot je želel. Ko so veliki mojstri, kot Čop, Potočnik in Tominšek ter Modec in Režek in drugi vrtavali v stenah nove smeri, je moral Marijan večkrat čuvati roke za svojo umetnost.

Razvijal je alpinistiko, ki ni šport, niti rekorderstvo, temveč udejstvovanje z globoko etično vsebino, ki dviga k močatosti, k zavesti moči, krepi značaj, pogum, voljo. Marijan Lipovšek je najvidnejši predstavnik kulturne alpinistike.

Poleg tega najvišjega udejstvovanja v gorah, ki nima nadomestila, se je z enako ljubeznijo kot stenam in grebenom predajal pohorskim barvnim simfonijam, pomladanskemu razkošju v zasavskih hribih ali lepoti zimske prirode v Polhograjskih Dolomitih. Spoznavanje tega nizkega sveta temelji prav tako v naši »prvobitni ljubezni do prirode, ki ne izključuje ne gorskega sveta, ne nižjega hribovja,« je pisal. Včasih kot samohodec, včasih s tovariši, je plezal težke stene in grebene v Julijcih in Savinjskih alpah, prehodil in presmučal je Pohorje in Komno, plezal v Durmitorju in v Olimpu, zahajal v vsakem letnem času v bohinjske hribe, zlasti v planine okrog njemu tako dragega Pršivca, samotaril po zasavskih hribih, po bloških smučiščih in v Polhograjskih Dolomitih itd.

Skoraj trideset let pa tudi odkriva Marijan Lipovšek svoja gorska doživetja vsem ljubiteljem gora v Planinskem Vestniku. Piše odkritosrčno, brez ošabnosti in domišljavosti tudi takrat, kadar je zablodil in kadar je bila gora močnejša od njega. Z ljubeznijo piše o tovariših, o sebi pa večkrat mnogo preskromno. Kdor pa je z Marijanom plezal, smučal ali hodil po gorah, ve da si je težko zamisliti boljšega in odgovornejšega tovariša.

Petdeset let, ki jih je Marijan Lipovšek prekoračil 26. januarja tega leta, je priložnost, da mu povemo, kako občudujemo delo, ki ga je opravil, da cenimo njegov čisti in kulturni odnos do gora in vse kar je v svojih člankih povedal o svojih izkušnjah in doživetjih, od takrat, ko je pred tridesetimi leti še sam plezal po Kočni pa do takrat, ko je z Matejem in Barbko plezal v Prusik-Szalayevi smeri v severni Triglavski steni in ko je njegova hčerka in učenka pogumno in lepo prva izplezala težko izstopno mesto. Ne želimo mu samo mnogo sreče, temveč mu hočemo povedati, da je, kot v življenju, postavil tudi v gorah celega človeka in da se uvršča v vrsto najboljših, ki so se udejstvovali v slovenskih gorah.

Panorama Bjeliča iz planine Bor. Levo Maja Kolac 2536 m, desno Maja Rosit 2525 m

Foto M. Marković

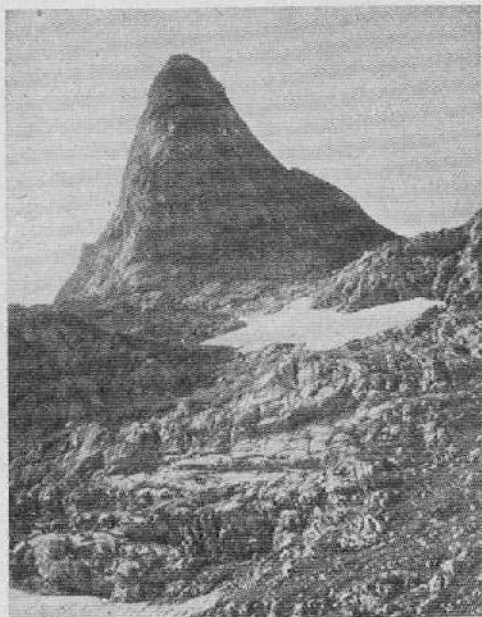
Skozi manj znane kraje Prokletij

MIRKO MARKOVIĆ

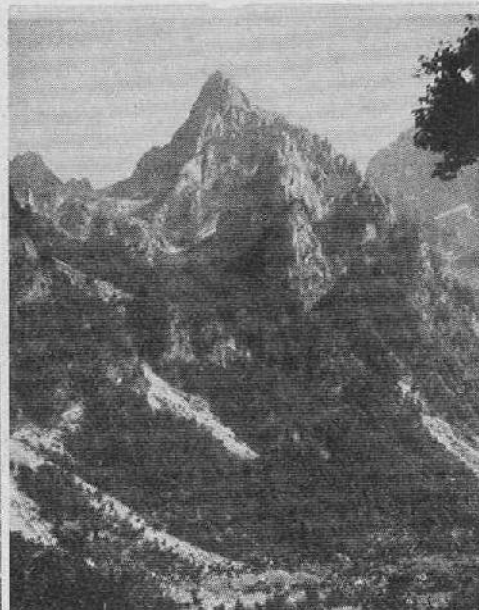
Z lanskim izletom na Prokletije sem nadaljeval že leta 1954, 1955 in 1956 opravljena potovanja. Doslej sem obhodil v glavnem stari skrilovi del vzhodnih Prokletij med Plavim in Dečani in severno od Djerovice. Povzpел sem se na Djerovico, Majo Rops, Žuti Kamen, Krš Čuk, prehodil sem Koprivnik, Bogićevico in romantično Ridsko jezero, ob državni meji sem šel mimo Maje Spatit in Vujkovega Krša in od tam opazoval dolgo verigo snežnih vrhov Krasničkih planin v Albaniji z dolino Srbskega potoka. Občudoval sem kontrast črnih pragozdov na Košutici in belega golega Bjeliča.

Pred dvema letoma sem gledal tudi na Bjelič. Šel sem po tihi dolini Rapojana do njegovega dna, kjer leži turistom še malo znano jezero Gštars. Spoznal sem edinstvene kraške izvire Vruje in Izvorov, pri čemer mi je postalo jasno, kam izginejo ogromne količine vode, ki priteče z Bjeliča in Vezirove Brade. Dalje sem se povzpел čez Zastan na Čaf Jezerce in Čaf Valbono in stvarno okusil naravo pustega in suhega Bjeliča. Pojem besede »kras« Bjeliča mi je postal bližji in jasnejši. Z državne meje sem od Čafa Jezerce opazoval veličastno panoramo, nenavaden amfiteater golih sten. Nanizale so se druga ob drugi, ena lepša od druge, vse gole, ostre, pokončne, polne snežišč, pod njimi pa množica majhnih jezer, podobnih modrim planinskim očem. Zada pa se je dvigal malo znani, skoraj tajinstveni vrh Maje Jezerce, najvišji v vsem sklopu Prokletij. Samo dr. Gušiću iz Zagreba se je doslej ponudila prilika, da je bil prvi od jugoslovanskih planincev in doslej edini na tem vrhu 1933. leta.

Lanski dvajsetdnevni izlet sem želel posvetiti predvsem Bjeliču, da bi ga čim temeljiteje prehodil in spoznal, se povzpел na njegove vrhove, pogledal v mnoge jame, se pretolkel skozi labirint kanalov in apnenčastih sten, nazadnje pa bi prehodil okolico in si ga ogledal s sosednih hribov.

Skalnate police pod Bezimenim kukom
v Bjeliču

Vrh Očnjaka v Vezirovoj bradi iz Volušnice
Foto M. Marković

Od Peči sem šel peš vse do Bjeliča. Spotoma sem nameraval povezati prejšnje izlete s severnim delom Prokletij, z Rusolijo, Štedimom in Hajlo. V tem delu Prokletij še nisem bil, a sem ga pred tremi leti gledal z Lumbardske planine in Žutega Kamna. Naj omenim, da me je sem vlekla tudi glasovita flora Rusolije in Štedima, ki je po bogastvu planik znana tudi v inozemstvu.

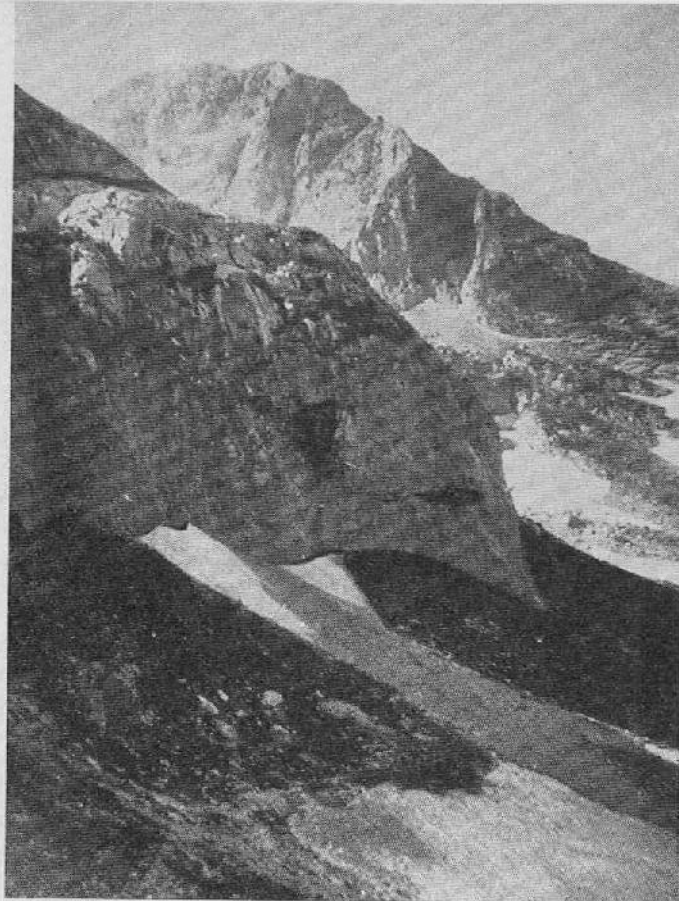
Prenočeval sem pod Vjelakutom, Rusolijo in Hajlo v pastirskih stanovih. Hodil sem po pravih živinorejskih planinah, kakršne so danes v toliki mere že redke v Dinaridih. Na tisoče in tisoče glav ovac in rogatega goveda se pase tu poleti na nepreglednih visokih tratah. Tla so ravna, deloma valovita, takšni so tudi vrhovi, vse je rodovitno, polno vode, studenčkov in potočkov. Pastirski stanovi so zidani pretežno iz kamna in neometani, pokriti so z lesom, ograde za živino pa so narejene iz vej in trnja za obrambo pred zverjadjo.

Iz Bjeluhe sem se povzpел po stari, še iz rimske dobe ohranjeni poti (s sledovi kamnite podlage) na Dio, staro turško živinorejsko tržišče; obiskal sem Djevojački Krš in Planinico, ker je od tam najlepši pogled na ves sklop in skupine Prokletij. Dalje sem šel na Starac, ker doslej še nisem bil na njem, od tam pa sem po grebenu šel proti Marijašu in se po dolini Bjeluhe spustil nazaj.

Končno me je pot od Plava čez Gusinjo pripeljala tja, kamor sem najrajši šel in kjer sem največ pričakoval od izleta — na Bjelič.

Najprej sem se povzpел na planino Bor in Majo Spatit, od koder se odpira najlepši pogled na skupino Bjeliča. Od tam sem s pogledom lahko zajel ves ta gorski predel in ga slikal (glej priloženo panoramo Bjeliča). Menim, da je takšna slika Bjeliča boljša kakor predstava s karte glede na njegov izrazito kraški ustroj in težko prehodnost, kar vse pa s karte ni vidno in jasno.

Naslednji dan sem plezal po krasu Bjeliča na Preslop, od tam pa na vrh Maje Kolac. Žal se mi je na albanski strani pokazal očitno višji vrh, ki nanj

Maja Kolac 2512 m
iz Preslopa
Foto M. Marković

nisem smel. Ko sem blodil po pustem Bjeliču, sem bil ponovno prepričan, da taka bujnost kraških oblik, debelost apnenčastih slojev in izrazita delitev od starih masivov postavljajo Bjelič za edinstveno planino v vsej naši državi, vse to pa, kakor da še nima pravega mesta v naši geografski vedi. Bjelič je pravo središče Prokletij, kar popolnoma jasno pokaže pogled z okoliških vrhov. Bjelič spaja in nase veže skupine Snikut, Radohino in Hekurave kot nekake svoje krake. Po svojem zunanjem videzu deli, istočasno pa orografsko veže dva popolnoma nasprotna planinska svetova, skrilovo področje od izrazito kraškega.

V vsakem primeru bi morali to veliko, visoko, nenavadno, rekel bi, najlepšo goro vseh Prokletij, približati in jo uvesti v naše učbenike, šole in enciklopedije, vsaj po imenu.

Ker sem težišče svojega potovanja leta 1958 posvetil prav Bjeliču, bi rad z nekaj pripombami opozoril na nekatere podrobnosti in novosti v zvezi s samim Bjeličem.

Najprej Bjelič na dosedanjih specialnih kartah 1 : 50 000 (list Prokletije 1, leto 1940) ni pravilno vnesen. Sele po povratku s tega pota sem dobil v roke novo izdajo našega zemljevida za te kraje (list Prokletije 1, reprod. 1954, II. izdaja, spopolnjena leta 1950 po italijanskih kartah 1 : 50 000 iz leta 1936).

Ta lepo in pregledno izdelana karta Prokletij se v veliki meri razlikuje od stare izdaje iz l. 1940 in to prav v področju Bjeliča.

Največja sprememba na novi karti je ta, da doslej prav na meji označeni vrh Maja Kolac ni visok 2530 m niti ni ta vrh na jugoslovansko-albanski meji, temveč se tako imenovani vrh nahaja okoli 1000 m zračne črte od meje na alban-

skem ozemlju. Na sami meji stoji za prevalom Preslop zares izrazit vrh, ki sem ga s Preslopa slikal in ga imel za Majo Kolac in najvišji vrh vsega Bjeliča, pa sem se zmotil. Šele s tega vrha mi je padlo v oči, da je na albanski strani greben z nekaj nazobčanimi vršiči, ki so bili na oko višji od mojega stojišča. Nova karta to moje zapažanje potrjuje in označuje vrh M. e Kolats 2556 m kakšen kilometer na albanski strani, medtem ko ima vrh na sami meji, ki sem ga slikal, 2512 m.

Nova karta označuje še eno zanimivo koto Bjeliča, ki je prejšnje karte niso imele. To je zelo izrazit Kuk v Bjeliču (še brez imena), visok 2418 m, ki sem ga jaz menda prvi fotografiral in objavil v almanahu Prokletije (Peč, 1958, str. 139). Pogled na ta Kuk se odpira iz razmeroma zelo ozkega področja, precej težko dostopnega, zato je verjetno malo planincev, ki so ga imeli priliko videti. Osupel sem obstal, ko sem zagledal tako nenavaden skalnat zob, in bil sem prav vesel, da sem mogel slikati tako redek prizor iz naših gora. Sama stena, ki jo je videti na sliki, ima okoli 400 m, od vojakov pa sem zvedel, da na vrhu doslej še nihče ni bil.

Nova karta prinaša še nekatere spremembe in dopolnitve. Tako ima vrh, prej označen kot Maja Rozit 2522 m, sedaj ime M. e Rošit 2525 m in ga zato velja imeti za najvišji vrh na naši strani Bjeliča. Neimenovana kota vzhodno od Rošita, prej označena 2300 m, ima sedaj oznako 2319 m, severno od nje pa je vnesena oznaka 2170 m, ki je stara karta nima. To je pravzaprav vrh Romana in je škoda, da ni zabeleženo tudi samo ime.

Vsekakor pa je največja škoda ta, da tudi najnovejša karta Prokletij obdrži staro oznako imena planine Belic. Mislim, da je odveč tolmačiti, da to ime ne drži in da se med ljudstvom rabljeno ime Bjelič ne sme nepravilno transkribirati v Belic.

Žal mi je, da nisem imel te nove karte pri roki prej, ker bi mi omogočila orientacijo v albanskem delu Prokletij. Starejša karta pušča te stvari precej meglene, medtem ko lahko na novi natančno spremljamo panorame Krasničkih planin onkraj Valbone. Prav tako ni več netočnosti v višinah in imenih zares še precej divjih in težko dostopnih planin albanskih Prokletij.

Ko sem zaključil svoje bivanje v področju Bjeliča (prenočeval sem v šotoru na Čafu Sapit), sem nadaljeval pot v Vezirovi Bradi, Dolji, Vajuši in Volušnici. Najlepše doživetje v tem delu Prokletij je čudovit pogled, ki se odpira s strme Volušnice na skalnata pobočja Zastana, Karanfilita in Vezirove Brade. To je prava galerija nenavadnih dolomitnih tvorb: kolkov, igel, rogovilastih zob, stolpov, bradam podobnih stolpičev, vse pa je narezljano, kakor bi kipar z dletom rušil, kar je odveč. Prav gotovo je na meji prave drznosti tu vsak korak, ki bi se ga človek upal napraviti, toliko je tod veličastne divjine in strmine.

Seveda bi Prokletije zgubile mnogo svoje romantike, če bi imele in ponujale samo tako podobo. Zato pa je tu tudi in se takoj za hrbtom Volušnice odpira stari skrilovi svet Prokletij. Kakšno nasprotje oni kamniti goloti je ta idila!

A tam za Popadijo se spet beli divji kras Gurikul in Trojan. Spet se menja scenerija, hitro, kakor z nožem odrezana.

Na svojem zadnjem potovanju skozi Prokletije sem se prepričal o tem, kar sem že prej opazil. Prokletije so veličastne po naravnih nasprotjih, polne so divje romantike, ogromne po obsegu, zanimive v vsakem pogledu, nazadnje tudi po bujnosti in bogastvu pastirskega življenja. Pred nami se odpira nenavaden svet, poln mikavnosti, poučen in vreden, da ga dobro spoznamo in obiskujemo. Zato sem prepričan, da me bodo Prokletije ob prvi priložnosti spet zamikale.

Mislim, da se vsak obiskovalec Solčave vsaj enkrat hrepeneče ozre na Olševa, ki s svojimi zelenimi tratami in naravnost čudovitim razgledom vabi obiskovalce, katerih pa ima, žal, veliko premalo. Skromnemu obisku Olševe je kriva bližina državne meje. Upamo, da bo ta ovira kmalu vsaj olajšana, če že ne odstranjena.

Marsikdo je že spraševal, kaj pravzaprav pomeni ali iz česa izhaja ime Olševa. Vsak odgovor na to vprašanje je le ugibanje, domneva, in treba bo še raziskovanja o tem. In k temu bi rad vzpodbudil, in nekaj prispeval z naslednjimi vrstami.

Stari, nekdanji ljudje so bistro opazovali. Za podlago ledinskih in hišnih imen so vzeli zmiraj neko dejstvo. Praznih, nesmiselnih imen je zelo malo, mnogo imen pa se je v stoletjih z izgovarjavo spremenilo in pokvarilo tako, da nam zdaj njih pravi pomen ni več znan in ga je le težko odkriti. Tako je je tudi z imenom Olševe. Če mu hočemo v bližino, moramo malo naokrog in malo v zgodovino nazaj.

Od Olševe proti Covnikovemu Velikemu Vrhu in še naprej proti Matkovi kopi se razteza hrib, ki ga Solčavani imenujemo Šentlenarski vrh. Tako ga imenujemo po cerkvi sv. Lenarta, ki stoji na koroški strani vrha v nadmorski višini 1334 m. Seveda je Šentlenarski vrh razdeljen še na več imen.

Če vzamemo zdaj kmetije v smeri od Matkovega Kota proti Olševi, so nad Matkovim Kotom: Matko, Perko, Kočnar, Gradišnik in na nasprotnem bregu nekdanjega jezera Orlovčnik. Te kmetije so znane pod skupnim imenom Kotjanci.

Od tu naprej so kmetije: Covnik, Šumet, Žibevt, Ložekar, Pastirk in Klemenšek, znane pod imenom Ribničani. Te kmetije se razprostirajo nad Ribčo Pečjo.

Naprej, pod Šentlenarskim vrhom so kmetije Krofič, Jamelnik, Goler že opuščene in še obljudene Kolar, Strelec, Ploder, Rogar, Potočnik in Strgar, znane pod skupnim imenom Proštija.

Naprej, že pod Olševa, pa so v zgornji vrsti kmetije: Macesnik, Ovšovnik, Martinc, Majdač, Šifrer, Prodrik in Robnik.

Kmetije v Proštiji je dal naseliti samostan (proštija) v Dobrlivesi na Koroškem in temu samostanu so kmetje morali iz Proštije oddajati predpisane dajatve. Ker pa leži Proštija na ozemlju občine Solčava, ki je spadala pod oblast samostana v Gornjem gradu, si je tudi gornjegrajski samostan lastil pravice do dajatev iz Proštije. Kmetje v Proštiji so se dvojnih dajatev branili, zato je nastal med omenjenima samostanoma spor. Gornjegrajski opat Janez se je l. 1268 pritožil pri koroškem vojvodu Ulriku III., da posega v posestne pravice gornjegrajskega samostana na planini Olševa—Ložek (v nemškem Erlaw—Losekke). Vojvoda Ulrik je poslal komisijo, da na mestu ugotovi, katera zemlja pripada gornjegrajskemu samostanu. Dne 4. julija 1268 se je ta komisija sešla na meji, z gornjegrajskim opatom in njegovimi ljudmi. Na to razpravo je bilo povabljenih nad 500 prič. Po nemškem zapisniku o tej razpravi so priče pod prisego izjavile, da je bila meja vedno po razvodnici Erlaw—Losekke, Olševa—Ložečki vrh. Vojvoda je dne 17. julija 1268 s posebno listino to mejo priznal in potrdil. L. 1355 je gornjegrajski opat prosil oglejskega patriarha, da mu s svojim posre-

dovanjem pripomore do njegovih prastarih pravic, ker si prošt iz Dobrlevesi lasti posestno pravico do desetih kmetij, ki ležijo v okraju Sulcpah pod »Erelabben«. Po zapisniku o razpravi, ki se je nato vršila, je bilo tudi na to razpravo povabljenih okrog 300 prič, razprava pa se je vršila »na neki kmetiji pod Erelalben«.

Tako vidimo, da sta se za solčavsko Proštijo vršili že dve veliki pravdi in da so se takratni samostani kar dobro zavzeli za svoje pravice.

Ime Erlaw ali Erelalpe štejejo nekateri za prvo in najstarejše v nemščini zapisano ime Olševe. To razlagajo in predstavljajo v slovenščino takole: Ercl = = Erle, to je jelša = olša = Olševa.

Ta razlaga pa mi vzbuja dvome, zato naj o tem zapišem nekaj dejstev in nekaj svojih misli.

Kakor že omenjeno, se Proštija razprostira pod Šentlenarskim vrhom, le kmetiji Potočnik in Strgar se že malo dotikata Olševe. Vendar se vode s teh kmetij stekajo v potok Lašek, kakor iz cele vzhodne Proštije, vode izpod Olševe pa se stekajo v Jurčev potok.

Ce bi se ta (druga) razprava vršila »na neki kmetiji pod Olševo«, bi se morala vršiti v Citriji ali pri Ovšovniku ali pri Macesniku, torej kar v neposredni bližini Proštije, odkoder pa se Proštija niti ne vidi. To je pa težko verjetno. Če je bilo omenjenima samostanoma toliko za Proštijo in njene dajatve, da so sprožili dve tako veliki pravdi, so se gotovo potrudili še toliko, da se je razprava vršila »na mestu«, kakor pravimo, torej v Proštiji sami.

Najbolj verjetno se je razprava vršila pri kmetu Strelcu, na Strevčovem, po solčavsko povedano. Tu je središče Proštije, od tu je vsa Proštija vidna, in Korošce je pot od Železne Kaple mimo Šentlenarta pripeljala naravnost na Strevčovo. Če pa se je razprava vršila na Strevčovem (ali kjerkoli v Proštiji), pa v zapisniku pod imenom Erelalpe ne more biti mišljena Olševa, pač pa Šentlenarski vrh.

To je eno, drugo pa je tole:

Na koroški strani Šentlenarskega vrha med Olševo in Šentlenartom, le nekoliko nižje, je kraj, ki se še zdaj imenuje Rjavica. Tu je zdaj gozd grofa Turna, nekdanj pa je bila tu Rjavčnikova ali Erjavčnikova kmetija. Starčji Solčavani pripovedujejo, da so v letih, ko nas še ni ločila državna meja, pogosto hodili v Železno Kaplo skozi Rjavico. Takrat so bile še dobro vidne razvaline nekdanjih velikih Erjavčnikovih poslopij. Kakor vse hribovske kmetije je bila tudi Erjavčnikova kmetija velika in njegova planina se je razprostirala skoz na Šentlenarski vrh.

Če primerjamo Erjavčnik — Erlaw in Erjavčnikova planina — Erel-alpe, vidimo, da je tu podobnost in verjetnost veliko večja, kakor med Erelalpe in Olševa. Mislim, da bi bilo mogoče na koroški strani — jugoslovanski in avstrijski — priti še do točnih ugotovitev o tem. Nekaj v arhivih, nekaj pri prebivalcih v bližini Olševe. A pri teh bi se bilo treba pobrigati čimprej, ker stari, ki morda o tem še kaj vedo, odhajajo naglo k nekdanjim.

Upoštevati pa je treba še tole:

Najvišje v gore raste pritlikavi skalni bor. Burje mu pravimo v Solčavi. Še visoko v gore mu sledita macesen in smreka, jelša pa zaostane še dosti nižje, saj sega njen »življenjski prostor« le do 1400 m nadmorske višine. Olševa s svojimi 1930 m pa sega že toliko nad gozdno mejo, da je kar neverjetno, da bi kdaj na Olševi jelšje rastlo. Zato je tudi neverjetno, da bi naši pradedi vzeli jelšo za podlago imena Olševe, če na celi Olševi ni rastla niti ena jelša. In če bi na

Olševi jelšje res kdaj rastlo, bi jo najbrž imenovali Jevšovec, kakor je v Matkovem, ali kakor so drugod imenovali Brezovec, Macesnovec, Smrekovec, Bukovec, Jerebičje, Javorje itd. nikakor pa ne Jevševa, ker s samo to besedo ni povedano ničesar.

Vse navedeno kaže na to, da je v omenjenem zapisniku pod Erelalpe mišljen Šentlenarski vrh in da ime gore Olševe ni zrastle iz jelševih korenin.

Ko smo tako po ovinku prišli do ugotovitve — če smem tako reči — kako ime Olševe ni nastalo, storimo še korak naprej.

Olševa je goličava. To mora priznati, kdor jo je že kdaj videl. Kakor iz navedenega sledi, je bila goličava tudi že v času prvih naseljencev. Ti pa so bili Korošci. Tudi na solčavski strani. Korošci pa črko g zgovarjajo kot glas med g in h, l pa kot v. Zato so besedo goličava morali izgovarjati kot hovčava, prav prav tako kakor se zdaj zgovarjajo hovob, pišejo pa golob. V sto ali več stoletni izgovorjavi pa se je lahko zgodilo, da je začetni h umolknil, pa je od besede — goličava — hovčava ostala še ovčava. To je pa že skoraj Ovšava, kakor Solčavani in Korošci izgovarjamo ime gore Olševe.

V Kocbekovem »Vodniku po gorah in dolinah v Savinskih planinah 1904« je zapisano: Olševa (1930 m) na specialni karti Ovčeva. Dokaz, da so nekdanj govorniki Ovčava, kakor zdaj Ovšava.

Omenjeni razpravi sta se končali tako, da je bila določena meja med Štajersko in Koroško po vrhu Olševe, Šentlenarskega, Ložečkega in Covníkovega vrha. Tako je Proštija padla pod oblast gornjegrajskega samostana. Proštijci pa so svoje dajatve morali oddajati dobrlaveškemu samostanu še naprej. Šele l. 1373 sta se omenjena samostana nekako pobotala. Od takrat Proštijci svojih dajatev niso oddajali dobrlaveškemu samostanu več, ime Proštija pa se je obdržalo do današnjih dni.

In še-tole: Ali ni morda nekdanja Ovčava podlaga imenu vasi Solčava, ki tiči v vznožju Olševe? Če sem prav poučen, je bil utemeljitelj imena Solčava pokojni prof. Franc Štifter, ki je pozneje živel v Kalugi na Ruskem, rojen pa je bil kot Martinčev Francek v Čitriji pod Olševo. Mislim, da je bil kot sin Olševe kar zmožen »pogrunirati« nekaj takega.

Nikomur ne vsiljujem svojih misli. Zavedam se, da nisem človek, ki bi v takihle zadevah smel postavljati svoje trditve in jih potem junaško braniti, zato sem skušal zadevo opisati tako, da je vsakemu vidno, kaj je dejstvo, kaj domneva. Želel sem le nakazati sled in smer, kje naj preiskujejo drugi, zmožni in poklicani. Tega pa naj mi nihče ne zameri.

Literatura: dr. Mišič: O ledenikih in hišnih imenih okrog Solčave (Časopis za zgodovino in narodopisje 1938 3—4/191).

Gora me je poklicala

ANDREJ BEČ

Pride čas, ko se mi zazde gore prečudovito lepe: daleč so, in kot bi jih v resnici ovijal tisti pravljčni sij, ki jim ga tako rada ogrne naša domišljija, ožive v prečudni jasnosti in v njih svetlobi se, omamljena od sreče, nerodno prestopa majhna, živa misel, vsa svetla tudi sama. Gore pa, široko razgrnjene okrog nje, so kakor živa bitja, polna velikega, mogočnega življenja. Življenja, ki je tam in ki te čaka, — da napolni prsi s čistim veseljem, z opojnostjo tišine, samote in miru.

Vem, čaka me. Vedno, vsak dan. Tudi ta hip!

Kako sem mogel pozabiti le za trenutek! Tako sta blizu sreča in lepota, tako blizu je to visoko življenje, ki je izpolnjeno z globino in širino veličastnih doživetij — življenje, ki o njem sanjam bolj kot o čemerkoli drugem — in skoro bi pozabil nanj! A moraš mu samo pohiteti naproti in stopiti vanj — in že te zagrne v svoje čiste, dragocene gube.

Kdo ne bi zahrepenel po njem?

Skale se oči in kri hitreje plane po žilah; gore postanejo nenadoma veliko vabilo, izpremene se v mehko zveneč klic iz daljave. Kot bi ga prinesel veter z visokih pobočij, prihiti pod široko odprto okno, zaveje v sivo sobo in jo napolni s soncem...

Včasih se prikade vame zjutraj, da komaj prebujen planem k oknu in je ves svet le ena sama pesem o rojstvu novega; spet drugič se pritihotapi v srce zvečer, ko so veke že težke in misli trudne. A glej — kot da bi bil poln čudežne moči, zbistri oči, pomladi misli in v nekaj trenutkih postanem ves drug, vprav čutim, kako prihajata vame svetloba in svežina v velikem valu. Kot tanek, nepotreben plašč zdrsnejo z ramen bremena vsakdanjosti. Skrbi, ki so bile nemara še pred kratkim velike in težke, se — kot v prelepi pravljici ob dotiku palice, ki čara in ki lahko stori vse, karkoli poželiš, — zmanjšajo pa izgube vso ncizbežnost in vso mučno težo, da komaj še vem zanje.

Počutim se, kot bi se prerodil... Saj se nemara res.

Gora me je poklicala, ne ubežim več glasu, ki me vabi.

Naslonjen na okno sledim svetlim slikam, ki se vzdigujejo iz prebujene zakladnice spomina — z njimi pa se vzdiguje in raste najlepše in najjasnejše v meni: hrepenenje po gorah... Iz mraka vstanejo podobe svetlega skalovja in v vetru pojočih, obsijanih trat. Vidim se, kako se vzdigujem med njimi in po njih, kot one poln svetlobe. Pa si zaželim z vso silo mlade duše, biti tam, čutiti na licih vroči pozdrav sonca, v dlaneh trdno hrapavost skalovja in na čelu božajoči dih vetra...

Zato po polprečuti noči, ko mi podobe gor segajo celo v nemirne sanje, zjutraj že hitim, da ugasim žejo v mestnih sencah izpraznjene duše, da oživim slike preteklih srečanj z goro in da si nabere novih, morda še dragocenejših.

Savinjska dolina je brhka kot mladenka; polna je že zelenega zlata. Enakomeren šum motorja v avtu, ki hiti po vedno ožji in vedno lepši ravnic, me zazibava v prijetno poldremavico. Pokrajina, hiteča mimo, vsa v težkem zelenju, vrača pozdrav kot dobri, stari znanec in bežne slike krajev ostajajo in se izgublajo v prahu za hitečim avtom. Vse lepši prizori se odpirajo očem. Raduha raste iz tal visoko v nebo kot star velikan s sivo glavo, široka in plečata. Pola-

goma se vse gubi — ostajajo le gore, ki so vse višje in večje pred smejočim pogledom, ki jim ga pošiljam.

Vedno mi je ljubo to približevanje gori. Z vsako minuto, ki mineva, se nekaj v meni spreminja. Postajam razigran kot otrok in vedno manj je v meni sledov mesta in enoličnih dni, v njem preživetih.

Brzimo skozi sotesko. Na levi buči Savinja, sinja in čista, tako različna od vode, ki jo vsak dan gledaš na njeni poti skozi mesto, da komaj še verjameš, da je res ista.

Luče.

In nato zdrsnemo med gore.

Na obeh straneh ceste se strmina požene z vso silo navzgor. Ko pomolim glavo skozi okence, se mi dozdeva, da diham že isti zrak, kot se pretaka v gorah. Oster je in svež.

Tesen je vsa lepša, bolj divja, prvobitnejša. Čisti tolmuni v strugi, bela navpičnost sten soteske... Večno utrujena Igla... Redki potniki v avtobusu nehote utihnemo, kot bi prišlo nekaj velikega med nas.

In že si sam. Savinja razigrano pošumeva pod brvjo in brnenje avta zamira na cesti proti Solčavi. Končno sem tu! Tu, ob vstopu v svet najdražje vseh gora. Prsi se napno, svetla radost prešine vse telo in — kaj bi pravil! Poženem se v breg, zaletim se po prvem klanecu, da me sapa komaj dohaja. Viševnik, spodaj suha struga Bele, pa Roban... Prítake — prva, druga, tretja — kot bi gostoljubna roka prijazno zapirala leso za teboj, ki si preveč neučakan, in kot bi se z razumevanjem smehljal za tabo sam gorski škrat izpod Strelovca, ki je prišel pogledat, komu se le tako neznansko mudi po samotnem kotu...

Pa hiti naprej, ves neučakan, v radostnem pričakovanju — in vedno bližja ti je gora — Ojstrica, vrh živih hrepenenj! Kakor v obrazu prijatelja, ki ga mnogo let nisi videl, zopet spoznaš v njenem drage, znane poteze. Iz prej enotne vzhodne stene začno rasti grape in ji brazdati obličje; strmo se poženejo v nebo previsni vrhnji skladi v levem delu, prikažejo se snežišča in zeleni pasovi ruševja in više gori travnate blazinice. Sonce se poigrava s senco, beli skladi pa dihamo čistost in vabijo...

Ko grem med cvetjem čez mehko košenico Travnika v sredini Kota in je korak tih in udušen v mehki zeleni preprogi, me hipoma napolni živa misel, da sem šele ravnokar odšel iz tega sveta in da je bil čas, ki sem ga medtem preživel v nemiru asfalta, le dolg trenutek, ki je moral miniti, da sem lahko prišel spet nazaj.

Bi se ustavil na planini? Le počemu! Preveč veselega nemira je v glavi, preveč načrtov, misli, hrepenenj. Niti mi ni do tega, da bi danes hodil po stezi čez Jeruzale in Moličko planino, ker si želim novih podob in slik iz gore in v gori. Torej — po novi poti! Saj so povsod v gorah pota, povsod so in vsaka gora, vsak teh visokih čudežev je poln steza, le rahlo oblikovanih, da jih spoznaš bolj s srcem kot z očesom. Druga je lepša od druge. Vsaka ima svoje čare in svoj mik, prav kot gore, po katerih so razpredene. In čeprav so brez znamenj, žice, klinov — in morda prav zato, so še mikavnejše, prav gotovo pa lepše: več zahtevajo, a tudi več povrnejo romarju, ki nameri svoj korak po njih...

Napotim se po produ, mimo balvanov in ob robu široke, plitve struge hudournika, po grušču in med šopi trave proti strmini. Stena raste v nebo. Rad bi stopil na vrh gore, ne da koga srečam; sam bi bil rad, dokler čutim takšno tanko ubranost v sebi kot sedaj — saj vem, da bi že vsak, tudi najbežnejši

dotik teh skritih, rahlo uglasenih strun, ki na njih zvene naša čustva, podrl v najgloblji notranjosti zavzeto skladnost hrepenenja in izpolnitve.

Čujem Ojstrico, ki me kliče in vabi, in prvič se ustavim šele na snežišču v spodnjem delu strmine.

Počivam. Pa pošljem misli na potep in oči v goste h grebenom, ki obkrožajo tihi, spokojno lepi kot. Val občutkov, znanih in vendar večno novih, se razliva skozme in lepota teh trenutkov me polni kot težko vino tanko čašo. Prešine me vprav deška razposajenost in razigrano veselje napne prsi. Vroče poletje! Iz snega napravim kepo in jo vržem, kar tako, za šalo, iz samega navdušenja nad mislijo, da sem ubežal mestu, zraku in soparici, ki visi nad njim.

S pogledom pijem nove, male in velike čudeže, ki jih je gora polna in ki jih je dovolj po vrhovih, v katere se oziram iz strmin Ojstrice. Novo darilo gora malemu prijatelju, človeku. Veliko in lepo.

Krenem naprej, globlje in globlje v goro stopam. Svet je lahek in roke skoraj nimajo kaj početi. Zato pa oči! Gledam in gledam, srečno ujet v edinstveno lepoto divjine. Svetli skladi apnenca, ki od njih čiste luči oči zabole; globoka, temno zelena barva ruševja z rjavimi prebliski, kadar se zgane v sunku vetra in tožeče zašumi; svetli lok visokoga neba in spodaj dolina, prelivačoča se v vseh barvnih odtenkih. Nad vsem pa sonce, veliki čarodej življenja, ki napaja to mirno veličastje z dobrotljivo radodarnostjo, v širokih, zlatih snopih...

Tako mineva čas. — Hodim ko v sanjah.

Po zelenih pobočjih Grofičke se pasejo divje koze. V žlebu na levi curlja snežnica.

Vse več strmali ostaja spodaj, sence rasto in njihovi črni jeziki se plazijo vse više v steno. Dan se nagiba, topi se v hladnem zraku, ki se pretaka čez gore, poslavlja se, nasičen s svojo lastno polnostjo do kraja. —

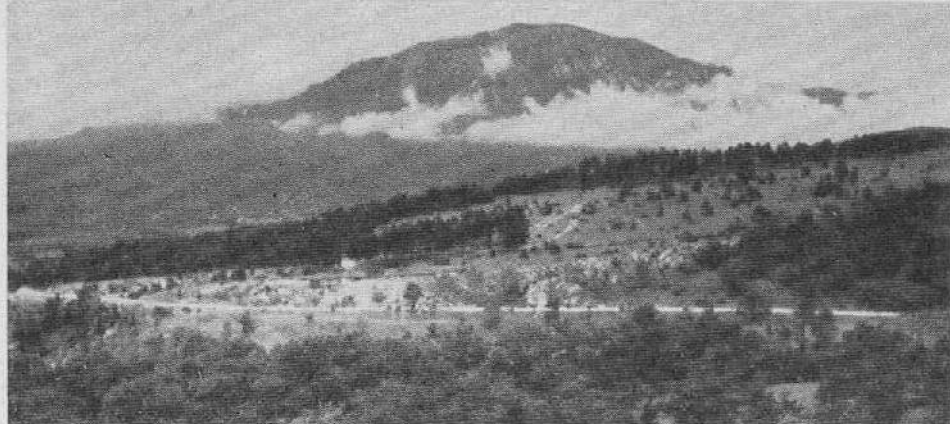
Še en, poslednji žleb, strm in proti vrhu lijakasto razširjen — in spet je v očeh sonce, ki se naslanja na vrhove, kot da bi se utrudilo v dolgem dnevu. Težko pričakovani, dasi že davno znani vstajajo grebeni iznad in izza Petkovih njiv in zapro obzorje s svojimi obrisi. Vštric se v enakomernem loku vzdiguje južni raz gore iz kraškega podstavka nad Korošico.

En sam dan, popotnik — a kak dan!

In ko naslonjen ob piramido vrh gore gledam, kako ugaša dan in kako me gospodar neba s poslednjimi žarki ovija v zlato in škrlat; ko gledam ves visoki, ljubljeni svet gora, v temeljih potopljen v prvi dih noči, okrog mene pa svetel, ožarjen, ves v toplih barvah — vem, da bi brez njega le težko živel.

Lahek kot veter sem in tako poln lepote, da sem od nje utrujen, hitim v mehko zelenino pod seboj, v toplo domačnost Korošice.

Hvala, Ojstrica, za današnji dan!

Caven, pogled s ceste pod Colom

Foto Ferdo Premru

Jadrno na Čaven in čez Trnovsko planoto

JOSIP WESTER

To nam je v okretnem Fiatu 600 šlo kakor na vrat in nos. Dobri moj planinski sotrudnik ing. Stanko me je povabil na dnevni izlet na notranjsko stran, njegov bratranec Slavko, lastnik Fiata, je šofiral, prisedel pa je še naš planinski fotist Ferdo. V mrčavem jutru dne 12. junija smo odbrzeli iz Ljubljane in v eni uri smo se ustavili že v Postojni, da smo se odteščali, nato pa zavili mimo svetovno znane Jame proti Predjamu, kjer nam je bil prvi daljši postanek. Ogledali smo si skrbno urejeni Predjamski grad, to zanimivo stavbo, blok treh strnjenih tri- in štirinadstropnih poslopij, zgrajenih pod streho ogromne skalne dupline. Malodane celo uro smo se tu pomudili, ogledujoč si lepo urejene zgodovinske in prirodopisne zbirke, ki vsebujejo celo prazgodovinske najdbe. Vse priznanje pritiče ljudski oblasti, da je dala grajske prostore smotrno preurediti in opremiti kot ogleda vreden krajevni muzej.

Zdaj pa naglo naprej proti našemu višinskemu cilju — Čavnu! Nismo krenili na krajšo pot čez Razdrto v znožju Nanosa dol v Vipavo, ampak na desno proti Hrušici, kjer smo v Podkraju dospeli na traso davne rimske ceste. Ta je držala iz Vipavske doline čez Hrušico (Ad pirum) v Emono. Na razglednem klancu pod Colom se je odprl pogled na sončno Vipavsko dolino in na tršati čok Čavna nad njo.

O polenajstih smo se ustavili v Ajdovščini. Tu smo se za planinsko turo okrepčali z dobrinami madžarskega porekla: z okusnim gulažem in pitnim tokajcem, ki pa ga je rodila trta goriških Brd. Ajdovščina, nekdanja važna rimska postojanka, je vredna, da bi si jo pozorneje ogledali, toda tiral nas je čas, da se povzpneemo v strmino čokatega Čavna.

Po kaj spretno trasirani cesti smo se naglo dvigali v višino. Do Lokavca gre še po ravnem, a nato se cesta vije v mnogih vijugah, s strmcem tudi 10 %, nazadnje v galerijah in skoz skalni preduh do Predmeje že v višini nad 800 metrov, na robu Trnovskega gozda, ki mu pravijo »meja«. Še nekaj sto metrov vkreber, da smo zavili levo na stransko cesto, nadclano po robu vzhodnega pobočja, in se naposled ustavili pred logarnico (v višini 1241 m), ki je obenem planinsko zavetišče. Pred nami se pokaže zeleni vrh Kuclja (1239 m), ki slovi po raznoliki flori* in velja za najlepše razgledišče na južno plat. A nam bi bila peš

pot do tja le predaleč, zato smo krenili tik za kočo v breg, da zavzamemo drug razgledni vrh, Modrasovec (1305 m). Steza drži ves čas po bujnem gozdu in tudi vrh sam pokriva košato bukovje. Zato so zgradili na njem razglednik v obliki kakih 12 metrov visoke lesene piramide. Modrasovec je sicer priskutno ime, vendar se tu na vlažnih tleh, kjer uspeva dišeča perla, ni bati strupene golazni, pač pa se na pečinastem južnem ronku modrasi lahko mirno sončijo. Razgled z vrhnje ploščadi je zares presenetljiv: na severu rajde Karnskih in Julijskih Alp, na jugu pa sinja gladina Jadrana in kraški svet z Nanosom, Snežnikom in Učko — vrhovi, ki jih imam v hvaležnem spominu —, pred njimi pa ozemlje Brkinov in Šavrinov ter vsa sedaj slovenska istrska obala — Trst sam ni do-gleden — tostran Jadrana pa Furlanska ravnina z Oglejem dol do Markovega stolpa v Benetkah; nad tisoč metrov pod nami pa plodna Vipavska dolina z živahnim središčem Ajdovščino.

Po isti poti smo se vrnili do svojega vozila. Ura je kazala že 14, ko smo odbrzeli nazaj na glavno cesto, ki drži po sredini Trnovske planote proti Čepo-vanu. Ta planoto sem si prej mislil kot pust kraški svet, a zdaj sem jo spoznal kot skrbno negovan priroden park z bukovim in jelovim gozdovjem. Kar nič bi se ne čudil, če bi se iz tega tihotnega divnjaka pojavila rogata glava kakega srnjaka ali jelena; v najvišjem predelu te planote, na skalnatih Goljakih, se baje potika celo trop divjih koz. Edina obsežnejša jasa, kjer je križišče več cest, je vasica Lokve, ki je ugodno letovišče človeku, potrebnemu višinskega zraka in blagega miru.

Na robu gozda se nam je odprl Čepovski dol. Dokaj globoko smo se spustili, da smo se za oddih le nekaj minut ustavili v čednem Čepovanu. Nato še nekaj vožnje po plodoviti dragi navzgor, kar je globoko pod nami zazijala soteska Idrijce. Drzen je bil spust po pečinasti strmini vsaj 400 metrov globlje v Dolenjo Trebušo. Bili so pač spretni graditelji, ki so cesto tod varno nadelali, naš voznik pa previden krmar. Poslej je po asfaltirani cesti ob Idrijci šlo naglo do Cerknega, kjer smo si ob črni kavi privoščili kratek oddih. Ta grapasta dolina, ki veže Idrijo z Mostom na Soči, je bila v narodno osvobodilni vojni prikladno shajališče partizanov, ki so v bližnji stranski grapi za svoje ranjence zgradili skrivno zavetišče, bolnišnico Franjo. —

Našemu fiatiču je bilo treba zopet riniti v strmico, da smo na razvodnici med Posočjem in Posavjem, na meji med Jadranskim in Črnim pomorjem, zavili dol Poljansko dolino. Kakor da se bližamo že domu, se mi je zdelo, ko smo ob Sori drčali proti Škofji Loki. V Poljanah sem pogrešal staro baročno baziliko; porušil jo je bes zadnje vojne. Zahotelo se nam je, da pietetno obiščemo še Visoko in se poklonimo njega zadnjemu lastniku, romantičnemu realistu dr. Ivanu Tavčarju pred njegovim bronastim likom, spokojno sedečim v gaju tik dvorca. Tu nam je bil idealni zaključek čavenskega izleta, bolj realni pa naposled v škofjeloškem gostišču ob že večernem likofu. Brza vožnja po gladki cesti nazaj v Ljubljano je bila le nujen privesek, da smo vegasti krog izletne proge že v poznem mraku zašpilili.

*

V zgornjih vrsticah sem le bežno omenil nekaj zgodovinskih in kulturnih momentov o krajih, ki smo jih na potu videli. Da ostanem zvest načinu svojega potopisja, naj to vrzel zamašim z domisleki in spomini, ki so me na tej poti spremljali. Najprej Vrhnika, »prečudni, blagoslovljeni kraj«, kakor jo označuje

* Gl. Tone Wraber, Trnovski gozd, PV 1959, 169.

Pred spomenikom dr. Ivana Tavčarja na Visokem. Drugi od leve je J. Wester Foto F. Premru

njen najslavnejši sin Ivan Cankar. V bližini rojstne hiše tik ob cesti sedeči bronasti lik naj slahernega potnika spominja na prvega predstavnika naše moderne. — Malone pred dvema tisočletjema pa je bila tu rimska postojanka Nauportus, kjer so dovažali in prekladali blago na prometni progi iz Panonije čez Logatec (Longaticum) in Hrušico (Ad pirum na gori Oera mons) dol v Vipavsko dolino, kjer je stalo utrjeno taborišče Castra, današnja Ajdovščina. — Še dalje nazaj v predzgodovinsko dobo sega bajka o Argonavtih, ki so od tod svojo barko prerinili čez Kras do Jadrana. — Tu opažamo tudi zanimiv geomorfološki pojav: stik rahle barjanske tresetine s kršnim kraškim svetom. Na pečini nad prvim klancem je nekdanj napis z rdečimi črkami Pričetek Krasa opozarjal na to. — V Planini sem bil l. 1931 navzoč pri odkritju spomenika pesniku Miroslavu Vilharju. Postavili so ga v spomin svojemu rojaku kot v nadomestilo za spomenik, odkrit v Postojni četrto stoletja prej (l. 1906), ki ga je fašistični osvajalec pozneje odstranil z glavnega trga ter ga prestavil za cerkev.

Nekaj dlje smo se pomudili v Predjamskem gradu. Kje so leta, ko sem prvič stal pred njim, ne da bi me bila zamikala njega notrina! Zdaj pa smo si pozorno ogledali ta labirint hodnikov, stopnišč in soban, kjer so pred stoletji gospodovali vitezji Jamski — prosluli Erazem, hrust s košato brado ovijačo —, nazadnje pa grofje Kobencelji, katerih kamniti grob še vedno krasi preklado nad glavnim vhodom. Že mogočna stavba sama, postavljena v skalno duplino, a tudi skrbno urejene zgodovinske in prirodopisne zbirke v njej so vredne, da ta izredni spomenik fevdalne dobe obišče vsakdo, ki se mudi v Postojni.

Po trasi stare rimljanske ceste smo s Cola ali Podvelba — še pomnim, da sem se pred nekako 50 leti tod na kolesu vozil skozi preduh pod hišnim obokom — prispeli v Ajdovščino. Rad bi si bil ogledal škrbaste zidne rimske trdnjave, ali čas nas je gnal v čavenske višine. Ajdovščina je znamenito zgodovinsko torišče: tu je bilo Rimljanom izhodišče za prodiranje v »barbársko« Panonijo, v 6. stoletju pa vdorna vrata Langobardom za njih preselitev v Furlansko nižino.

Njih zgodovinar Paulus Diaconus omenja bitko »ad flumen frigidum«, pri rečici, ki jo imajo nekateri za današnji Hubelj. —

Razgled z vrha Modrašovca ti razgrinja pokrajino, kjer se stikata, prelivata in včasih tudi prerivata dve narodnosti, slovanska in romanska. Pod seboj zreš sončno Vipavsko dolino. Ob pogledu na trg Vipavo se spomniš, da je tam rojstni kraj Boštjana Krelja, enega izmed naših reformacijskih pisateljev; edino on je bil Notranjec, ostali trije glavni pisci, Trubar, Dalmatin in Bohorič, pa rojaki z dolenske strani. Vipavec je bil grof Žiga Herberstein, ki je v 16. stol. kot diplomat avstrijskega cesarja posloval na ruskem carskem dvoru ter tam občeval z Rusi, pomagaje si s slovenskim jezikom. Tam doli pri Sv. Križu je konec 17. stol. živel in deloval kot vnet pridigar kapucinec p. Janez Lionelli, ki je v petih knjigah Svetega priročnika (*Sacrum promptuarium*) priobčil še vedno zanimive, kar zabavne pridige v živahnem baročnem slogu. —

V Cerknem smo le malo postali, že zato, da smo si pretegnili sključene okončine in da se je motor ohladil. Ogledal sem si kraj, ki sem ga prvič še kot sedmošolec obiskal. Dokaj je še videti vojnih ruševin, a dosti je že tudi obnovljenega. Tu se je rodil matematik Fran Močnik, čigar učbeniki, prevedeni tudi v razne deželne jezike, so bili v stari Avstriji v rabi na vseh srednjih šolah. — Visoko gori nad Baško grapo v Zakojci je doma naš najplodovitejši pisatelj France Bevk; njegovih izbranih leposlovnih spisov bo kar za petnajst zvezkov. Žal moram priznati, da nisem vseh bral, dobro pa poznam enega, ki se odlikuje po zasnovi, fabuli in tendenci: roman Kaplan Martin Čedermac, ki ga lahko uvrstimo med klasične primere novejšega slovstva. —

Koga in česa sem se spominjal v Poljanski dolini, iz katere je izšla dolga vrsta naših kulturnih veljakov? V Hotavljah se je rodil bistroumni slovenist in prešernoslovec Luka Pintar. Poljane in bližnja okolica so domovanje umetniške rodbine Šubicev; zlasti Janez in Jurij sta se kot slikarja proslavila v domovini in na tujem. V Poljanah sta bila doma univerzitetna profesorja brata Ušeničnika teologa, eden sociolog, drugi apologet. Gori na pobočju Blegoša v javorski župniji sta se rodila slikar Anton Ažbe, ki je imel v Münchenu glasovito slikarsko šolo, in dr. Gregor Krek, prvi profesor slavistike na graški univerzi. Na isti univerzi je predaval tudi dr. Simon Šubic, doma doli v Brodéh; v Glasniku, Ljublj. Zvonu in Domu in svetu je objavil vrsto spisov iz fizike in astronomije. Najuglednejši rojak Poljanske doline pa je Emil Leon, čigar Cvetje v jeseni in Visoška kronika sta žlahtna bisera njegovega pisateljskega talenta.

In končno še besedo o Škofji Loki, tem starinskem mestu posebnega značaja. Naj urbanisti ohranijo vsaj njega jedro neokrnjeno, naj ostanejo stari grad z značilnim brižinskim stolpom, Mestni trg in Langtrg, tako da bo stara Škofja Loka nam v malem to, kar je Francozom njih Carcassone in Nemcem Rothenburg nad Taubero. Le malo še imamo zgodovinskih starin, in kar jih je, jih ocvajamo in negujemo!

Tako smo v enem dnevu uspešno in brez neprilik prebrzeli dobršen del Notranjske in Goriške ter vso Poljansko dolino na Gorenjskem. Vso pot od Postojnske jame čez Čaven in Trnovski gozd do mesta brižinskih škofov smo opravili v enajstih urah, za kar bi lagoden pešec potreboval tri dni. Kajpada taka brzovozna tura ni pomemben športni dogodek, ampak je le dosežek sodobne motorizirane prometne tehnike, ki tudi planinskemu veteranu, brez okovancev na nogah in brez oprtnika na plečih, omogoči nagel vzpon v znatno višino. Živimo pač v prevadni dobi nižinske in planinske turistike. Blagor si onim, ki jo bodo znali prav in v svoj prid izkoristiti!

Bivak na Col de la Temple

Foto A. Mahkota

Stena je počakala na naju

ANTE MAHKOTA

Strah me je, da ne bi napredoval. Vsaka premagana stena mi je zato le priprava za novo, težjo: Triglavsko pozimi, Sitte, Travnik, Cima Su Alto, Rakova Spica, Dru.

Ko sem z Wolfgangom Stefanom prvenstveno preplezal severno steno Ailefroide, sem vedel, da sem stopil za stopnico naprej: prvenstveni vzpon v tisočmetrski ledeni steni, ki sva jo takrat oba prvokrat videla.

Danes sta vstopila dva Poljaka v Walkerjev steber.¹ Morda sta že včeraj, kako naj vem. Gospa Terray je rekla zjutraj: »Deux Polonais... Wolker... les conditions sont bonnes.« Več je nisem razumel, ta francoščina.

Le zakaj se je tako smejala, ko je videla kup klinov, ki sva jih znosila pred garažo? Ali je zares tako velikanski!

»Lepo vožnjo v Dauphinéjo, na svidenje!« Potem je odšla doli v mesto.

Saj res, spet moram na pot, pa sem še ves nor od včerajšnjih sedem sto kilometrov iz Bernine v Chamonix, od mokre ceste in nezasenčenih žarometov.

Z Wolfgangom sva se našla zjutraj pri »Poste restante«. Trmasto vztraja pri dogovoru, da greva v Dauphinéjo, kjer gotovo prav na naju čaka nepreplezana tisočmetrska ledena stena.

Spet na motor, drugi pa v Jorasses!

¹ Gre za najtežjo turo v Alpah, za steber v severni steni Grandes Jorasses.

»Če prvenstvena ne gre, se vrnem takoj!« izbruhnem. »Za Meije² ali za Gervazzutija³ ne bom izpustil Walkerja.«

»Potrpljenje, to je polovica uspeha. Ponovitev ti ne uide, prvenstvena pa: pride drugi in ...«

Zadnji zavoj je pritrjen na prtljažnik. Za šotor je zmanjkalo prostora, naj ostane v Chamonixu.

Odhod. Stroj spet zatuli in kazalec na tahometru vztrajno niha med številkami 120 in 130. Mégève, Albertville, Grenoble.

Gotovo morava spominjati na viteza žalostne postave z najinima čeladama proti zapadnemu kamenju ali pa je jugoslovanska registrska tablica tista posebnost, da naju tako pozorno opazujejo Grenoblečani. Komaj se rešiva iz labirinta tujega mesta.

Spet divji tempo in kilometrski kamni ob cesti so ves razgled. Začneva se vzpenjati, drzno vsekana, enosmerna gorska cesta, nad nekaj sto metrov niže pencečim se Venconom, drži v neznano gorovje.

Soteska se razširi, cerkev in troje večjih hiš, v La Bérardu sva. To je torej Chamonix Dauphinéje, saj ga je en sam parkirni prostor! Namesto velikih hotelov — šotori na travnatih pobočjih,

»Samo angleške in francoske številke,« pravi Wolfgang, ki natančneje ogleduje avtomobile. Tehnika se Dauphinéje še ni dotaknila, brez žičnic je in velikega turističnega špekakla, zato kaže, da privlači samo Francoze in Angleže.

Mrak je in treba bo najti prostor za noč. Šotor je tako ostal v Chamonixu, samo spalni vreči pripraviva.

»Prokleta svinjarija! Opise sem pozabil.«

Lepa reč, kako je le mogel.

»Saj bo šla prvenstvena, potem je pa vseeno. Pa še specialko sva kupila,« ga tolažim.

Potihem me pa zares skrbi, saj bo še najlažji sestop težko najti.

Šele vročina naju nažene iz spalnih vreč, dolgo sva potegnili. Oprema za za daljnji napad na Ailefroide je skoro izbrana.

Že debelo uro tovoriva po dolini Pilaškega ledenika (Glacier de la Pilatte) in težki nahrbtnik ima nemalo zaslug za to, da tolikokrat občudujeva divje skalnate vrhove des Bans — kot Jalovec pozimi so.

V breg morava in potne kaplje, ki drsijo v oči, so ospredje za privid zapadne stene Ailefroide, ki vstaja pred nama.

Za »sedeče planince« v Dauphinéji ni prostora, pa tudi za plezalce z velikimi cilji in cilju proporcionalnim številom klinom je težko. Vse je treba lepo po starem znositi na ramah.

Popoldansko sonce, 30 lednih klinov, vsa oprema za bivakiranje in hrane za tri dni — pošteno sopihava.

Pri koči Temple Ecrins ne smeva počiti, treba je še za dne na Col de la Temple, na sedlo, od koder bova prvič zagledala najino steno.

»Na višinomernu je že 2900 metrov. Še 450 metrov višine, v uri in pol morava biti na sedlu.«

² Mišljena je južna stena La Meije, smer Diretissima na Gran Pic, ena najbolj velikopoteznih smeri v Zapadnih Alpah.

³ Cervazzutijeva smer v severo-zapadn' steni Ailefroide, bralcem gotovo poznana po vzponu Staze Černičeve.

Skalnato moreno je že zamenjal ledenik in globoke stopinje jutranjih vodniških partij so nama v veliko pomoč.

Skoro bova na sedlu. Popustiva vajeti in stečeva, čimprej bi rada videla najino steno. Najino tisočmetrsko ledeno, deviško steno. Predrzna sva, saj sva oba prvokrat tukaj, pa bi hotela zadnjo, še nedotaknjeno steno. Morda pa ima najina Trnjulčica slabost do predrznežev? Ali pa je bila stena v zadnjem času preplezana? So ledene razmere takšne, da je poizkus sploh mogoč?

Kavke na sedlu nama morajo odstopiti prostor, še nekaj korakov in pogled ima prosto pot.

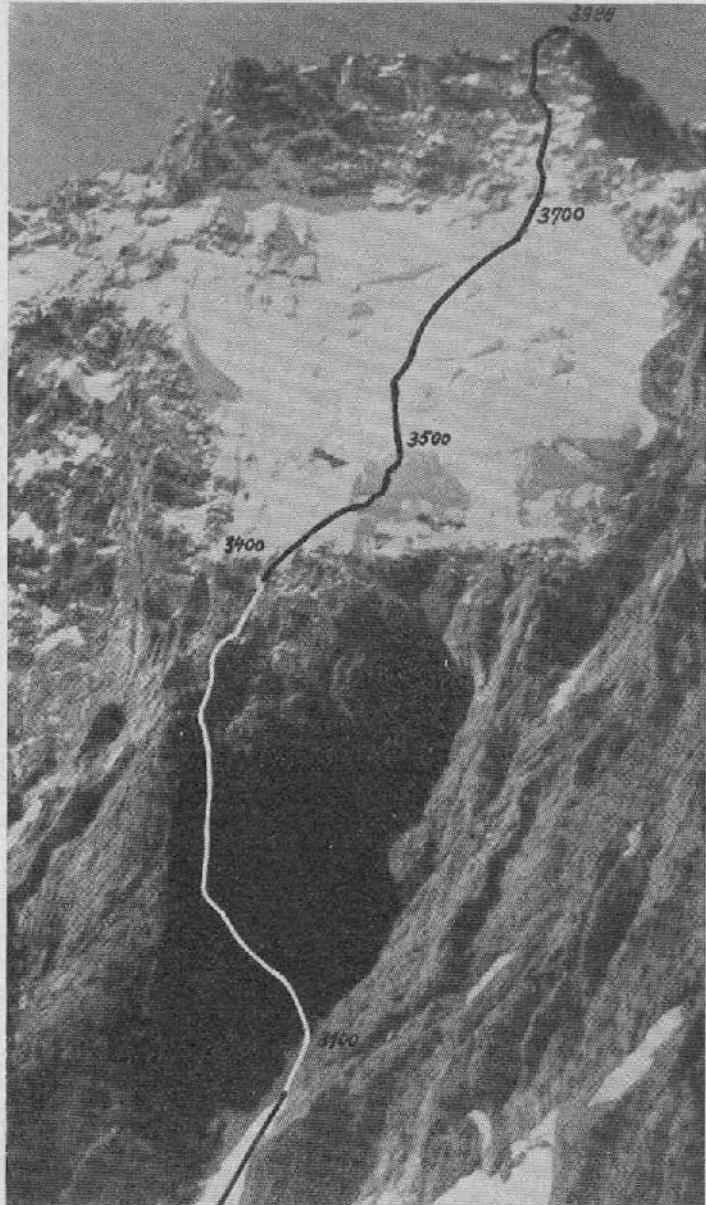
»Razmere so ugodne, saj vidiš, da je viseči ledenik bel,« pravim in že merim svetlobo za barvni posnetek. Najprej namerim svetlomer na vznožje, na strmi vstopni ozebnik; potem ga počasi dvigam, črni granitni steber; kazalec poskoči, viseči ledenik sem ujel: spet zaniha, vršni zasneženi skalnati prag: naprej je samo še nebo.

»Centralne smeri v steni še ni, to je gotovo,« ostane dosledno predrzen Wolfi. »Čez ledenikov odlom ni še nihče splezal!«

Premetavam se na trdem podu na bivaku na Col de la Temple, vsak čas gledam v svetleče kazalce na uri, ki nočeta na pol tri. Strašno klavrno se počutim zjutraj pred vsako veliko turo. Ali bo šlo čez veliki ledeni odlom, bo vreme držalo? Še vedno ne morem verjeti, da je ostala stena toliko časa nedotaknjena, da je počakala na naju.

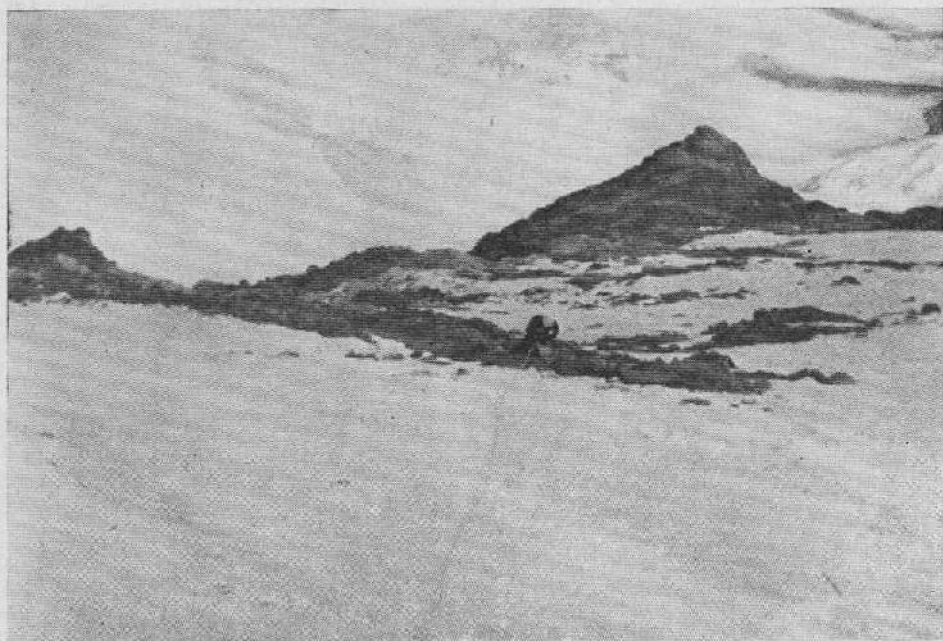
Kar vroč kuhalnik spravim v nahrbtnik, sedaj greva.

Sreča je, da me greje upanje, da mraz pomeni lepo vreme. Le oblaki, meglice na zapadu — zelo so slikovite — mi kvarijo veselje nad jasnim zvezdnatim nebom.

Severna stena Alefroide. Direktissima na centralni vrh, (Vrhnji del zaradi perspektive skrajšan, glej višine, ki so napisane ob črti smeri)

Foto A. Malikota

... Pogledam navzdol, Wolfgangu so otrdele poteze na obrazu...

Foto A. Mahkota

Spuščava se na ledenik, velike krušljive skale, ki sva jim bila zmanjšala potencial za ono stotnijo višinskih metrov do Črnega ledenika (Glacier Noir), naznanjajo najin prihod.

Trda noč je še in luč, ki jo imam pritrjeno na čeladi, nama veliko pomaga, ko tavava med snežnimi mostovi po ledeniku.

Na meji iztočnega stožca, ob robni počti pod vstopnim ozebnikom, se ustaviva. Razvijem vrv — zapletla se bo, to pomeni srečo — avtomatični gibi, ko se naveževa, ledni klini in vponke za pas, dereze. Po stari navadi zahtevam prvi raztežaj, da bi se čimprej rešil nadležne treme.

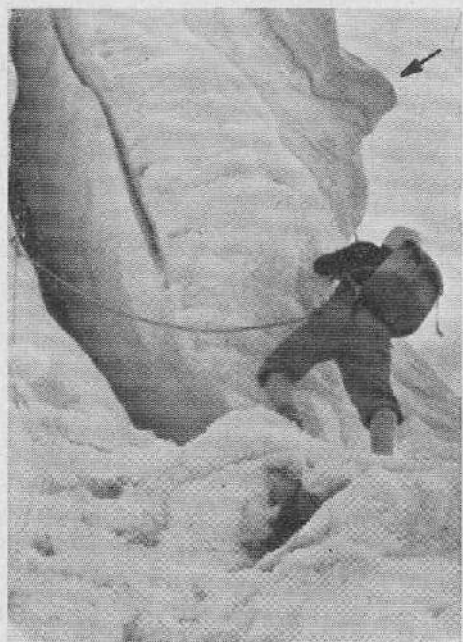
Dvanajsterke odlično prijemajo na posneženem ledu, v levici je v oporo ostro brušeni ledni klin, pritrjen na pomožni vrvici, v desnici Charletova »superkonta«⁴. Čez robno poč in v strmi ozebnik, skoro me vrvi ne pustijo več naprej. Ledni klin na vrvici zabijem do glave, tako sem pritrjen, izkopljem stojišče.

»Glavno jc, da ne sekava stopinj,« zarohni Wolfgang ves v ognju, ko me prehititi. »Tudi v treh dneh se ne preskava čez to steno!«

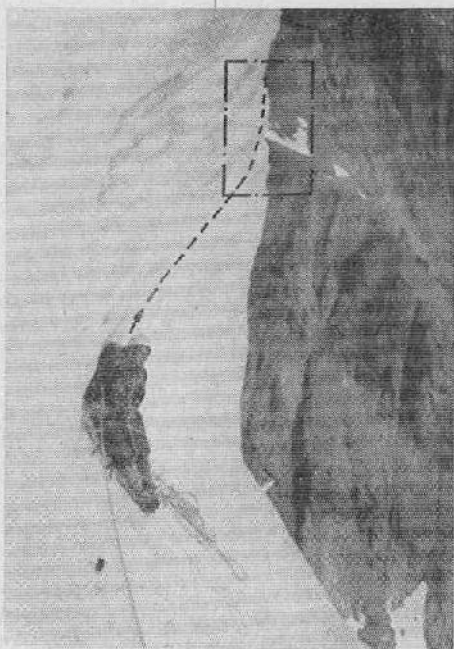
Hitiva, kar se da, da bi bila še pred soncem izven vpadnice visečega ledenika, sicer naju bodo pobili seraki. Vedno bolj je strmo in napredovanje po štirih konicah močno zleze v kolena in le zagotovila, da je strmeje kot na lediščih v Eigerju, nama dajejo moči, da ostaneva pri začetni hitrosti.

Črnobelo svetlobo noči začno nadomeščati rožnate sence in še za dolžino vrvi in pol pod koncem kuloarja sva, ko vzide sonce. Zarja je tako rdeča, da si

⁴ Cepin — kladivo, oklo in kladivo namesto lopatice na 50—60 cm dolgem ročaju, nujen pripomoček za ekstremne kombinirane vzpone.

...Previdno in uravnovešeno se prestopa partner nad meno!... (Na levi se lepo vidi omenjeni ledeni kamin. Seveda je slika zaradi perspektive močno »plazeča se«. Puščica kaže opast, čez katero bova morala)

...Pribita sva sredi premikajočega se ledu – kot muhi na šipi...
 — — — kaže pot naprej
 □ pa pokaže, kje je posneta »Klin za klinom...«

Foto A. Mahkota

ne morem kaj, da ne bi zapel stare viže: »Morgen-rot, abends tot!« Očitni znak bližnjega neurja še poveča hitrost najinega napredovanja.

Včeraj sva sklenila zaveznitvo: Najtežje v ledu Wulferl, najtežje v skali Ante! Sedaj sem na vrsti, da se spoprimum z granitnim stebrom. Plezanci iz Julijcev smo izvedenci za krušljivo skalo, pa pošastno krušljivi granit mi da lepo po glavi.

Se deset dopoldne ni, ko je steber pod nama in počivava na zobu, v senci mogočnega, homogenega, najmanj 70 metrov visokega, previsnega, ledenega odloma. Le vse ukane ekstremnega tehničnega plezanja v skali, prenosene in prirejene za led in ledne kline, mu bodo lahko kos!

Kolikokrat smo že takšno, novo, plezanje preizkušali v varni ledeniški razpoki na Mer de Glaceu! Plezati tako sredi neznane, tisočmetrske ledene stene, ko naju že zajemajo megle in ko pokanje ledu v visečem ledeniku napenja živce do kraja, to odpira prav tako neomejene možnosti kot uporaba svedra v velikih skalnatih stenah.

Spet natikam dvanajsterke in prva dva zoba se bosta zasekala v strmo ledišče, ki naju bo privedlo z ledenim pragom iz oči v oči.

Pod ledenim kaminom pripravim varovališče. Pogledam navzdol, Wolfgangu so že otrdele poteze na obrazu: vidim, da ve, da je na njem vrsta, da opravi svoj delež najinega zaveznitva.

Kot da bi se prebijal skozi dinamit, tako previdno in uravnovešeno se prestopa partner nad meno! Čez razpoko more le po palec debeli ledeni skorji. Mora zdržati! Rešilni ledni klin, sedaj sva že bolj zavarovana.

Led se malo položi, tukaj bo počivališče. Pribita sva sredi premikajočega se ledu — kot muhi na šipi — vsak gib je natanko pretehtan. Zdrznem se, ritem je pretrgan, zategel klic. Pol kilometra pod nama je Črni ledenik, pa mi vendar pike na njem pomenijo več kot samo neznane alpiniste, ki naju pozdravljajo. Klic je zame želja za najin uspeh, njihova volja, ki naju spremlja. Nismo si tuje, tudi zanje utiram novo pot!

Najtežje naju šele čaka, prevzamem še Wolfgangov nahrbtnik. Klin za klinom izginja do ušesa v varljivi led, stremena se zibljejo v zraku, ostra povelja za ravnanje z dvojno vrvjo.

Na vrsti sem. Oba nahrbtnika, težko breme, mi dasta dovolj opraviti, ko izbijam kline. Izbijam, ponesrečena asociacija na skalo! V ledu je treba vsak klin izkopati, za komolec globoko moraš, izvrtati luknjo, da lahko vzameš klin s seboj.

Obstanem pod strehasto opastjo. Prijatelj se ji je izognil, zanihal je v desno, za čisto ledno plezarijo edinstven maneuver. Kot drugi bi po tej poti brez tretje vrvi neizbežno padel. Tega nočem in ne smem, saj varovanja v ledu ni mogoče primerjati z onim v skali.

Srečo imam, da varuje naravnost nad menoj — to bova izrabila.

Zahtevam, da napne vrvi do kraja; »Naravnost čez opast grem!« Oklo zapičim čez streho, z obema rokama se obesim na ročaj. »Potegni!«

Noge vise v zraku, hoo-ruk, pristanem pri prijatelju.

Kar žariva, ko se veselo podiva po položnejšem visečem ledeniku, le razpoke nama malo grenijo sladko življenje.

Tako sva zaverovana v plezanje, da naju šče megle opozore, da se je vreme dokončno pokvarilo. Že nama nosi v oči prve snežinke in grmenje napoveduje še več snega.

Tudi visečega ledenika je enkrat konec in na poledeneli polici nad njim morava počiti. Gredina drži od tod na lahki zapadni greben — Coste Rouge. — Ali naj 200 metrov pod vrhom pobegnava iz stene? Lepo razčlenjeni svet naju vabi in sneg naju sili.

Majhna razjasnitev, droban sončni žarek skozi redke oblake in skušnjava je premagana.

Novo smer bova izpeljala po severni steni prav na vrh!

Težavne poledenele skale vršnega pragu so naloga zame. Še dobrih dveh raztezajev ne potegnem, ko spet začne snežiti, sedaj še bolj zares. Plezam, zabijam, dereze škrtajo na trdem granitu. Delujem kot avtomat: oprimek, stop, klin, poteg.

Snežinke mi nosi v oči, skoro slep sem. Tipam, pa ni nobenega oprimka več, da bi segel po njem — stene je zmanjkalo. Na vrhu sva.

Nič veselja, nič čestitk, le navzdol iz sneženega delirija.

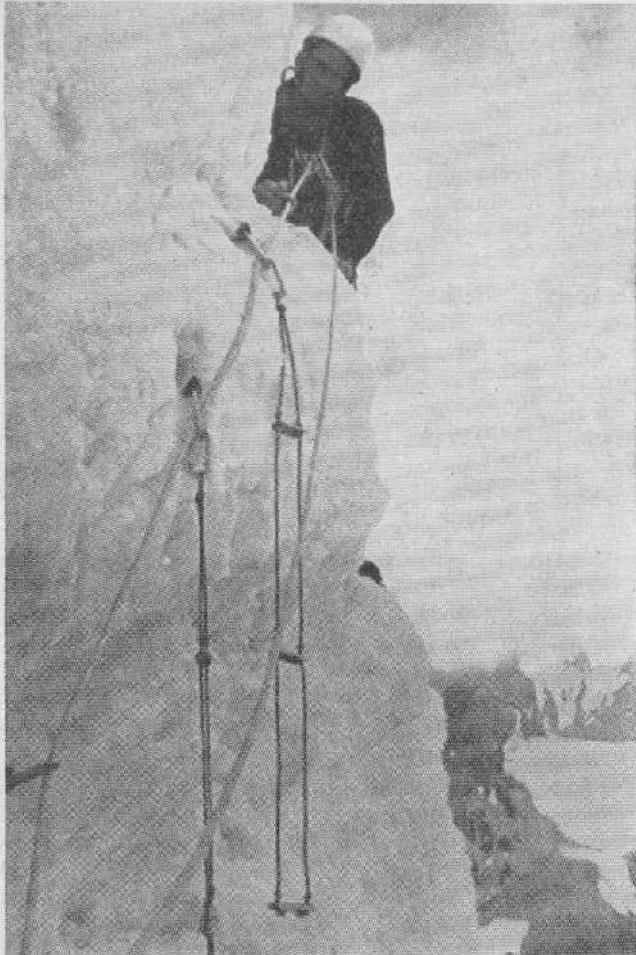
Mladega, zoprnega snega je že do kolena, navzdol po južni steni, dokler je še čas. Še derez ne snameva, tako se nama mudi in za spuščanje ob vrveh nama ni časa dovolj. Po strmi steni plezava oba naenkrat, samo da bi prišla do noči na ledenik. Čez neznani, zahrbtni ledenik, čez razpoke in mostove, ponoči ne bova mogla in bivač, premočena kot sva, bi bila presneto resna preizkušnja. Zato še hitreje navzdol, samo navzdol.

Spust ob vrvi, pristanem v robni poči. Še za pol ure dne imava pred seboj in višinomer in busola sta nama na ledeniku v edino pomoč.

Trdno se zasidram, Wolfgang sede in se podriča v meglo. Tako, leže na skoro cellem telesu, ima veliko več možnosti, da se mu ne udro varljivi sneženi

... Klin za klinom izginja
do ušesa v varljiv led, stre-
mena se zibijejo v zraku ...

Foto A. Mahkota

mostovi. Vrv mi vedno hitreje drsi čez ramena, stisnem in ustavim. Potem grem sam na 80 metrsko vožnjo.

Na karti ugotoviva, da morava sedaj proti zapadu, da se izogneva razdejanemu koncu ledenika — labirintu serakov. Skalnato rebro mora biti tam.

V trdi temi sva na rebro. Po policah, med slapovi; saj sva že toliko sestopila, da dežuje; z lučjo na čeladi tipava navzdol.

O polnoči zagledava na robu morene luč, razsvetljena okna zavetišča Refuge du Sélé.

Onim za razsvetljenimi okni bom povedal, da nama je stena dovolila.

TEHNIČNI DEL

Oprema:

- 2 marteau-piolet (cepín-kladivo) (Charlet, Horeschowsky)
- 2 dvanaesterke (Cassin-Griwel, Eckenstein)
- 20 lednih klinov (Charlet, Fulpmes)
- 5 »U«-klinov (Simond)
- 20 klinov za skalo (Cassin, Charlet, Simond)

- 4 stremena
- 4 perlonske pomožne vrvice ϕ ... 7 mm
- 15 Al-vponk (Allain)
- 1 vrv-perlon ϕ ... 12 mm ... 40 m (Edelweiß)
- 1 vrv-perlon ϕ ... 8 mm ... 40 m (Matterhorn)
- 1 vreča za bivak
- 2 vestona — puhasti jopi
- 2 čeladi proti zapadnemu kamenju (Schuster)
- 1 zemljevid — specialka
- 1 višinomer
- 1 busola
- 1 svetilka za na glavo
- 1 kuhalnik

Opis:

SEVERNA STENA AILEFROIDE

DIRETTISSIMA NA CENTRALNI VRH (3928 m) Prvenstveni vzpon.

22. julija 1959.

Wolfgang STEFAN — ÖAV, Sektion Austria, Wien

Ante MAHKOTA — AO Ljubljana-Matica

Približno 950 m visoko steno lahko razdelimo na pet značilnih con:

1. vstopni ozebnik (120 m — od 2980 m do 3100 m)
2. skalnati steber (300 m — od 3100 m do 3400 m)
3. ledeni odlom (70 m — od 3400 m do 3470 m)
4. viseči ledenik (230 m — od 3470 m do 3700 m)
5. vršni prag (228 m — od 3700 m do 3928 m)

1. Čez robno poč in naravnost navzgor do konca ozebnika — (naklonina ledu do 60°).

2. Z ledu po razbitem, zelo krušljivem svetu, navzgor za 40 metrov (V). Nato s tendenco proti levi po lažjem svetu in čez previsno zaporo (IV¹, 1 k) v sistem polic. Nato s police na polico v značilen kamin (IV) in prečnica v tegu proti levi (tretji raztežaj). Po lažjem svetu (III) 100 m še vedno proti levi navzgor, da dosežeš steber. Še 110 m po lahkem stebru, proti desni na strma snežišča (II).

3. Za celo dolžino vrvi po snežišču (50°) pod ledeni odlom. Navzgor v odlom v vpadnico markantnega lednega kamina, do kamina in prečnica v tegu v desno. 10 metrov navzgor na majhno, nakazano poličko sredi previsnega in vertikalnega odloma — varovališče. (A 1, 1 lk). Z varovališča na desno čez ledeni previs (A 2, 2 lk) in do strehaste opasti. Prečnica v nihaju v desno in na najnižji točki opasti čeznjo.

4. Po visečem ledeniku, izogibajoč se razpok, navzgor, s tendenco proti desni (45°, zadnji dve dolžini vrvi do 55°).

5. Z visečega ledenika po razbitem svetu za dva raztežaja navzgor (II) do police, ki omogoča umik na zapadni greben Coste Rouge. Raztežaj proti levi. Nato po oporni poč in kaminu še za raztežaj navzgor (IV). Čez krušljiv previs (V, 1 Uk) in po sistemu poč na stojišče. Po markantnem kotu izstop v značilno škrbino na grebenu in po grebenu na vrh.

Pripomba: cona III je opis najine situacije, jasno je, da bo vsaka ponovitev naletela na drugačne razmere.

Dnevnik:

21. julija. La Bérarde (1711 m)—Refuge de Carelet—Refuge Temple Ecrins—Col de la Temple (3322 m) 5 ur. Sestop na bivak 100 m pod sedlom.

22. julija. Bivak na Col de la Temple (ca. 3200 m). — vstop v severno steno Ailefroide na Glacier Noir (ca. 2950 m). 1,5 ure. Severna stena Ailefroide na centralni vrh (3928 m) 12 ur. Sestop po južni steni Ailefroide. Glacier de l'Ailefroide—Glacier du Sélé—Refuge du Sélé (2699 m) noč, 8 ur — skupaj zdržema 21,5.

23. julija. Refuge du Sélé (2699 m)—Glacier du Sélé—Col du Sélé (3278 m) sneži, 2,5 ur. Col du Sélé—Glacier de la Pilatte—Refuge de la Pilatte (2572 m)—Refuge du Carelet (2048 m)—Col de la Temple — Bivak, sneg, dež, sneg, 6 ur. Morava po spalne vreče, ki sva jih pustila na sedlu.

24. julija. Sestop z Bivaka v La Bérarde, sonce, 2,5 ur.

V treh dneh sva morala pri večkratnem vzpenjanju in spuščanju premagati 7300 m višinske razlike, izključno po ledenikih in pri v veliki meri slabem vremenu. Pa še prvenstveni vzpon povrhu. Dober trening za Himalajo, kajne. Wolfgang potuje l. 1960 na Mašerbrum, če bo le Pakistan dovolil.

Smehljaj juga

BORIS REZEK

Zamaknjeni lepoti Boke Kotorske ni treba dodajati še kakšno besedo. Mnogi pisci so jo že povelečevali, čeprav so jo nemara videli le s ceste na Lovčen in spotoma s parnika. Toda tam je še Risan, potem izumrlo mesto Perast in onkraj fjorda gusarski Stoliv. Sivo zidovje ždi pod vročim južnim soncem — razpadli spomenik minule slave. Cerkev Gospe od Skarpjela na malem otočku je zdaj muzej dela vsega, kar so nagrmadila stoletja bokeljske zgodovine.

Sam Kotor, kolikor ga je stisnjenega med srednjeveške obzidje in v temačnih uličicah, je kmalu ogledan. Vse te znamenitosti so že zdavnaj v Baedekerju označene z zvezdicami, še bolj pri roki pa so v knjižici Reiseland Jugoslawien. Prelistavajo jo plavalasi kratkohlanci s kamero čez ramo, ki jih povsod po svetu neutajljivo spoznavajo za Nemece.

Na pristaniškem pomolu se iz dneva v dan menjavajo kupi kovčkov ter torb in okrog se mota pisano ljudstvo v našarjeni letoviški noši. Vsi ti globetrotterji v malem, ki so se za kratke tedne iztrgali iz svojega okolja, pozabili na svoje dolžnosti in včasih celo na spodobnost, hitijo pisariti razglednice, preden bodo s parnikom odpluli, ali jih bo avtobus potegnil čez lovčenske ride v Črno goro.

Pozdrav iz Boke Kotorske! — A o njej so videli le toliko, kolikor je je med pristaniščem in skalnimi strmalmi.

Se druga Boka je; desetine kilometrov obale, ki oklepa njeno sinje vodovje. Samo nekaj sežnjev je plodnega sveta, kolikor ga ne zavzemajo raztegnjena naselja. V strmali segajo nasadi oljk ter figovcev in kostanjevi gaji, v katerih neumorno godejo skržati. Med motnim zelenjem tega rastja se potem dviguje golo skalovje v grebene.

Ze nad prvimi ridami lovčenske ceste se odkrije tu razgled, ki ga v ozadju zaključuje mogočni Orjen. Ta motiv, četudi mu ga ni para, je že tako znan in obrabljen, da je bilo treba najti povsem druge.

Prišel sem v Budvo. Filmsko delo za münchensko tovarno sanj se je zaradi slabega vremena zategnilo. Še kup prizorov je bilo treba posneti na peščini in v Miločeru. Snemalec je že skoraj izgubil živce, režiser pa je pil brizgance in si s frotirko otiral obraz. Edina igralka sta morala zaradi drugih filmskih pogodb čez nekaj dni odpotovati in tudi snemalcu so nosili brzojavke, da ga čakajo, kar v kopališče. Pri tem pa je šlo le za ljubezensko limonado, po večjem posneto v ateljejih in se le neznamen del plehke zgodbe odigrava ob morju.

Vzporedni kratki propagandni film, bi moral tako zaradi te nepričakovane zamude pasti v vodo. Toda snemalec je imel pogodbe s turističnimi agencijami, hotela ga je imeti nemška televizijska mreža — Das Lächeln des Südens. Ta Smehlaj juga naj bi namreč pritegnil še več nemških malih globetrotterjev v čvrsto prirejena potovanja, na katerih je že vse plačano vnaprej in za vse poskrbljeno, s toaletnim papirjem vred, da udeležencu skoraj ni treba več izvleči denarnice, kar nemški turist itak sila nerad dela in celo pride nazaj po premalo vrnjeni dinar.

S Smehlajem juga je bila mišljena Boka. Hudo učen scenarist je kar nalepil razne fotografije in tiske v čvrsto vezan zvezek in vmes napisal, kar je še manjkalo. Iz vsega tega pa bi nastalo lahko le nekakšno skioptično predavanje, saj se je samo spremno besedilo bralo dobro uro. Zato smo tisti zvezek vrgli v kraj in po končani dnini sedli za mizo. Ko je pričel natakati sitnariti in pobirati kozarce z mize, je bil novi scenarij gotov in po nočni vožnji z avtom sem izstopil obložen s kamero in drugo prtljago v Crkvicah nad Risnom.

Prehoditi sem imel namen greben nad Crkvicami, koder je bilo za časa Avstrije močno utrjeno taborišče in viškom lovčenske ceste pri Njegoših. Nekako 20 km kraškega sveta z vrtačami in drugimi prijetnostmi, da bi našel in posnel nove poglede v fjord Boka. Še mrak je bil, ko je šofer obrnil vozilo in odbrzel po vijugasti cesti nazaj proti Risnu, da bi bil še za časa v oddaljeni Budvi.

Naiti sem moral spremljevalca, ker vsega nisem mogel tovoriti sam; svet mi razen tega niti najmanj ni bil znan in sem vedel samo za smer. Krivošijani so bili vsaj v preteklosti veliki junaki, saj so silovito namahali Avstrijce, ko so jih hoteli jemati v vojakke, toda kot vse ljudstvo na jugu, radi spe. Zato sem dolgo butal po vratih in na okna pri nekem Jovanu, za katerega sem spotoma pozvedel na postaji milice v Risnu.

Godrnjaje je odprl orjak, ki sem ga še jaz gledal bolj od tal, in se je moral močno pripogniti pod rožancem, da je lahko stopil na plano. Še opasoval se je, ko me je poslušal in se nato zehaje pretezal. Iz oprtnika potegnjena steklenica mu je razvezala jezik.

»Damned,« je zinil, »na tešče se prileže!« Kar dobro mu je konjak klokcal po grlu.

Vedel sem že, da mu desno laket nadomestuje proteza in med potjo sem potem zvedel, da je bil v Ameriki. Samo pol leta je delal v Chicagu, ko mu je padla traverza odbila roko in so ga poslali nazaj. S seboj pa je namesto bogastva privlekel še večji dolg, kakor se ga je hotel prej znebiti.

»Seveda grem!« je kimal. »Nisem nikoli prišel prav do Njegošev, a bom že našel.«

Cez pol ure, za te kraje nenavadna naglica, je bil osliček otovorjen in krenila sva mimo razpadle utrdbne navzgor na greben. Sonce se je dvigalo in nastalo je lepo gorsko jutro, kajti Crkvice so že visoko nad morjem. Svetloba je rastla izza Orjena in sence so se naglo krčile v zakotju.

Zarki so se lesketali v rosní volni trope ovac, ki se je razprostirala po pobočju. V bundo ogrnjen pastirček je prihajal za njo, v dnu pa je ležala iz jutranjega čada jasneča se Boka. Vse je bilo kakor postavljeno in za tablico čokolade je pastirček rad še zapiskal na svojo piščal. Sedel je tam pred razprostraneno divjino črnogorskega krasa z daljnim Durmitorjem na obzorju; z druge strani pa ga je zajela kamera pred globine Boka. Zasnovani filmski votek je bil najden in se je poslej lahko odmotaval.

Osliček je marno klamal čez kamnitne planjave, poraščene s kaduljo. Vseokrog je bila sama zamokla modrina omamljivo dehtečih cvetov. Sonce je posušilo roso, pogrezali smo se v globeli in spet vzpenjali v višave. Vonj kadulje skoraj ni dal dihati, ko se je ogreval zrak in je med skalovjem pričela žehteti sparina. V vsej širjavi ni bilo videti človeka. Daljave so se vedno bolj zgubljale v čadu in v borovem gozdičku smo se ustavili.

Ves čas smo bili spešili po stezi; potekle so ure in močno smo se že odmaknili od Crkvic. V gozdičku se je znova odprl pogled v dno in mimo Verig, prav v ustje Boka. Temna modrina neba v njej se je lesketala in obrobijale so jo sence grebenov.

Novo srečanje je bilo kot naročeno. Nabiralke kadulje so prihajale iz doline in rade so pokazale, kako ročno jim gre delo od rok, a skrivale so obraze pred kamero. Prav najbolj brhko pa je Jovan znal zamotiti, da sem jo lahko posnel. Čudovita je ta ženska noša, ki je v tej divjini še ni zamenjala puhla moda.

Pod borovci smo bili v samoti. Po vsem prostoru med Crkvicami in Njegoši so le redke, na ure daleč narazen raztresene hiše, skrite v dnu kraških vrtač, kjer je kaj zemlje; po prostranih poljanah vmes pa se pasejo ovce. Nikoder ni žive vode, samo v nekaterih vetrnicah ostane sneg in zdaleč hodijo ponj, ko usahnejo preproste cisterne.

Oslíček je moral obirati nekakšne zjedi, toliko bolj pa sva se lahko podpirala midva. Nastopala je vročina, a tudi za hladilo ni bilo zadrege, ker je Jovan otovoril oslička s pravim mehom vode. Ura se je pomaknila že na poldne in do treh, ko se sonce že nekoliko nagne in mine žehteča sparina, ni bilo kaj opraviti. Nadomestila sva prikrajšani spanec, zato pa je moral Jovan potem daleč po oslička, ki se je zalezal v hladno globel in sit do vrha molel vse štiri od sebe.

Meja med Avstrijo in Črno goro je potekala po kopastem grebenju in zato ubira steza prav vsako krivino v njem, da je treba jemati razne bližnjice. Pri razpadli stražnici mi je Jovan pokazal, kje so prehajali tihotapci. Neznansko strma grapa visi proti Boki in je tako zvita, da je ni moč pregledati. Tod je romal črnogorski tobak na škodo cesarskega monopola in vsa Boka ga je žgala financarjem pod nosom.

Pozno popoldne sem z višave, ki jo je Jovan imenoval Kalpak, ugledal vrh Lovčena z Njegoševo grobnico. Se smo bili daleč od njega, a saj nam je bilo prebiti noč tu nekje v sredini pota. Spustili smo se z grebena v dolino, porastlo z redkimi borovci, a šele pod večer, ko so se nam že vsem trem zapletale noge, sem ugledal nizko kamnito bajto, okrog katere so se zgrinjale ovce na molžo.

Popadljivo ščene je besno lajalo in kazalo derače, ko smo pristopili. Mleko je vonjalo po kadulji kakor tudi sir, ki ga je ponudila gospodinja v zmotni veri, ko je videla stativ kamere, da sem prišel odmerjat neko sporno mejo.

Utaborila sva se nekoliko vstran, saj v bajti ni bilo prostora; na petrah nad majavo stajo pa bi ne tvegaj spanja v ostrem ovčjem zadahu. Dobilo se je nekaj naročajeve sena in snažni volneni odeji, da naju je zmanjkalo, še preden sva dokadila.

Rezki jutranji hlad in obilna rosa sta naju spravila na noge in ob svitu je po poslednjih zalagajih brašna, ki ga je še bilo, saj po kadulji diščega mleka nisva zmogla, je moral osliček še ves zaspan spet riniti vkreber.

V glavnem sem imel že vse posnetke, kolikor jih je bilo treba s te višave, toda svet se je tako menjaval in dajal vedno nove in še lepše poglede, da sem jih še in še jemal na trak. Povedal sem Jovanu, kaj še rabim.

»Pastiric ne manjka in lepih še celo ne!« mi je povedal. »Samo rade se skrijejo pred tujci, a jaz tu nikogar ne poznam.«

Priljudna gospodinja mi je pred nočjo razkazala smeri in zagotovila, da sva v treh urah v Njegoših. Mudilo se ni, a večnega cijazenja gor in dol sem imel že do vrha dovolj. Kakšen vzvišen rob se je zdel tako blizu, da bi kar skočil nanj, a vselej so bili vmes še dva ali trije nižji in včasih so minile ure, ko ni bilo kaj ogledovati, kot pusto, s kaduljo poraščeno skalovje okrog in nebo nad sabo.

Posnetek s pastirico sem si zamislil za zaključek filma. Francoski pisatelj Pierre Loti je bil ob posegu velesil v šestdesetih letih mornariški častnik na francoski fregati, ki je bila zasidrana pred Perastom. Na svojih pohodih v prostem času je pod lovčenskim pobočjem našel na pastirico čudovite lepote. Nista se mogla pogovoriti, a kljub temu se je spletla med njima tiha ljubezen. Deklica se je lahko le vdano smehljala vznemirjeni Lotijevi govorici, ki jo je doumevala s srcem.

To naj bi bil tisti smehljaj juga v okviru ene izmed najlepših pokrajin na svetu in mojstrova lastna beseda naj bi pripovedovala o njem in o Boki.

Takšno pastirico je bilo treba najti in slutil sem težave; kako naj doume črnogorsko dekle, kaj hočem od nje. Sama pokrajina ima že vedno sama po sebi svoj izraz in ji ni treba prigovarjati, naj se nasmehne.

»Smeje se vsaka rada, če je ni sram,« je kratko menil Jovan. »Ni zlodej, da bi se do vrha ne narezala za tablico čokolade, kot bi se jaz za steklenico konjaka.«

Nasmejal se sem tudi jaz ob tej pripombi in Jovan je dobil zagotovilo, da mu konjaki ne odide, če mu uspe dobiti ta najvažnejši posnetek.

Grebenje so tod splošča v valovito planjavo. Samo še dobro uro je bilo treba tavati, da sva z roba navzdol proti Boki, ki je modrikasto utripala v ranem soncu, ugledala tropo ovac. Vse je bilo v izrezu, Gospa od Skarpjela, beleči se Perast, razklano skalovje in cvetovi kadulje. Tu bi morala biti pastirica, samo najti jo je treba in privedi sem!

»Že gre!« se je oglasil Jovan. Vneto sem se ozrl okrog sebe in potem menda z odprtimi usti vanj, a je samo natezal uho in se režal, kakor bi že nastavljal dulce na usta. »Mislim, da bo prava.«

Zaslišal sem petje, ki je utihnilo, kot bi odrezal, ko naju je pastirica ugledala. Videl sem jo z ono čudovito kapico na glavi in preslico v rokah. Jovan ji je stopil naproti, ko sem pripravil kamero. Najsi bi dekle tudi ne bilo prava, motiv je bilo treba posneti, dokler je še bil nadahnjena s to oplajajočo svetlobo.

Nekoliko v strahu sem se ozrl, ko je kamera odrdrala. Jovan se je široko režal. To pot sem bil res pogledan skozi veliko okno. Črnogorke so znane lepote, ob tej pastirici pa sem kar osupnil. Vsa je bila, da bi boljša ne mogla biti. Vedela je celo, za kaj gre; večkrat je že bila v Kotoru v kinu.

Tu je stala pred mogočnim pogledom, koder se je zgubljena v utripanju sinjine, nekdanj zibala Lotijeve fregata. Povedal sem ji njegovo zgodbo, vzneseno jo je poslušala in celo malce robatemu Jovanu je šla do srca.

Smehljaj je bil sprva malce narejen; še in še je drdrala kamera. Potem pa, kakor bi ta preprosta deklica nenadoma spreumela najgloblji smisel zgodbe, ji je zasijal obraz v zaslanjani milini. Vredna je bila Lotijeve besede!

Opravljen je bilo. Jovan se je nalival s konjakom in pastirica je zobala čokolado. Posedeli smo tam in kar težko nam je bilo slovo, tako smo se zakramljali. Dekle je odšlo za ovčami in vzel jo je rob, ko sem se ozrl. Kakšne lepote so skrite v tem skalovju, koder se zemlja in ljudje spajajo v čudoviti ubranosti.

V Njegoših sem se poslovil še od Jovana, ko je po domenku in z vso nemško točnostjo prišel avto. Kar prirastel mi je ta robavs, ki je o sebi in drugih govoril v pavičevičevskih anekdotah.

Posnetki v Kotoru, Perastu in Stolivu so bili potem le še preprosta dnina. Le v kopališču v Kotoru je izbrana lepota za nastop pred kamero, ki naj bi pokazal obmorske radosti celinskih dopustnikom, postavila previsok zahtevek. Najbrž je že vse vnaprej vračunala, kot so vračunani vsi stroški na potovanjih, na katere naj bi zvalila. Namesto nje pa so radovoljno in zastonj nastopile kar tri nič slabše, čeprav je neusojena diva na ves glas obsojala to umazano konkurenco.

Že je stekel film, v katerem se je na Lotijevo besedo in pastiričin smehljaj odvijalo doživetje Boke, ko sem zvedel za njegov usodni učinek.

V sredini filma, ko kamera že nekoliko obide najlepše poglede z drobnim življenjem ribičev in domačinov na njihovi skopi zemlji in spomenike zatonele bokeljske slave, pristane ladja v Kotoru. Prišli so letoviščarji. Ženske v kričečih, rdečih in karirastih hlačah, ki usmiljeno skrivajo njihove ponesrečene noge in je prekična plavalasost s kitajskimi slamniki zavarovana pred izdajalskim soncem. Moški imajo na opletajočih srajcah natisnjene vzorce in oblike vseh vrst s havajskimi plesalkami vred, toda vse prekaša preklast dolgin, ki bi ga tudi po tirolskem merilu že morala srečati pamet, a nosi mesto vsega tega na hrbtu srajce kričeč napis: Good bye, baby! Pri filmu je treba skrbeti za smeh in je bilo zato poskrbljeno, da je z vseh strani prav dobro viden. V ves ta pisani vrvež in hrup so spretno vmešani navdušeni vzkliki v jeziki z vseh koncev Evrope, dasi je v resnici iz njega donelo le sakramentiranje zaradi nekih zamenjanih kovčkov.

Dobil sem v roke divje pismo z mnogimi klicaji in grožnjami, s tožbo za odškodnino in odpovedjo vseh potovanj na večne čase. Film je bil namreč predvajan tudi na televiziji in oni preklasti dolgin bi se nemara samovšečno s tistim Good bye, baby! vred postavljali pred svojimi znanci, če bi kamera nehote hkrati z njim ne posnela tudi njegove žive prtljage, v rdečih hlačah in s slamnikom seveda, da je zaradi tega zašel v hude zakonske škripce.

To je bil le bežen pripetljaj in menjava slik, ki bo vedno drugačna, kakor se bodo menjavali ljudje in njihovo nehanje. V okvir filma zajete lepote Boke med smehljajem Lotijeve pastirice in pastirčkovo pesmijo na piščal so večne; a nobena slika jih nikdar ne bo mogla prikazati tako, kot so se mi še povsem neznane odkrile z grebenov med Crkvicami in Njegoši.

Budva, 1958

Janez Koprivnik

PROF. IVO ŠUMLJAK

Prav je, da se od časa do časa spomnimo na svoje imenitne može, ki so v minuli dobi iz velike ljubezni do slovenskega ljudstva storili vse, da bi ga kulturno, gospodarsko in politično dvignili in okrepili.

Tak moč je bil Janez Koprivnik, ki mu je Planinsko društvo v Mariboru dne 6. decembra 1959 vzdalo na njegovi rojstni hiši v Gorenjah pri Zrečah spominsko ploščo.

Po poklicu je bil profesor-prirodopisec. 30 let, od 1880 do 1909, je poučeval na mariborskem učiteljskem in vzgojil na stotine za vse dobro in plemenito navdušenih učiteljev, ki se z občudovanjem in hvaležnostjo spominjajo na njegov pouk. Ti ga označujejo kot velikega narodnjaka, izvrstnega strokovnjaka in zelo dobrega, toda strogega učitelja. Bil je visoke postave in vitke rasti. Glavo so mu krasili temni lasje in po tedanji modi obilna brada. Izpod košatih obrvi so gledale skozi naočnike rjave, blage oči.

Poleg dela v šoli se je največ bavil s pisateljevanjem. Pisal je živahno in poljudno. Najrajši je opisoval prirodo, saj je bil po poklicu prirodopisec, po pokolenju, nastopu in vsem svojem bistvu pa planinec in eden od poglavitnih ciljev vsakega planinca, tudi modernega, je, da se čimbolj približa prirodi, da jo spoznava in živi po njenih zakonih.

Bilo bi odveč naštevati naslove vseh njegovih znamenitih člankov in razprav, zato jih navajam za vzorec le nekaj: Zimsko življenje pohorskih zveri, Polh, Čriček, Znanilec pomladi, Dišča vijolica, Življenje pod skorjo starega panja, Kremenjak. Te članke je objavljala Popotnik, mesečnik za slovenske učitelje. Ti so zanimivo snov prenašali na svoje učence. Tako se je ljubezen do prirode, ki je bistvena v značaju preprostega Slovence, še znatno poglobila.

Koprivnik je izdal tudi več knjig. Posebno važne so: Geologija, Domači vrtnar v izdaji Mohorjeve družbe, Prirodopisni pouk (skupno s H. Schreinerjem) in Začetnica (skupno z G. Majcenom). Njegovo najpomembnejše delo pa je obširna monografija »Pohorje«. Zaradi te knjige so se mariborski planinci odločili, da mu vzdajo spominsko ploščo. Na njej beremo: »V tej hiši se je rodil l. 1849 profesor Janez Koprivnik. Bil je prvi, ki je Slovencem napisal knjigo o Pohorju. Planinsko društvo Maribor 1959.«

Da, bil je prvi. Koprivnikovo Pohorje je prvi slovenski opis tega nam tako dragega gorovja. Ni ga bilo moč, ki bi poznal Pohorje tako temeljito kot Janez Koprivnik. Vse življenje je planinaril po Pohorju in se bavil s tem znamenitim delom slovenske zemlje. Nobena stvar mu ni ostala skrita in vso svojo ljubezen in bogato znanje o svoji ožji domovini je izlil v to knjigo, ki je plod njegovega življenjskega dela. Za pisanje te monografije so ga navduševali njegovi prijatelji in znanci, zlasti tudi dr. Josip Vošnjak, ki je imel posestvo na Visolah. — Take tople opise bi morali imeti za vse prirodne enote slovenske zemlje.

Delo je izšlo dvakrat: prvič v nadaljevanjih v Planinskem Vestniku od leta 1913 do 1919, drugič pa kot samostojna knjiga leta 1923. Knjigo je izdalo Sokolsko društvo v Mariboru kot »skromen spomenik odličnemu možu«. V obeh izdajah je izšlo delo v nekoliko skrajšani priredbi tedanjega urednika Planinskega Vestnika dr. Josipa Tominška. Koprivnik ni dočakal, da bi videl svoje delo natisnjeno, saj je umrl že 1912. leta.

Snov je lepo razporejena. Koprivnik obravnava vse pohorske probleme: govori o legi, navpični oblikovitosti, o kameninah in rudninah, o tekočih in stoječih vodah, podnebju, gospodarskih razmerah, prebivalcih in pohorskih naselbinah ter dodaja na koncu še zgodovinski pregled. Posebno lepo in temeljito je obdelana problematika pohorskih gozdov. Iz vsakega poglavja sije pisateljeva marljivost, temeljitost in velika ljubezen do rodne grude.

Knjiga je danes že precejšnja redkost. Mislim, da ne bo odveč, če navedem iz nje nekaj krajših odlomkov.

Iz poglavja o vodovju: »Lobnica izvira na visoki planjavi pod Mesnim vrhom na močvirnatih tleh... Tam, kjer se začne obračati proti severu, stopi v globoko vrezan tesen jarek. Po njem hiti s šumom in hrščem navzdol, dokler ne dospe v dolino više Ruš. Pod Staro glažuto se vali, mota in pada po 19 m visoki strmi granitni skali. To je njen znameniti vodopad, ki mu pravijo Šumik. Pod slapom je na levi mogočna skala Jelenja peč. Na tej skali raste rjasti sleč.«

»Izmed stojećih vod nas v prvi vrsti zanimajo tako zvana jezerca in manjša okenca, ki nikdar ne zginejo. Niti jezerca niti okenca niso globoka, na najglobljih mestih ne merijo nad 2 m. Ker pa je dno šotnato in zaradi tega črno, se vidijo globoka in ljudstvo jim prisvaja neizmerno globočino.« — »Močvirja na Pohorju so poseben svet, enako zanimiv za prirodopisca, hribolazca in sploh vsakega človeka, ki ima rad prirodo. Ako stopiš ob robu, imaš pred seboj gorsko pokrajino, gosto poraslo s pritlikavim borovjem, ki se ti vidi, kakor da je pristrženo na svojih vrhah. Ako stopiš v borovje in močvirje, hodiš kakor po mehki blazini, ki se pod vsako stopinjo udira. Mestoma začmuka pod obuvalom voda. Med borovjem rastejo bujno in gosto šotni mahovi, ki imajo posebno lastnost, da shranjujejo vodo in jo držijo na površju. Šotni mahovi so šototvorniki, ki so naredili po pohorskih močvirjih na nekaterih mestih že 2 m debelo šoto.«

Iz poglavja o gozdarjenju: »V gozdarjenju razločujemo dva glavna načina: posekovanje in izsekovanje. Kdor posekava, ta podere na določenem oddelku vsa drevesa in tudi grmovje in nastane frata. Ko so spravili s frate ves porabni les, ostalo vršičje, veje in hosto prihodnjo pomlad kakega dne, ko ni vetra, zažgejo. Popel razgrnejo in zemljo z motiko prekopljejo. Nato v zrahljano zemljo med štori nasadijo krompir ali nasejejo repo. V jeseni, ko je izkopen krompir ali popipana repa, nasejejo ozimno rž, kateri so primešali smrekovega in macesnovega semena. Na 100 l rži pride 3 l iglavčjega semena. Ako pa sejejo šele drugo pomlad, vzamejo polovico ozimne rži in polovico ovsa z isto mero smrekovega in macesnovega semena. Oves dozori v jeseni, rž pa šele prihodnje leto. Žito je dve leti varovalo mlade smrečice in macesne. V tem so si pa drevesca toliko opomogla, da jim rastlinje, ki se pozneje naseli na poseki, ne more več znatno škodovati.« — »Pohorski drvar »olcar« preživi večji del leta v planini. Male postave je, podsedene rasti, počasen v kretanju, redkih besed, pa pošten, dobrega srca in pohlevne narave. Navadno nosi dolge lase in dolgo razmršeno brado. Za živež mu služijo vse leto največ dobro zabeljeni turšeni žganki, vmes polenta, poleg švicarski sir. Pije pa vodo. Le kadar gre s planine na kakšen popravek, ga seka po gostilnah več dni.«

Iz poglavja o prebivalcih: »Pohorci so vobče čokate rasti in nizke postave. V kretanju, mišljenju so bolj počasni, a ne nerodni. Mladina je nadarjena in lepega vedenja. Poštenje je med Pohorci doma. Kar Pohorci obljubi, to tudi drži in moč beseda je vedno. Pohorci so pri delu marljivi, vztrajni in natančni. Poleti so že ob svitu na nogah in grede na delo. In Juri Vodovnik pravi: Kak hitro petelin en mal zakriči, že Pohorci družino na polje podi. Hrana jim je preprosta. Nekaj posebnega je na Pohorju ovsenjak. Ker so v njem dolge ovsene rese, imajo Poljanci Pohorce

za norca, da moko na lestvi presejajo. Godbenega posluha nimajo mnogo. Oblačijo se še vedno v domače platno in sukno po starem domačem kroju. Coklje postajajo redke, so pa bile nekad zelo priljubljene, kar nam potrjuje tale kitica iz narodne pesmi: »Mi žena je umrla, v nebesa je šla, je cokle pozabla, po nje je prišla.«

Z opisom Pohorja je končal Koprivnik l. 1908, torej pred dobrimi 50 leti. V tem času sta metoda zemljepisnega raziskovanja in način pisanja znatno napredovala in je med Koprivnikovim Pohorjem in najnovejšim delom o Pohorju, Gamsovim Pohorskim Podravjem, zelo velik napredek. Vendar pa drži, da je Koprivnik oral ledino in da je njegovo delo prvi slovenski opis tega gorovja in da tudi sodobni slovenski pisatelji-zemljepisci, kot Melik, Gams in drugi, Koprivnika vedno s spoštovanjem omenjajo.

Še nekaj besed o naselju Gorenje, ki mu pravijo tudi Kunigunda ali Jungerta. Leži v višini 750 m. Iz Zreč vodi lepo izpeljana avtna cesta. Zanimivo je, da je obcestni jarek obložen s snežnobelimi marmornimi ploščami; Gorenje leži namreč na praapencu, pohorskem marmorju. Kraj ima prav prijetno planinsko lego s širokim razgledom proti jugu in jugovzhodu. Prebivalci se bavijo s poljedelstvom, živinorejo in gozdarstvom, nekateri pa hodijo na delo v Zreče, ki imajo razvito kovinsko industrijo. Ljudsko šolo je dobilo Gorenje l. 1869, cerkev pa je iz l. 1391. Vas ima elektriko in vodovod. Verjetno je, da se je človek naselil na tem mestu že v prazgodovinski dobi, kakor se je na sosednji Brinjevi gori. Na rimsko dobo spominjata dva nagrobna kamna in več žar, ki so jih bili svoj čas izorali na neki njivi. — Skozi Gorenje drži iz Zreč markirana pot na Roglo in na Pesek (3 ure hoda).

Odkritje spominske plošče Janezu Koprivniku, vzgojitelju, pisatelju in planincu, je lepo kulturno dejanje Planinskega društva Maribor.

Teleobjektivi za planince in fotolovce

FRANCE AVČIN

Ljubitelji narave, zlasti planinci in lovci, si morajo pri fotografiranju izbrani predmet čisto približati. V ta namen služijo tako imenovani teleobjektivi. Originalni so močno dragi. Naš sestavek ima namen povedati, kako naš amater lahko z malo tehnične spretnosti pride do dobro uporabnih cenjenih teleobjektivov.

To bo zlasti zanimalo tiste planince, ki imajo priložnost in smisel za slikanje divjadi, za lov s fotokamero. V zadnjem času je v svetu opaziti vse hvale vredno propagando za lov s fotokamero. Pri tej vrsti lova ni treba ne puške in orožnega lista, ne lovske dovolilnice in lovopustov, ne članstva v lovski družini, pa tudi ne krvavega opravila po uspešnem »strelu«. K mikavnosti lova s fotoaparatom pa prispeva še dejstvo, da je težji kot s puško, saj se moramo k žrtvi prikrasti mnogo bliže kot z moderno puško, podobno kot če bi lovili z lokom in puščico. Ob vse večjem in večjem pomanjkanju divjadi v visoko civiliziranih deželah se zato lov na filmski trak vse bolj širi. Na Slovenskem pa smo ob vsem našem bogastvu z divjadjo še močno zaostali glede fotografije živalstva. Je pač še tako, da pri izbiri: posnetek ali strel, spregovori raje puška kot kamera. Spomnimo se čudovitih barvnih filmov iz življenja živali, ki so jih pokazali Avstrijci, Madžari, da ameriškega Walt Disneya (Puščava živi) in francoskega Samivela (Grand Paradis) niti ne omenjamo. Literature nimamo še nikake (primerjaj H. Fischer: Tierjagd mit der Kamera). Slabo pa smo opremljeni tudi tehnično, zlasti s teleobjektivi. Teleobjektivi so, kaže, glavna skrb naših fotoamaterjev-lovcev. Originalni so dragi in malokomu dostopni, snemanje z normalnim objektivom in kasnejše močno povečevanje črno-bele slike se pa ne obnese, ker postane zaradi omenjene ločljivosti filma (zrnjavost!) slika nujno neostra, medla. Z barvnim filmom, ki takoj da pozitivno sliko v obliki diapozitiva, ta metoda itak odpade, možna je pa z negativnim barvnim filmom.

Prav barvna fotografija pa je, ki črno-belo tudi v lovski fotografiji močno izpodriva, zlasti odkar so se pojavili visoko občutljivi barvni fotomateriali. Tako na primer Super-Anscochrome s občutljivostjo 100 ASA (ameriška lestvica), to je že 21/10° DIN (nemška lestvica). Dovoljuje osvetlitev 1/500 sekunde pri zaslonki 5,6 in polni sončni svetlobi. Fotolovec mora čisto slikati pri slabih svetlobnih pogojih, pa je zanj visoko občutljivi barvni film znaten napredek napram klasičnemu Kodachrome

z njegovim bore 12/10⁰ DIN (1/50 sekunde pri zaslonku 5,6 in polnem soncu), čeprav je v podajanju barv Kodachrome še vedno nedosegljiv. Že Kodakov Ektachrome z 17/10⁰ DIN ali Agfin Agfakolor z 18/10⁰ DIN in njima podobni so velik korak naprej (1/125 sekunde pri 5,6 in polnem soncu). Prav zadnji čas pa se je na ameriškem trgu pojavil še občutljivejši Ektachrome, ki ima kar 160 ASA, to je 23/10⁰ DIN. Dovoljuje pri polni sončni svetlobi in zaslonki 5,6 povprečno osvetlitev kar 1/1000, torej 10-krat krajšo kot klasični Kodachrome. Za fotografijo ob slabi svetlobi bodo ti novi barvni materiali vprav idealni. Z njimi bodo postale uporabne tudi zelo povprečne kamere, seveda ne pri močni svetlobi.

Vse navedene filme razen Kodachrome lahko povrh razvijamo sami. Za nas Jugoslovane je ta moment važen, ker osvetljenih filmov po neki preživetni uredbi legalno še danes ne smemo pošiljati razvijati v inozemstvo, medtem ko si vsak inozemski turist lahko nese čez mejo posnetkov iz naše domovine po mili volji...

Teleobjektivi so tedaj za lov s fotokamero nujen pripomoček in marsikomu, da, večini nepremostljiva ovira do tega lepega kulturnega športa. Vendar si ta problem lahko rešimo s sredstvi, ki jih imamo za male denarje tako rekoč pred nosom. Po naših fototrgovinah, še bolj pa v južnih republikah, se najde naprodaj nič koliko starih, a odličnih navadnih objektivov z goriščnico, ki je dolga napram običajni 5-centimetrovski kameri s filmom 24 × 26 mm (tipa Leica). Ti objektivi so — čisto skupaj s starinsko kamero na meh — relativno vprav smešno poceni, vse skupaj komaj nekaj tisočakov. Resda še nimajo moderne antirefleksne optike, ki je zlasti v mraku za kvaliteto posnetka lahko dragocena, resda še niso barvno korigirani, vendar so v večini primerov za telesposnetke povsem uporabni, čeprav niso nikaki pravi teleobjektivi v fizikalnem smislu. Pravi, pristni teleobjektiv je namreč zgrajen tako, da sprednja žariščna ravnina objektivu pade pred lečje in je ves teleobjektiv tako dejansko precej krajši, kot je njegova goriščnica. Tako je konstrukcija lahko kratka, lahka in priročna, cena pa seveda temu ustrežna.

Ce denemo pred fotokamero tak navaden objektiv z goriščnico, ki je napram normalno uporabljani dolga, bo slika večja približno v razmerju nove goriščnice napram stari. Objektiv goriščnice n. pr. 10 cm daje dvakrat večjo sliko kot 5-centimetrovski normalni. Iz celotne slike, ki jo napravi naš objektiv, bo na film naše kamere prišel le ustrezno manjši osrednji del: telesposnetek je tu! Slika bo dokaj ostra tudi pri polni, to je nezaslonjeni odprtini objektivu, saj smo posneli le del ob središču njegove celotne slike. Ta pa je v primeri z obrobniimi deli optične slike itak vedno najostrejši. Mnogi »teleobjektivi«, ki se pod tem imenom prodajajo, so taki povsem navadno dolgogoriščni objektivi, ne pa opisani fizikalno pravi pristni teleobjektivi.

Naloga, napraviti si serijo teleobjektivov, je zlasti preprosta, če imamo enoočesno zrcalno kamero z vzvratno prizmo ali brez nje (vrste Exakta, Alpa, Praktica itd.). Pri tej vrsti kamer lahko sliko opazujemo pred sproženjem skozi isti objektiv, s katerim slikamo. Torej vidimo vse natanko, kot bo na sliki: izrez, barve in zlasti globinsko ostrino. Ta je tem manjša, čim večja je goriščnica objektivu. Zato je zaostrevanje slike tem težje, čim daljša je goriščnica. Prav tako moramo za določeno zahtevano globinsko ostrino slike zaslonko zapreti tem bolj, čim večja je goriščnica objektivu. Pri običajnih objektivih goriščnice 5 cm in še bolj pri kinoobjektivih s še manjšo goriščnico se za globinsko ostrino ponavadi malo menimo, saj je že pri zaslonki 5,6 že znatna, tako rekoč »vse ostro«. Objektiv z dolgo goriščnico povzroča tudi večje tresenje slike kot z malo, pa moramo poseči ali po zelo kratkih osvetlitvah in s tem po zelo občutljivem filmskem materialu ali pa moramo objektiv s kamero vred vsaj nekam nasloniti, če ga že ne pritrdimo na stojalo. Lovci poznajo isti pojav pri opazovalnih in merilnih daljnogledih: čim večja je povečava, tem bolj skače slika. Povečave preko 8 × niso za starejše ljudi, zlasti ker je na lovu roka prej nemirna kot mirna, celo če drži fotokamero namesto puške.

Ce tedaj pred enoočesno zrcalno kamero primerno namestimo kakršenkoli objektiv, bomo videli sliko natanko tako, kot bo posneta. Vse drugače pri nezrcalnih kamerah, pa naj so še tako slovečih imen, kot so Contaxi in Leice. Tam moramo objektiv prilagoditi kameri, to je za vsako oddaljenost objekta določiti lego objektivu napram filmu in to označiti na objektivu. S poskusom to ni težko. Na mesto filma denemo fino medlico, pa gledamo, kdaj je slika za določeno oddaljenost opazovanega predmeta ostra, nakar to oddaljenost primerno naneseemo na cev objektivu. Včasih so teleobjektivi že zvezani z razdaljemerom kamere. Nečesa pa v nobenem primeru pri teh kamerah ne moremo doseči: globinske ostrine ne vidimo, temveč jo kvečjemu lahko čitamo na posebni skali nasproti daljinski skali na cevi objektivu. Za vsako

naprednejšo fotografijo, od blizu ali na daleč, so enoočesne zrcalne kamere tedaj nenadomestljive, zlasti one z vzvratno prizmo (pentakon-prizma, Dachkantprisma, Umkehrprisma), ki obrnjeno sliko v zrcalu kamere zopet zasučē, da jo vidimo tāko, kot je v naravi.

Na osnovi gornjih preprostih razmišljanj sem si za svojo rabo problem teleobjektivov rešil takole: Za švicarsko refleksko »Alpa-Alnea« sem kupil danes že zastarelo, nekoč imenitno kamero na meh »Voigtländer-Bergheil« s krasnim objektivom Heliar 1:3,5 $F=10$ cm. Ta mi je dala k normalnemu Alpinemu objektivu 5 cm imeniten »teleobjektiv« 10 cm. Zraven sem si nabavil še prav tako Voigtländerjev stari Tele-Dynar 1:6,3, $F=20$ cm. To mi je dalo »teleobjektiv« 20 cm, torej s 4× večjo sliko kot normalni objektiv 5 cm. V mnogih primerih, zlasti na večjo divjad, mi povsem zadostuje, tudi za prostoročno slikanje. Kot tretji objektiv za zelo velike razdalje sem staknil star Schneiderjev Tele-Xenar 1:5,5, $F=36$ cm, torej z več kot 7 kratno povečavo slike napram normalni. Isti objektiv prodaja »Alpa« kot svoj originalni teleobjektiv 36 cm, seveda primerno opremljen in s sodobno »modro« optiko.

Za vse tri objektivne sem napravil primerne pritrdilne obroče z navoji, da jih lahko montiram kar na originalne tubuse različnih dolžin, ki v zvezi z normalnim objektivom služijo za slikanje malih predmetov (cvetice, žuželke itd.). Pri tem je važen še element za zvezno spreminjanje oddaljenosti objektivu pri zaostrevanju slike. Uspelo mi je dobiti originalnega, kot jih ta firma pridaja svojim teleobjektivom. Naredi si ga pa vsakdo lahko sam, bodisi v obliki dveh tesno eno v drugo prilegajočih se cevi, bodisi v obliki sturmovičnega pogona, po možnosti z enim levim in enim desnim navojem, da se objektiv napram kameri ne vrti kljub spreminjanju njegove oddaljenosti od filma.

Na tak ali podoben način si lahko za male denarje rešiš problem svojih teleobjektivov, sam, če znaš, ali pa s pomočjo spretne mehanika. Vso napravo si lahko pritrdiš na primerno kopito z merilno pripravo in prožilom kamere, podobno kot pri puški. Nemški »Novoflex« objektiv ima vse v obliki pištoljega ročaja, na katerem je poleg sprožila še naprava za hitro zaostrevanje slike, seveda le za reflekske.

Kinokamere poznajo že dolgo tako imenovano »gumasto« optiko, ki omogoča zvezno spreminjanje goriščnice objektivu. S tem se doseže efekt približevanja in oddaljevanja objektivu, čeprav sta le-ta in snemalna kamera pri miru. Tako optiko imajo že nekaj časa tudi boljši merilni lovski daljnogledi (Nickel-Variabel, Hensold-Diavari, Kahles itd.) in zadnji čas celo navadni opazovalni daljnogledi. Dobile so jih tudi že kinokamere za ozki film in pravkar tudi že fotokamera. Pojavil se je namreč prvi fotoaparāt z »elastično lečo«. To je novi Voigtländerjev »Bessamatic« z objektivom »Zoomar 1:2,8« v kooperaciji z newyorško Zoomar Inc., ki jih dela za televizijske in kinokamere. Goriščnica se lahko spreminja zvezno od 36 do 82 mm in enkrat nastavljena razdalja ostane pri tem nespremenjena. Menja se le velikost slike. Zaslonka je avtomatska, to se pravi, da na zaželeno vrednost skoči iz polne odprtine šele tik pred ekspozicijo. Na medlici reflekske opazovana slika je takō maksimalno svetla, le globinske ostrine ne vidiš prave.

Objektiv se lahko prilagodi tudi na druge boljše reflekske. Nedvomno predstavlja mejnik na poti razvoja fotoaparátov. Za fotolovce pa bo treba napraviti še Zoomar od 100 do 400 mm. Zaenkrat so pa te naprave še sila drage, saj stanejo domala toliko kot kamera sama.

Optiko opazovalnih in merilnih daljnogledov lahko tudi uporabimo kot teleobjektive. Vendar so slike slabše, kajti ta optika je razmeroma preprosta v primerjavi z dobro korigiranimi objektivu fotokamer. Slike so zlasti proti robovom neostre.

Zgoraj opisano »čarovnijo« s teleobjektivu poznajo seveda vse tovarne fotoaparátov, ne omenja je pa nobena, iz dobro razumljivih komercialnih razlogov. Kdor bo poskusil, bo videl, da mu slike prav nič ne zaostajajo za posnetki skozi drage originalne teleobjektive dragih kamer à la Contax, Leica, ki zahtevnemu amaterju kljub zvencim imenom že zdavnaj ne zadostujejo več, ne glede na dejstvo, da lahko s kako petkrat cenejšo Vito II napraviš enako dobre posnetke. Celo boljše lahko, kajti ni samo aparat tisti, ki napravi dobro sliko, temveč predvsem oko in okus.

Upajmo, da bodo ta pojasnila pripomogla, da bo več in več planincev, ki bodo tudi fotolovci ter več in več lovcev, ki bodo poleg puške na rami nosili še fotokamero okrog vratu.

Nova vponka

FRANČE AVČIN

Moderne plezalne vrvi iz sintetičnih vlaken so dosegle tolike mehanske trdnosti, da so kos tudi najhujšim v praksi nastopajočim obremenitvam, le to, da se prerežejo na ostrih robovih, je slej ko prej njihova šibka točka. Vsekakor zdrže več kot vsi ostali členi varovalne verige: človek — vrv — vponka — klin v skali ali ledu — vrv — človek. Najmanj zanesljiv člen je in ostane material, ki je vanj zabiti klin, skala ali led. Dokaj nezanesljiva je pa tudi vponka, karabiner. Zato se je zadnje čase pojavila vrsta novih konstrukcij tega važnega varovalnega in plezalsko tehničnega pripomočka. Le malo pa jih je, ki so se glede trdnosti pri sunkoviti obremenitvi zavoljo padca v vrv približali trdnosti vrvi, ki znaša za premer 12 mm danes že cele tri tone.

Firma »Sporthaus Schuster« v Münchenu je pred nedavnim razvila svojo vponko »ASMü-Karabiner 3400 kg«, ki vzdrži obremenitev kar 3400 kilopondov. Izdelana je iz specialnega jekla, zelo skrbno, zlasti zaklopni del, oploščena je pri ležišču vrvi, pobakrena in čez ponikljana. Povprečne vponke zdrže 900 do 1400 kp, nove določbe Komisije za vrvi UTAA pa zahtevajo vsaj 1400 kp. Za primerjavo raznih konstrukcij naj služi naslednja razpredelnica.

Uradni rezultati preizkušanja vponk na Tehniški visoki šoli Stuttgart, 23. VI. 1959

	Vrsta vponke	Prva obremenitev Zlom ali prevelika deformacija za- klapa vponke. Vponka nerabna. kilopondov	Druga obremenitev Zlom ali tolika de- formacija vpon- ke, da zdrsne iz klina ali vrv iz nje. kilopondov	Teža gramov	Cena DM
1	ASMü 3400 (10 cm) trapecest	3400	910	130	3,90
2	Cassin	2295	715	130	3,90
3	Magra	1370	1160	155	5,05
4	Marwa — lahka kovina	1160	1515	110	9,30
5	Allain — lahka kovina	1000	1550	65	5,90
6	ASMü — Gramminger	1100	515	130	3,30
7	Normalna 12 cm okrogla-jajčasta	1050	490	190	1,85
8	Normalna 12 cm koničasta-jajčasta	1010	465	190	1,85
9	Normalna 12 cm z matico	1050	495	210	2,70
10	Normalna 10 cm koničasta-jajčasta	980	420	130	1,60
11	Normalna 10 cm okrogla-jajčasta	950	375	130	1,60
12	Normalna 10 cm z matico	880	450	140	2,55

mladi pišejo

Prvič čez Triglavsko steno

BORIS OREL

Kakor vsako leto sva se tudi lanske počitnice z očkom odpravila v hribe. Takrat še nisem ničesar slutil, kakšno presenečenje mi pripravlja očka. Sprva je kar tako omenil, da me misli peljati čez steno. Tega nisem vzel resno in življenje je teklo po starem. Dan odhoda v gore se je približal in padla je beseda. Plezala bova Triglavsko, seveda, če ne bo prišlo kaj vmes. V Julijce! Zelo sem bil vesel, da bom spoznal najlepši del naše slovenske zemlje, pravljico deželo visokih gora. Štajercem so Julijci silno daleč in redko nanese priložnost, da jih obiščemo. Vsa prešernost me je minila, ko sem izstopil v Kranjski gori. Kar skupaj sem zlezal, ko sem zagledal gore,

te velikane, te lepe demone, ki nas vabijo v svoje naročje. Drugo jutro sva že vstopila v Jeseniško pot na Prisojnik. Spominjam se previsnega kamina, ki je ves nabit s klini in jeklenimi vrvmi. Na sredi sem dobil tremo, saj je izpostavljen nad 400-metrsko globino. Vsa pot, skozi Okno na vrh Prisojnika in dalje po Jubilejni na Razor in na Križke pode mi bo ostala za vedno v spominu. Globoko sem občutil divjo romantiko Prisojnika, raztreskano divjino Razorja, ki s svojimi špiki in grebeni pritegne oči nase. Pogled ti pa nehoče splava navzdol in se ustavi šele na zelenih tratah v Krnici. Zjutraj sva odšla v Vrata. Ko sem s Sovatne zagledal Triglavsko steno, sem onemel. Stena s svojimi nenavadno oblikovanimi skladi, stolpi in grapami je naredila name silen vtis. Ko sva prišla v Aljažev dom, sem zagledal Joža Čopa. Poleg njega sem srečal tudi druge alpiniste, ki so se mudili v Vratih. Tisti dan je bilo v steni 16 navez, kar dokazuje popularnost stene in število naših plezalcev. Toda žal se je morala ravno tisti dan zgoditi nesreča. Neko mlado alpinistko je zadel skalnat blok in jo je tako poškodoval, da ni mogla naprej in soplezalec je moral klicati na pomoč. Žal so se stvari, kakor pri vsaki nesreči, malo zavozlale, dejstva so si bila nasprotna in tako so komaj zvečer odšli trije ljubljanski alpinisti v steno in tam prespali. Medtem pa sem postopal okrog kože in pasel radovednost. Gledal sem opremo, povpraševal za novicami in tudi lenaril.

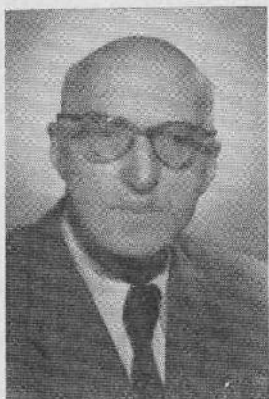
Lep večer je bil. Sonce je že zašlo in le vrh Triglava je bil ožarjen. Nenadoma se je nasklil v mene črvček, ki je neprestano kljuval. Ali boš zmogel? O, da, seveda boš! Kaj pa, če bo tako, kakor z ono v bavarski smeri! Ne, ne sme biti, sem si dopovedoval. Ves večer sem se sam s sabo pogovarjal. V meni je rasla napetost. Imel sem tremo. Pa že sedaj jo imaš, kaj bo pa šele v steni, sem si mislil.

Zgodaj je še bilo in nad dolino Vrat so viseli sivi oblaki. Nič lepo ni kazalo. Kar bo, pa bo. Ko sem se navezal in se dotaknil skale, me je strah popustil. Prvi skok pri vstopu me je sila presenetil. Oprimki so skopi, na enem mestu je treba precej raztegniti noge, toda te imam dolge in šlo je. Prišla sva na nekakšno gredino, pokrito z gruščem. Skrbelo me je, kako bo zgoraj. Malo sva se usedla in počakala reševalce, ki so prišli za nama. Same klase. Vodil jih je dr. ing. Daro Dolar. Taka srečanja v steni so nekaj posebnega, nekaj lepšega, drugačna so od navadnih srečanj. Malo smo se še pomenili ter se ločili. Midva sva šla v slovensko, oni pa v nemško smer. Plezanja v tem spodnjem delu ne bom opisoval, kajti mnogim je smer znana, drugih pa ne zanima. Hodila sva po stopinjah Kugyja, Klementa Juga ter stotine drugih, ki so uživali ta gorski svet. Z vsakim metrom pridobljene višine je v meni rastlo zaupanje vase, občutek sreče in moči.

Lep dan se je naredil. Z vsakim metrom so se mi odpirali pogledi in me prevzemali. Toda veselil se nisem samo razgleda, začel sem uživati v samem gibanju, v plezanju. Ni mi bilo dolgčas in po eni uri sva bila na Belih plateh. Malo za nama sta vstopila dva Litostrojcana in plezala smer po kaminih. Grenka kaplja v srečo tega dne je bila, ko sem šel mimo spomenika pokojnega Bučerja, ki se je tam ponesročil. Tu sta naju dohitela Litostrojcana. Lepo smo se pomenili. Midva sva šla v desno po Zlatorogovih stezah, onadva po potu naprej v slovensko smer. Nisem si mislil, da je lahko v steni toliko prostora. Ko gledaš steno iz doline Vrat, je strma in brez vsakih razčlemb. Toda tukaj so prave poti, ki pa niso zavarovane in za nameček izpostavljene. Do Nemških turncev ni bilo več težav. Plezala sva naravnost po grapi. Vse bi bilo v redu, če ne bi bila grapa zasnežena. Sneg je bil trd, ponvast in umazan. S steno je tvoril krajno poč. Lahko bi šla v levo, v steno, toda odločila sva se za sneg. Očka je začel gvozdit poč. V sneg je vsckaval oprimke in stope ter se tako pomikal kvišku. Vse bi bilo v redu, če ne bi bilo v sredi previsa. S kolenom se je zagvoznil v poč in segel z roko čez previs. Z nemalo truda sem bil tudi jaz preko. Stala sva na polci, pokriti z gruščem, pod vrhnjim delom stene. Ta del je strm, pleza se po odprti steni. Končno sva stala pod izstopnim raztežajem. Tukaj bo šlo pa zares, sem si mislil, ko sem zagledal navpično, malo razčlenjeno steno, ki jo prereže na vrhu polica. Polica se slepo konča, nad tabo pa visijo previsi. Očka je priplezal na prvo polico in zabil klin, se vpel in kmalu sem mu sledil. Dalje je plezal po strmi steni, kjer so oprimki skopi, toda na srečo se lepo vidijo, ker so vsi umazani zaradi številnih obiskovalcev. Očka je priplezal na sredo raztežaja ter me varoval. Začel sem in občutil še na svoji koži to reč. Lepa ekspozicija mi je bila všeč. Pod previsom je dobro stojišče. Vpel se je in jaz sem mu sledil. Vse je šlo po sreči. Še nekaj metrov po grušču in že me je varoval vrh stene. Medtem je pa preteklo nekaj časa in lahko

sem se ozrl navzdol. Pogled mi je zdrsel navzdol, se ustavil v Vratih, v Aljaževem domu, mi potoval po zelenem pobočju navzdol, se ustavil na Škrlatici in zagledal sem vse gore, mnoge sem že poznal, druge pa še ne. Tam v Aljaževem domu sedijo turisti, gozdovi šumijo, tam vrvi življenje, jaz pa sem tukaj sam v hladu severne stene. Le tenka vrv me veže z očkom in z življenjem. Vedno se bom spominjal tega trenutka. Globoko doli bel pas proda šumeče Bistrice, nad mano plavo nebo, jaz pa v srcu stene vsch sten, simbola slovenskega ljudstva, v srcu Triglavske stene. Nato je šlo malo navzdol, nato okoli roba in srečno sem se prikobalil v slabo izražen žleb, ki je bil zaprt s previsom. Na skopih oprimkih sem se vzdigoval ter prišel pod previs. Kot vsak začetnik sem se stisnil k steni, preprijel še malo više, se za trenutek držal samo na eni roki, zagledal oprimek, segel za njim, z drugo roko pa segel čez previs. Se malo sem pobinceljal z nogami v dolino Vrat in bil sem zunaj. Ves srečen sem odšel k očku in skupaj sva se odpravila na pravi vrh stene, na sonce. Ko sva sedela na soncu ter zvezovala vrv, sva bila srečna, da je šlo vse gladko. Veselo sva se zapodila čez Prag v Vrata.

društvene novice

OB 70-LETNICI PAVLA KUNAVERJA

Ko sem pred leti kot mlad dijak in navdušen planinec prelistaval starejše letnike Planinskega Vestnika, so mi vzbudile posebno pozornost skice Pavla Kunaverja v letniku 1912, ki so prikazovale detajle vzpona preko severne triglavske stene. Kaminsko plezanje, plezanje v navpični steni in še razni drugi alpinistično-tehnični detajli so mi tedaj vzbujali spoštovanje do ljudi, ki so se lotili takih dejanj, ki so bila v prvih dveh desetletjih tega stoletja pri nas še skoro nepoznana in tudi zelo kritično ocenjevana. Ko sem kasneje osebno spoznal jubilara in se tudi sam bolje seznanil z lepotami in nevarnostmi gor, sem lahko samo še bolj občudoval resnično pionirsko delo

Kunaverja in njegovih tovarišev v naših planinah.

Pavel Kunaver se je rodil 19. XII. 1889 v Ljubljani. Iz stanovanja ob Ljubljani je vsak dan občudoval Kamniške planine, in vrh Triglava v daljavi mu je vedno znova budil željo, da bi se približal goram in spoznal njihove skrivnostne čare. Te želje so kmalu postale resnica. Njegovi starejši bratje in prijatelji so ga uvedli v gorski svet in kmalu je postal on sam eden izmed prvih med njimi. Planine so ga spremljale od tedaj dalje vse življenje, oblikovale so mu značaj, dale so mu vse lepo, kar je od njih pričakoval, in zato jim je ostal zvest prijatelj vse do današnjih dni.

Življenjska usoda mu ni bila naklonjena. Slabost izobrazil mu v okviru domačih možnosti in ozkih šolskih sten ni bila potešena tako, kakor si je želel. Kot izklesan značaj je ubral svojo pot — pot samozobraževanja. Študiral je klasike, fizikalno geografijo, astronomijo. V prostem času mu je sladilo življenje prepevanje domačih pesmi. Teh se je naučil v šoli pri učitelju Razingerju. Njegov študij prepleta neprenehna povezanost z naravo, izleti z mladino, raziskovanje podzemeljskega kraškega sveta in seveda pohodi v planine. Poletje je prekratko, zato izpolni svoje hrepenenje po gorah s tem, da v družbi z Badiuro in z ostalimi planinskimi tovariši uporablja kot pionir v tej športni panogi smuči, ki mu olajšajo zimske gorske vzpone. Planinska družina »Dren« ga šteje med svoje člane.

Njegovo dušo pa neprenehno bogati lepota narave. Kam s tolikšno mero lepote?

Na to vprašanje je Pavel Kunaver kmalu našel pravi odgovor. Posreduje vse to bogastvo narave tudi drugim! Slovenska mladina, ki jo je kot dolgoleten pedagog dobro spoznal, ne bi bila mogla najti boljšega vodnika. Nikjer ni zabeleženo in tudi nikdar ne bo možno ugotoviti, koliko tisoč izletov je pripravil in vodil Kunaver, izletniki pa so bili skoraj vedno le mladi ljudje. Ti izleti in ture pa niso bili samo običajni pohodi. Vsak od njih je imel svojo skrbno pripravljeno vsebino, vsak je obogatil udeležence z novimi spoznanji in novimi lepotami.

Sam se spominjam na dneve, ko je Kunaver kot starešina slovenske skavtske organizacije vodil poleti in pozimi mladino v razne kraje naše domovine in je spretno organiziral in vodil tabore na Gorenjskem, Dolenjskem in ob morju. Ti izleti so mi še danes po več kot 30 letih v najlepšem spominu, saj je vsak izlet prinesel nova doživetja in bogatil naše znanje in poznavanje narave. To pa je bila ravno zasluga tovariša Kunaverja, ki je vsak izlet skrbno pripravil in odlično vodil.

Ce hočemo spoznati tudi vso veliko dejavnost tovariša Kunaverja, ne moremo mimo njegovih spisov, ki jih redno vsa leta objavlja v Planinskem Vestniku, razen tega pa je spisal tudi 25 knjig, v katerih obravnava kot osnovno temo vedno naravo in dogajanja v njej. Sodeluje tudi v drugih revijah. Še dandanes je v pisateljskem delu zelo aktiven in snuje vedno nove članke in spise.

Za zasluge pri razvoju slovenskega planinstva je bil jubilar odlikovan z zlatim častnim znakom Planinske zveze Slovenije, ki mu ob njegovem življenjskem jubileju v imenu vseh slovenskih planincev iskreno čestita z željo, da bi še dolgo aktivno deloval med slovenskimi planinci.

F. K.

PREDSEDNIK PD KRANJ FRANJO KLOJČNIK — 50 LETNIK

Planinsko društvo naše gorenjske metropole vodi že 13 let Franjo Klotnik. Njegovo ime je tesno povezano s povojno rastjo tega društva, ki velja v planinskem merilu za močno društvo s solidno materialno bazo. Velike zasluge za tako stanje društva si je pridobil ravno tovariš Klotnik, zato je prav, da mu ob življenjskem jubileju posvetimo nekaj skromnih vrstic v našem glasilu.

Tovariš Klotnik je bil rojen 31. X. 1909 v Mariboru. Po končani srednji šoli

je iz finančnih razlogov moral študij prekiniti in se zaposliti. Že pred 33 leti je pričel aktivno sodelovati v tedanji gozdovniški organizaciji, kot ljubitelja narave pa ga je pot zanesla tudi v planine, kjer je vedno našel dovolj razvedrila po težkem in napornem delu v raznih službah. Ker je bil vedno rahlega zdravja, je instinktivno iskal novih moči ravno na svežem gorskem zraku.

Vojna vihra ga je zatekla v Mariboru, kjer je kmalu postal kot napreden človek trn v peti okupatorju in domačim izdajalcem. Vrstile so se aretacije, preganjanja, grožnje in selitve iz kraja v kraj, vendar vse to tovariša Klotnika ni ugonobilo.

Leta 1946 je prišel tovariš Klotnik v Kranj in takoj prevzel tajniško mesto v Planinskem društvu. Že leta 1947 je bil izvoljen za predsednika društva in od tedaj dalje je neutrujen graditelj planinske organizacije in planinskih objektov v bližnji in daljni okolici Kranja. Samo tisti, ki se sam ukvarja s tako dejavnostjo, lahko presodi, koliko truda in naporov je treba vložiti v gradnjo kake planinske postojanke, koliko skrbi je treba posvetiti najrazličnejšim drobnim in velikim opravkom, da lahko zraste nov planinski objekt. Le nekaj kratkih mesecev je preteklo, ko smo bili navzoči pri otvoritvi prelepe planinske postojanke na Kališču pod Storžičem, že je jubilar z ostalimi odborniki zaposlen pri veliki gradnji na Krvavcu, ki terja celega človega in spretnega gospodarstvenika. Nobena ovira, niti rahlo zdravje ga ne ovira pri izvedbi njegovih načrtov. Njegov cilj je vedno le napredek planinske organizacije in temu cilju žrtvuje vse svoje moči.

Tovariš Klotnik je bil za vsa ta velika prizadevanja odlikovan z zlatim planinskim znakom Planinarskega saveza Jugoslavije in s srebrnim častnim znakom Planinske zveze Slovenije. Pri tem neutrujenem delu je skoro neopazno praznoval 50-letnico življenja, mi vsi mu pa želimo, da bi premagal vse telesne nevšečnosti in še dolgo vrsto let ostal med prvimi poborniki planinstva na Gorenjskem.

F. K.

PLANINSKI DOM »KEKEC« — ODPRT

Hribček Katarina nad Novo Gorico dosega višino 320 m nad morjem, kar predstavlja 250 m relativne višine, in nudi čudovit razgled na vse strani od Nanosa preko Krasa in Jadrana na Furlansko nižino in na Beneške gore z Dolomiti v ozadju. Ta okolnost in še bližina Nove

Planinska pionirska koča »Kekec«

in stare Gorice je že nekdanj privlačevala nedeljske izletnike.

Ko se je ustanovilo Planinsko društvo Nova Gorica, je že kar prva leta vznikla misel, da bi se tu nekje zgradila manjša planinska postojanka, ki bi v še večjem številu vabila ljudi v naravo, posebno pa, da bi postala to nekaka pionirska postojanka, kjer bi se vzgajala v planinstvu mladina, ki živi daleč od pravih gor.

Na občnem zboru PD Nova Gorica je bil ob koncu leta 1952 sprejet sklep, da se zgradi na Katarini v bližini ruševin stare cerkvice planinska pionirska koča. Sklenjeno pa je tudi bilo, da se vse delo opravi s prostovoljci.

V zvezi s tem sklepom so se izvršile vse formalnosti, da se dodeli zemljišče, ki je splošno ljudsko premoženje, v upravo Planinskega društva Nova Gorica. Okrajni ljudski odbor Gorica pa je na prošnjo brezplačno dodelil društvu staro leseno stavbo v Čepovanu, ki jo je tja postavila sekcija za obnovo podeželja, a je svojemu namenu že odslužila.

Planinsko društvo Nova Gorica je nato že v februarju 1953 organiziralo prostovoljno delo težakov — odraslih in mladine — zidarjev, mizarjev in drugih obrtnikov, ki so v svojem prostem času, največ ob nedeljah in praznikih, v kratkih dveh mesecih svoje delo dokončali. Za

praznik Osvobodilne fronte v aprilu 1953 je bila ob množični udeležbi mladine in odraslih odprta prva planinska pionirska koča »Kekec« na Katarini. Vse delo je bilo ob pomoči številnih podjetij in s prostovoljnim delom mladine in odraslih delovnih ljudi opravljeno brez kakršnihkoli denarnih sredstev.

V letu 1954 je PD Nova Gorica zgradilo poleg koče še majhno gospodarsko barako, glavno stavbo pa je zunanje popeljšalo in jo obložilo z macesnovimi deskami ter jo tako zavarovalo pred slabim vremenom.

Že takoj spočetka se je ugotovilo, da je bilo opravljeno delo za poživitev planinske misli na Goriškem uspešno. Vedno več obiskovalcev je prihajalo k postojanki in že kmalu se je pokazalo, da bo postojanka premajhna. — V društvu se je porodila tiha misel na razširitev postojanke. Ta misel je postajala iz dneva v dan bolj živa in je dozorel sklep za adaptacijo stare koče oziroma za gradnjo nove. — Denarja ni bilo, zato nismo mogli misliti na hitro, ampak le na postopno graditev. Najprej smo v letu 1956 zgradili klet, ki bi služila lahko dolga leta. V letu 1957 smo z lastnimi sredstvi in s posojilom, ki smo ga prejeli od PZS, dogradili lasten vodovod, ki je osnova vsake gradnje, pa tudi poznejšega higiennega in solidnega obratovanja nove

postojanke. Isto leto smo prejeli od Občinskega ljudskega odbora Nova Gorica dimnik stare opekarnice, ki smo ga v lastni režiji podrli in pripravili opeko za zidanje. Še isto leto smo pred zimo spravili to opeko na gradilišče, kjer smo pripravili tudi že nekaj drugega gradbenega materiala.

Preko zime 1957/1958 nam je Ivan Kraigher, uslužbenec Projektbiroja iz Nove Gorice, izdelal načrt, ki ga je Okrajna komisija za revizijo gradbenih načrtov odobrila. Ko je nato prejelo PD Nova Gorica še gradbeno dovoljenje in ko je bila odobrena lokacija, smo položili na že prej dograjeno klet prve kamne. Stavba je rasla in prerasla staro kočico, ki smo jo v začetku oktobra 1958 podrli, poslovanje pa prenesli že v novi del zgradbe, ki se je zasilno uredil.

Dokončno smo dogradili novo postojanko Planinski dom »Kekec« na Katarini do 27. novembra 1959, ko se je opravil tehnični prevzem in ko nam je bilo izdano uporabno dovoljenje.

Novi dom smo odprli dne 29. novembra 1959 v počastitev 40. obletnice ustanovitve KPJ in 10. letnice ustanovitve društva, poklonili pa smo ga delovnemu človeku v počitek in razvedrilo, z željo naj ta planinska-pionirska postojanka vzgaja nove rodove planincev na Goriškem.

Dom ima pionirsko sobo, dve večji in eno manjšo sobo za goste ter 10 sobic za prenočevanje z 20 posteljami. Sedežev v domu je okrog 220, na terasah okoli stavbe in na traticah pa je prostor praktično neomejen.

Nova postojanka predstavlja brez dvoma važen turistični objekt v okolici Nove Gorice in je prejelo društvo od upravnih in političnih forumov polno priznanje.

Ni nam žal za ves napor, ki smo ga vložili v to postojanko. Prepričani smo, da so prostovoljci s svojimi 10 000 delovnimi urami doprinesli dosti za poživitev planinstva in turizma na Goriškem. Ponosni smo, da je Planinskemu društvu Nova Gorica organizacija v celoti uspela.

A. II.

ODKRITJE SPOMINSKE PLOŠČE JANEZU KOPRIVNIKU

PD Maribor je pred nekaj leti v Skomarju odkril ploščo pohorskemu rojaku Vodovniku, ljudskemu pesniku, 6. XII. 1959 pa je počastilo na podoben način spomin profesorja Janeza Koprivnika, ki je prvi napisal knjigo o Pohorju. V Gorenjem nad Zrečami se je 110 let po njegovem rojstvu zbralo ob njegovi rojstni

hiši 150 domačinov in gostov iz Maribora in Celja. Prof. Ivan Šumljak je s toplo besedo prikazal življenje in delo tega zaslužnega slovenskega intelektualca, za njim je govoril v imenu njegovih učencev tov. Vomer, dalje v imenu Zveze kulturnih delavcev tov. Baukart, v imenu Pedagoškega društva pa tov. Kopriva. Tudi domačin iz Gorenja je kot predstavnik krajevnega prosvetnega krožka lepo počastil rojakov spomin. Solska mladina je zapela nekaj pesmi pod vodstvom učitelja tov. Vogelsanga, dve deklici sta strumno zdeklamirali dve dolgi Vodovnikovi pesmi, na koncu pa se je PD Maribor za slovesno, lepo in prijetno domačo proslavo navdušenega Pohorca profesorja Koprivnika zahvalil prof. Tine Orel in to v imenu celjskega okraja, v imenu PD Celje in uredniškega odbora PV. V Planinskem Vestniku so namreč od l. 1913—1919 izhajali Koprivnikovi članki o Pohorju.

T. O.

DESETLETNICA RIBNIŠKE KOČE

4. XII. 1959 so fanatiki Ribniške koče proslavili desetletnico obstoja Ribniške koče. Peščica mariborskih planincev, ki so si naredili to ime, je znala navdušiti Maribor za veliko planinsko dejanje ter preskrbela sredstva in pridne roke za gradnjo naše prelepe jublantke. V 10 letih je sprejela pod svoj krov 100 000 planincev, smučarjev in transverzalistov,

postala je, kakor je dejal predsednik PZS tov. Fedor Košir, pojem v našem jugoslovanskem planinstvu. Da bi ta dogodek ne šel brez poudarka mimo, je PD Maribor povabilo društvene prijatelje na jubilejni pomenek. Prišli so iz Ljubljane, Maribora, Celja in Jesenice: predsednik PZS tov. Košir, član Izvršnega sveta LRS tov. Vladko Majhen, tajnik Ljudske skupščine tov. dr. Miha Potočnik, sekretar OK ZKS tov. Miloš Ledinek, predsednik okraja Maribor tov. Tramšek, predsednik okraja Celje tov. Jerman, direktor Višje komercialne šole prof. Tine Lah ter zastopnik mariborske industrije direktor

tov. Vesnaver. Gorenjce je zastopal tov. Joža Čop. Večer je potekal v obujanju spominov na tiste čase, ko so fanatiki pljunili v roke, in na leta, ko so prelepi planinski dom izpopolnjevali ter ga z UKW in s cesto povezali z Mariborom. Družbi je manjkal njihov projektant ing. Jože Jelenec.

Ribniška koča gre v drugo desetletje, pripravljane smuških prog in drugih naprav pa obeta, da bo drugo desetletje zanjo še bolj plodno kot prvo. V tem znamenju se je pomenek končal, gostje pa so se v snežnem metežu razšli.

T. O.

iz planinske literature

NFI — Naturfreunde Internationale, Zürich. Letno poročilo in letni obračun za leto 1958. — Publikacija prinaša, kot že naslov pove, na 43 špirografiranih straneh s tiskanim ovitkom samo letno poročilo te vrhovne organizacije, ki šteje v celoti 257 145 članov širom po svetu. Reprezentativna oblika popolnoma manjka.

Prijatelji narave so mednarodna organizacija v sklopu socialno demokratičnih strank. Vsaka država, kjer društva obstoje, ima seveda svoje centralno vodstvo, vse skupaj pa zopet vodstvo pod gornjim imenom s sedežem v Zürichu. Za vse te organizacije je značilno to, da nikakor niso samo planinska združenja, ker se poleg tega s svojimi strokovnimi skupinami ukvarjajo tudi z zimskim športom, fotografijo, z organiziranjem potovanj in gradnjo planinskih koč in potov.

Poročilo podaja seveda samo o delu centrale v Zürichu razmeroma kratko sliko. Poroča o organizacijskih vprašanjih, reviziji statutov, o razmerjih do drugih organizacij, o katerih pravi, da so bila dobra z Delavsko športno internacionalo in z Internacionalno zvezo svobodnih sindikatov. Glede Jugoslavije pa meni, da se razmerje z njo ni nič spremenilo, čeprav obstoji med njo in posameznimi deželnimi organizacijami intenziven potniški in počitniški promet.

V drugem delu so poročila včlanjenih dežel, to je organizacij v posameznih državah. V splošnem se lahko reče, da tvorijo jedro Avstrija, Nemčija in Švica, pač dežele, iz katerih je svoj čas gibanje izšlo. Zanimivo pa je, da nordijske države z močno socialdemokratsko večino zanj

ne najdejo skoraj nobenega zanimanja. Pri pregledu teh poročil se pokažejo v podrobnostih naslednje zanimivosti:

V vsej Ameriki je 724 članov in še to samo na njenem zahodu v Kaliforniji. Vzrok: »Ameriški delavci so postali neodvisni in dobro plačani državljani, kar dovoljuje delavnemu človeku, da svoj prosti čas izpolni čisto po individualnem okusu in nagnjenju... Doživljanje narave najde le tedaj priznanje, če se da opraviti motorizirano.« Belgija ima 24 000 članov, Danska je napredovala od 93 na 137, Anglija jih ima 600, Holandska 34 507 s padcem za 13 %, Francija 5008 s pripombo, da so se ministrske krize prenesle tudi na vodstvo, Nemčija 90 962, Avstrija 79 784, Švica 18 524, Izrael 600, Meran, edina krajevna skupina v Italiji, 250, Švedska 120, Norveška nobenega.

Dr. Pr.

PHOTOMAGAZIN, München, oktober 1959, cena 2 DM. — Če nosiš kot planinec po gorah tudi fotoaparatus, imaš od uživanja narave dvojen dobiček, ko iščeš primerno stališče, opazuješ in izrabljaš igro svetlobe in oblakov, barv in življenja. Ko potem ob meglenih jesenskih ali mrzlih zimskih večerih ob vsej udobnosti stanovanja pregleduješ slike, si obujaš spomine in znova uživaš. Pravi planinec in fotoaparatus naj bi bila nerazdružljiva. V toliko spada pričujoča revija tudi v to rubriko in planinski fotografi so v veliki meri popularizirali planinstvo.

Ta revija je reprezentativna, v vsem, po velikosti formata, ki dopušča velike reprodukcije, tisku, reprodukcijah v črnem in barvnem. Vsebinska se bavi z naj-

novejšimi dognanji, je pestra, zanimiva in poučna. Je pravi magazin, kjer ne manjka tudi romana.

Ko mi misli uhajajo nazaj na našo »Našo fotografijo«, ki je menda na tiho preminula, se mi stori skoraj milo pri srcu. Ni bilo veliko, a nekaj je bilo. Tako pa moremo izvedeti o ogromnem napredku fotografije v zadnjih petih letih iz tujih virov in reklamnih delov tujih revij. Tako pride ves napredek do nas zelo pozno. In tako hodimo od ene bridke izkušnje s filmi in papirji znane marke vsi tisti amaterji, ki izdelamo sliko vso sami od A do Ž.

Dr. Pr.

YUGOSLAV TOURIST NEWS — leto 1., št. 3, september 1959, Beograd. Izhaja mesečno v angleškem jeziku, tiskan je na tenkem papirju s čednimi slikami in lepim tiskom, razpošilja se po zračni pošti in stane letno 3 dol. Izdaja Turistička štampa.

Niti po obliki niti po vsebini ni to kak prospekt, kakršnih smo vajeni od vseh strani, temveč je publikacija, ki hoče seveda prikazati Jugoslavijo kot turistično deželo, opozarjajoč na njene znamenitosti, zlasti pa nuditi inozemcem potrebne informacije za dopotovanje in bivanje. Na čelu opozarja, da bodo cene v letu 1960 ostale nespremenjene, dalje potem, da bodo cene vinu dalje padle in se bodo gibale v obalnih krajih od 60 do 100 din liter. Opozarja na dubrovniški festival, lepoto Makedonije, jugoslovanske samostane, zagrebški velesejem in okolico Zagreba, daje navodila za vize in menjavo valut, skratka vse, kar je potniku treba vedeti, ko se odpravlja v Jugoslavijo.

BERGHEIMAT - Vaduz, Liechtenstein 1959 — je letno poročilo Liechtensteinskega planinskega društva in Društva za varstvo in gojitev narave. — V tej mali kneževini, vrinjeni med Avstrijo in Švico, je od leta 1909 obstajala sekcija Nemškega planinskega društva (AV), kajti tedaj je bila kneževina v carinski in monetarni uniji z Avstrijo, kjer je bil DAV tudi doma. Kot sekcija je obstajala še do II. vojne, čeprav je kneževina prešla po I. vojni v carinsko in monetarno unijo s Švico. Zaradi izida II. vojne je bilo leta 1949 ustanovljeno planinsko društvo s sedežem v glavnem mestu Vaduzu.

Predmetno letno poročilo, ki je prikupljive oblike in lepe vsebine, poroča o društvenih zadevah prav na kratko na 111 strani vsega obsega. Kajti vsebuje v prvi vrsti članke različne vsebine, ki

se tičejo domačih krajev in razmer in gora, opisuje potovanja po Rätikonu, govori o domači planinski flori, o planinskem vrtu, kar vse daje publikaciji značaj letnega zbornika. Poudarja dalje povsem upravičeno, da bi bila združitev planinstva in varstva narave brez pravega uspeha, zavoljo tega je bilo ustanovljeno Društvo za varstvo in gojitev narave, ki podaja tudi v tem zvezku svoje poročilo.

Kot upošteven za nas, ker je ideološke vsebine, je le članek Maxa Oechsline z naslovom Misli k današnjemu planinstvu v obliki pisma prijatelju. Pisec, priznana osebnost, je pristaš poduhovljenega planinstva. Gora mu je nasprotje doline z njenim hruščem, kjer nam ukazujejo, kaj moramo in smemo storiti. Direktorji so to in voditelji, ki ukazujejo, kje naj se položijo tračnice itd. V gorah je vse drugače, človek je tam sam svoj gospodar, sam odloča o svojem potu in se celo odpove udobnostim doline. Potovanje po gorah naj nam omogoča spoznati bližnjo in daljnjo naravo, kjer čujemo godbo potokov, šum gozdov, čirčkanje murnov, okušamo vonj cvetja ali pa hodimo po svetu ledenikov, kjer ni asfaltiranih cest ali v skali iščemo celo novih potov. Gora in dolina sta vsak nekaj drugega, kajti globina se more pokazati šele tedaj, ko so v goro zarežane globoke doline.

Pisec odločno odklanja akrobatski alpinizem. To so po njegovem ekstremi.

Obstoji tam tudi gorska straža, ki je uzakonjena z uredbo knežje vlade od 8. avgusta 1952. Ta obstoji iz vladnih upravnih organov in članov, imenovanih na predlog planinskega društva in imajo značaj javne straže. Opremljena je z izkaznicami in javlja vse prekrške knežjemu deželnemu sodišču.

Dr. Pr.

SCHWEIZ, št. 4, 1959. Izdaja Schw. Verkehrszentrale v štirih jezikih. S to številko se predstavlja Luzern. List je po veliki obliki in luksuzni opremljen, sicer pa brez kake omembe vredne vsebine, pravzaprav le vrsta prospektov, ki izhajajo mesečno.

GEBIRGSFREUND — avgust, september, oktober 1959, Dunaj. Glasilo Sekcije avstrijskega gorskega društva avstrijskega plan. društva (Oe. AV). — Izhaja mesečno na osmih straneh ob svojem 70. letniku v preprostem omotu brez upoštevavanja vredne vsebine, peča se v teh številkah izključno z Raxalpe, pri čemur je polovica od osmih strani pridržana društvenim vestem.

ITALIJANSKO-ČILSKO EKSPEDICIJO na Cerro Paine smo že omenili, kratek izveček o njenem delu je naslednji: Vodil jo je mladi Guido Monzino in obenem finansiral. Z njim so bili njegov bratranec Tullio Monzino, fotist Zierro Nava, vodniki Barmasse, Jean Bich, Marcello Carrel, Camillo Zellissier, Pacafico Pession, nosača Leonardo Carrel in Pierino Pession. Chilenci pa so bili: dr. Kovachevič štiri vojaške osebe; poročnik Aranda, podoficir Savedra, radiotelegrafist Belisaris in kuhar Angelo.

Padre Agostini, ki je Monzina navdušil za to ekspedicijo, je organiziral transport iz Puntas Arenas do baze in najel zdravnika ter čilske vojaške osebe, saj se v razmerah dobro spozna, ko že 40 let raziskuje tisto področje. Dr. Kovachevič strokovno, k sreči, ni imel kaj opraviti, izkazal pa se je kot lovec, kuhar in dovtipnež.

Oprema je bila najboljša na svetu in dovolj je je bilo, celo kisikove steklenice so imeli. Monzino ni štedil pri ničemer, ne pri opremi ne pri hrani ne pri zdravilih. Zdravila so po zaključku skoraj vsa darovali bolnišnici v Puntas Arenas. Hrana je bila pakirana v Italiji, v Puntas Arenas so nabavili le krompir, čebulo, sladkor, bravino. Priprave so trajale 13 mesecev. Monzino je pri tem mnogo pomagal advokat Buonocore. Vsi udeleženci so bili bogato zavarovani. V primeru smrti za 10 milijonov lir, v primeru trajne invalidnosti za 15 milijonov lir. Monzino je seveda gladko dobil vse pravice za potovanje in celo ekskluzivno pravico za vzpon na Cerro Paine. Torej res svojstvena ekspedicija, morebiti res v slavo privatnega bogastva in osebno reklamo. Ko so se vkrcali, so zvedeli, da se je neka argentinska ekspedicija odpravila na Cerro Paine ter izpodbijala ekskluzivno pravico Monzinu. Čilski žandarji so jo obrnili, nato pa je nastala huda polemika med Monzino in Argentincem Segrejem, vodjo argentinske ekspedicije. Razširila se je govorica, da sta dva Argentince ušla žandarjem in na lastno pest prodrli 40 m pod vrh Cerro Paine, nato pa da sta se umaknila — nalašč tik pred ciljem. Kakšen obraz je delal Monzino v Puntas Arenas, kjer sta tista dva Argentince poskrbela za zasmeh Italijanov? Oni s težko ekspedicijo na vrh, ki morda ne meri niti 3000 m nadm. višine, ta dva pa sama kakor za weekend in niti na vrh se jima ni zdelo vredno priti! Monzino s svojim

denarjem in vplivom tega denarja ni mogel razpršiti te neugodne luči, s katero sta jih obdala Argentina. Končno je Toni Gobbi, ki je prišel za ekspedicijo, stopil v zvezo s predsednikom Club Andino Bariloche. Ta je potrdil dejansko stanje, da je Cerro Paine v bistvu še neodkrit in da Argentina nista bila tako visoko. Našli pa so njune kline 120 m pod vrhom, kjer se po italijanskih trditvah glavni problemi šele začno. Razume se, da je tudi to še vedno kislo grozdje za Monzinovo ekspedicijo. Italijani radi priznavajo, da sta jim Argentina kazala pot.

Pokrajina okoli Cerro Paine je veličastna in skrivnostna. 400 km dolg ledenik teče vstric oceana. Na bregovih ledeniškega jezera so Italijani postavili bazo. Gozdov ni, samo redka trava raste tu, paša za kako ovco. Kljub prepovedim so ljudje požigali gozdove, da so prišli do travnišč.

Italijani so postavili tri tabore. Tehnično je vzpon razmeroma zahteven, ker stanovitno piha veter, rjove in prenaša sneg in žre živce. Noči so kratke, od 11. zvečer do treh jutraj, tako da je spanca premalo. Na duševnost vpliva tudi izolacija, saj je bila baza oddaljena 400 km od Puntas Arenas, hrano so jim nosili z 20 konji iz Puesto Pudeto, to pa je bilo težko za ljudi in za konje. Radijska zveza s svetom je bila slaba, pač pa odlična med posameznimi tabori. Sonca skoraj niso videli ves čas, gore so bile zavite v meglo, veter pa je pihal kar naprej z brzino 100 do 150 km na uro. Monzino je bil v bazi en mesec, pa ni ugledal Cerro Paine.

Tabor I. in II. jim je veter dvakrat razmetal. Šele potem so se odločili za iglu, ki se seveda ne naredi sam, ampak je treba pljuniti v roke. Ko so postavili tabor II in III, so naskočili vrh. Bich in Carrel sta prodrli 100 m pod vrh, tu pa sta klonila pred vetrom in se umaknila. Nato sta po nekaj dneh ponovno poskusila, pa spet brez uspeha. Nato sta Bich in Pellissier našla drugo smer, ki je obetala biti lažja. 27. dec. 1956 sta se dve navezi pripravili k naskoku. Vreme ni bilo ugodno, zato pa je veter malo popustil. V razmaku ene ure so se popoldne istega dne na vrhu zbrali Bich, Carrel in še dva Italijana. Monzino sam ni bil kos vzponu.

Ekspedicija je oblegala Paine 52 dni, popoldne je sijalo sonce. To je bilo 17. jan. 1957, ko sta Bich in Pession zmagala

vrh severnega stolpa. Južni in srednji stolp sta ostala nedotaknjena, kajti za njune gladke stene bi bilo treba vsaj 14 leplj dni. Slabo vreme pa je za tiste kraje normalno. Severni stolp je mestoma nudil težavnosti V. stopnje. Imenovali so ga Torre Monzino, kako bi neki drugače!

Cimpiottijevo in Bichovo poročilo v Rivista Mensile je zgled velikega poročila za majhen vrh, ki ga je dosegla dobesedno in v prenesenem pomenu »težka« ekspedicija.

NEKAJ ZANIMIVOSTI iz avstrijske ekspedicije na Haramoš priobčuje dr. Mandl in se obenem sprašuje, zakaj se je ekspedicija tako zavlekla. Omenja trenje med nosači plemena Hunza in spremnim oficirjem. Sovražili so ga, ker ni popustil njihovemu izsiljevanju. Nosači so večkrat izjavili, da ga bodo spravili s sveta. Sahibi so morali večkrat posredovati, gledali so tudi, da bi oficir z njimi nikoli ne bil na samem. Z nosači niso bili zadovoljni. Njim na ljubo so morali že pred bazo vzpostaviti vmesni tabor, da so jim olajšali delo. Izkazali so se kot delomrzneži, sitnarili z glavobolom in z raznimi drugimi bolečinami, posebno če so se po več dneh počitka v slabem vremenu polenili in jim je delo še bolj smrdelo. Zdravnik dr. Hammerschlag je sicer znal odpravljati maroderje, vendar je bilo treba z vsemi ravnati kot z otroki, jim prigovarjati, se jim dobrikati, jih hvalisati, če so naredili nekaj bolj tveganih korakov, jim dajati grozdni sladkor, skratka, treba je bilo z njimi mnogo potrpeti. Ko so prispeli na cilj, so se zlekli kakor mrtvi, niti nahrbtnikov niso mogli izprazniti. Imajo se za high-climber, a še nosači niso dobri. Šlo jim je predvsem za zaslužek (to se razume, saj za to so bili najeti!). Že v Gilgitu so za barantali nekaj opreme, ki so jo dobili in pošiljali domov hrano. Avstrijci sami priznajo, da so njihova himalajska podjetja posebno varčna. Ker na mezdne zahteve niso pristali, ampak jim trdo odbili, so jih nosači zapustili. Njihovo dejanje je prišlo v Gilgitu pred sodišče. Na njihovo vedenje je močno vplival njihov čarovnik, ki je prerokoval, da bodo na ekspediciji umrli trije nosači in dva sahiba. Na take prerokbe veliko dajo, čeprav so pravoverni muslimani.

Druga garnitura nosačev, ki so jo dobili v Gilgitu, je za bakšiš po ekspediciji terjala tudi spalne vreče in zračne blazine. Avstrijci so napravili kompromis. Kot alpinisti so bili nekaj boljši, vendar nekateri sploh niso znali hoditi z derezami.

Te so Avstrijci poslali domov. Dva sta v višini 5500 m dobila gorsko bolezen, tako da za večje višine sploh nista bila. Tudi druga garnitura je bila neprimerna, nerodna.

Druga ovira je bilo vreme. V maju mesecu je 13 dni snežilo, 4 dni deževalo, sonce je sijalo komaj 3 dni, 11 dni pa je bilo bolj ali manj oblačno. Med temi slabimi dnevi je bilo 11 dni viharo, megla je ležala dva dni. Dva dni je snežilo tako, da šotori niso vzdržali. Junija meseca je 11 dni snežilo in deževalo, 9 dni je bilo jasno, 10 dni pa oblačno in megleno, 15 dni v juniju je pometal vihar. Julija je 17 dni snežilo in deževalo, 7 dni je bilo sonce, 7 dni pa bolj ali manj oblačno. Komaj 3 dni skupaj je sijalo sonce, sicer pa so bili taki preobrati, da so plezalci komaj ušli katastrofi. Avgusta je snežilo in deževalo 16 dni, sonce je sijalo tri dni, 8 dni pa je bilo bolj ali manj oblačno. Bilo je 22 dni viharnih in to po ves dan. 5 dni je ležala neprodurna megla. Zapadlo je mnogo snega, težave so imeli z ozeblinami in seveda s snegom, ki jim je vsako pot podaljšal za trikrat.

SKUTA je prišla v zadnjo številko 1958 »Österreichische Alpenzeitung« in sicer z risbo severne stene ter štirimi smermi, ki so jih tu speljali Nemci od leta 1907 do leta 1932. Leta 1907 G. v. Saar in H. Sattler v severni steni, 1921 R. Müller in W. Ronnicke v severnem rebbru, 1930 L. Fuchs in Krapfel v severovzhodni steni in H. Peterka ter R. Fritsch istotam. V isti številki je omenjena tudi severozahodna stena Grintovca in smer Petarka-Fritsch iz leta 1932. Peterka je zgledno vesten regulator velikih, posebno pa majhnih smeri v manj znanih področjih.

OLIMP je gotovo ena najbolj znanih gora na zemlji, čeprav alpinistično človeku ne pove mnogo. CAH, pridni grški alpski klub, ga je naredil primerno dostopnega, sezidal solidno kočvo, nadelal poti, medtem ko markacije in kažipoti manjkajo, nekako zmes prvobitnosti in pretirane dostopnosti. Do Litohorona prideš z avtobusom in železnico, tu so na razpolago mule za prenos prtljage. Samostan Hagios Dionysios je bil med vojno razrušen, zato zdaj tu ni več prenočišča (3 ure od Litohorona). Treba je pač bivakirati. Od samostanskih razvalin je še 4 ure do kočve po borovem in orehovem gozdu, ves čas z odprtim pogledom na morje. Od kočve na vrh Olimpa (2917 m) je še tri ure. Vrh se imenuje Mytika. Od Litohorona od železnice je torej do vrha

Olimpa 10 ur. Pokrajina je tu alpskega značaja, gozdna meja pa višja kot v Alpah. Preko morja gre pogled do polotoka Halkidike.

Zevsov prestol je bil, tako pravi mit, na vrhu Stefani 2909 m.

ALPINISTIČNA ZGODOVINA OLIMPA ni stara. Leta 1913 je zabeležen prvi vzpon, gotovo zaradi nesolidnih razmer v teh krajih in težav s prehodom na turški meji, pa morda tudi iz drugih razlogov. Čudno je, zakaj so ljudje postavili kapelo na 2786 m visokem osrednjem vrhu Profitis Ilia (Prerok Elija), zakaj so postavili samostane na težko pristopnih krajih v Tesaliji (Kalabakka), sem pa se niso usmerili. Morebiti zaradi mitične megle, ki je ovijala to goro bogov.

Na Mytiki sta bila prva Zencvčana F. Bossonas in D. Baud Bovy, z njima pa Grk Kakalos iz Litohorona. Leta 1919 sta vzpon ponovila in ubrala tisto pot, ki je danes rdeče obeležena. Tretji je bil Marcel Kurz leta 1921, z njim spet Grk Kakalos. Kurz je stopil še na Stefani. Leta 1927 so bili tu spet Baud Bovy, A. Ellisson in E. May. Sestopili so po vzhodnem grebenu. Leta 1930 je Grk Natisis po severnem grebenu prišel na Mytika, leta 1933 so bili tu Angleži, pa niso izplezali, ker so imeli prekratko vrv. Leta 1933 nastopijo grški plezalci in preplezajo severno stran škrbine Strivada: Soutsos, Nikopoulos, Haniotis, Marinos.

Nato nastopi Emilio Comici in z njim druga doba olimpijske alpinistične zgodovine. Z Mario Escherjevo je preplezal Stefani s severa in po razu (IV, V), Mytika s severozahoda (V). Sledili so slovenski, nemški, italijanski in grški plezalci. Vojska je razvoj zavrla, po vojni pa je tudi Olimp dobil svoje sestograde (Kazania, 400 m visoka stena).

V NEW-MEXICO je ena najtežjih smeri v Shiprocku doslej 20-krat ponovljena. Alpinistična ocena je VI. Zadnji jo je ponovil dr. Hechter iz Württemberga, znani nemški alpinist, znan po prečenju Peuterskega grebena vključno z južnim grebenom Aiguille Noire. Plezal je največ z Martinom Schliesslerjem, ki ima zdaj v Baden Badnu lastni filmski študio.

ALPINIZEM IN PUBLICITETA je problem, ki ga je zaradi mnogih očitkov žurnalpinizma načel Rudi Schatz. Najprej ugotavlja, da noben drug šport ne razpolaga s tako publiciteto kakor alpinizem. Na tisoče knjig o teh stvareh izhaja, vsaka planinska zveza izdaja svojo revijo leto za letom. Alpinizem je šport brez

publike in alpinisti so tega veseli, vendar poplava alpinistične literature kaže, da jo bralci žele, po drugi strani pa alpinisti čutijo potrebo, da svoja doživetja popisujejo. V nobenem drugem športu vzajemne informacije ne igrajo take vloge kot v alpinizmu. To dokazujejo vodiči in tekoča literatura, ki ima predvsem to nalogo, da zabeleži in popisuje prvenstvene vzpone in pomembne ponovitve. Napak bi bilo, če bi o razmerah molčali, vsakomur pa je na voljo, ali gre ponavljati ali ne.

Upravičenost alpinistične publicitete je torej nesporna. Treba pa se je vprašati, kaj silijo alpinisti, da usmerja javnost, kako daleč naj pri tem gre in na kakšen način naj to stori.

Motivi, zakaj človek piše, so različni, kakor so različni ljudje. Po dolžnosti morajo prvenstveno turo pristojnemu organu opisati. Ni pa prav, če iz tega delaš kupčijo in si želiš masovne publike. Alpinizem ni naveden šport, vendar priznajmo, da alpinisti in to tudi »veliki« alpinisti, vsi po vrsti, niso hodili v gore samo zaradi gora, marveč zaradi slavoheleja. Kdor zna svoje doživljanje lepo popisati, bo bolj »znan« kot tisti, ki tega ne zmore. Treba je pač priznati, da ima vsak človek v sebi željo postati na nek način znan. Ta motiv za publiciteto je tu, ni ga mogoče tajiti. Seveda mora biti pisanje alpinista v skladu z naravo športa, ki ga alpinist goji: preprosto, skromno, pošteno, resnično. Če ima te kvalitete, potem taka publiciteta družbi lahko samo koristi.

Gornik je ponavadi sam sebi reporter. On sam mora presoditi, kaj spada v javnost, kaj pa ne. Imeti mora čut za mero in biti kritičen do sebe. V skromnih noticah o preplezanih smereh v dnevnem časopisju Schatz ne vidi nič slabega. Če smejo biti velika himalajska dejanja razpeta v vseh reklamah in se o njih tiskajo knjige, zakaj ne bi smel mlad alpinist začetnik videti svoje ime med drobnimi dnevnimi novicami. Marsikatera alpska tura zahteva od človeka prav toliko vzdržljivosti in alpinistične zmogljivosti in volje kot vzpon na osematisočak. Bodimo tolerantni vsaj alpinisti. Pustimo ljudi v gorah, da izbirajo pota vsak po svoje. Če ima kdo rad šoder, naj mu bo, če ga vesele rože, naj si jih po mili volji ogleduje, če pa ne shaja brez strmin v steni, kdo naj mu brani. Vsi pa so gorniki, ljubitelji gorskega sveta. Nikar ne mislimo, da je vsak nedeljski izletnik, ki vzdihuje nad lepoto okoli gorskih stezic, globlji po svojem občutku za lepoto kakor alpinist, ki v nedeljo zdrvi v steno in zabije vanjo nekaj klinov. Ne obrajtaj-

mo samo sebe, pustimo tudi drugim, kar jim gre! Manj sodimo in se več veselimo!

Alpinistična publicistika je torej dolžnost napram drugim alpinistom. Je zakonit izraz splošne človeške potrebe, da dopoveš drugim, kaj si prestal. Če je dobro napisano, povzroča mnogo veselja. Ustrezati pa mora načelu, da se poroča samo o resničnih dejanjih, vsebina mora biti poštena, prav tako oblika, to pa mora izvirati iz zavesti, da je vsaka uspešna tura darilo usode, da vse naše moči niso kos naravi, če nam tega darila noče dati, in še eno: da tudi največji alpinist ni nadčlovek. Čisto navaden človek je, nič več, pa tudi nič manj.

ŠVICARSKI LEDENIKI, opazujejo jih zdaj 88, se umikajo skoro vsi, 85%. Samo 3% ledenikov v zadnjih letih ostajajo po površini in prostornini nespremenljivi, 12% ledenikov pa v zadnjih letih prav malo napreduje.

YETI IN YAK sta dve živali v Himalaji, prva neznana, druga prav dobro znana. Anglež Colin Wyatt piše o prvi: »Ne verjamem v yetijev skalp samostana Pangpoče. Take kože, takih ščetin, kakršne ima ta skalp, nima nobena žival.« Ko so Wyattu pokazali ta skalp, mu je menih pripovedoval naslednjo zgodbo: Pred 300 leti je tak snežni človek živel v gorah nad Pangpočejem (12 milj od M. Everest). Večkrat je prišel v samostan k lami, da bi se poučil o svetih pismih. Če se bo še enkrat rodil, da bo dobil človeško podobo. Snežni človek je prišel umreti v samostan in prosil lamo, naj si obdrži njegovo kožo za spomin. Do danes je ostal samo skalp, ostalo je zgrizel zob časa.

Wyatt se sprašuje: Ali snežni človek res živi? Odgovor: Nedvomno živi, samo kakšen je? Wyatt sodi, da je podoben človeku in himalajskemu rdečemu medvedu. Rdeči medved je krvoloč, napada yak-govedo in človeka. Verjetno gre za rdečega medveda tudi v pričevanju Tensingovega očeta, ki je nekoč 24 ur tičal v neki pastirski bajti iz strahu pred yetijem. Medved ima navado, da se postavi na zadnje noge, kadar hoče bolj vohati ali slišati in je v taki drži bolj podoben človeku, vsaj na daleč. Vendar yeti ni isto kot rdeči medved. Vsaj sledovi govore zoper to, da bi šlo za isto živalsko zvrst. V votlinah so dobili ščetine, ki niso medvedove niti jih ni mogoče pripisati kaki drugi znani živali.

Yeti-ekspedicija je napravilaasedo. Stražila sta večji del Evropejca. Ko sta se čez nekaj dni, ker ni bilo yetija od ni-

koder naveličala, sta stražo prepustila šerpam. In »yeti« je prišel že prvo noč. Ko sta ga Evropejca zagledala, se jima je zdelo, da lovi žabe v potoku. Nato se je obrnil in šel po zadnjih nogah nasproti njima. Medved tega ne dela. On se sicer postavi na zadnje noge, hodi pa ne po dveh. Seveda iz zadeve ni bilo nič. Domačini so se zveri zbal, odvrgli bakle in se skrili, zver pa je odkorakala. Sledovi, ki so jih drugo jutro opazovali, niso bili medvedovi.

Možno je, da gre za izumirajočo živalsko zvrst, ki se pokaže samo ponoči (kakor kanadski grizli). Če se tako poredko pokaže, ni rečeno, da je izmišljotina. Koliko ljudi pa je videlo jazbeca? In vendarle nobeden ne trdi, da ga ni. Wyatt meni, da gre za dve vrsti yetija. Eden živi v višinah od 2500 do 3000 m in je visok 4, 6 čevljev, drugi pa je visok 8 čevljev in živi v višinah 3000 do 4000 m. Tisti, ki so ga videli šerpe pri žabjem lovu, je spadal k prvi vrsti, k malemu yetiju. Po načinu življenja je blizu gorske gorile, ki živi v Kongu v precejšnjih višinah. Sem in tja se poslužuje prednjih nog kot človek rok. Je precej inteligentna žival. Zato je toliko legend in pretiravanj. Da je pametna žival, se vidi že iz tega, ker beži iz bližine človeka.

ALPINISTENGILDE — alpinistični odsek avstrijskih NF (Priateljstvo prirode) je bil leta 1958 na Kavkazu. Ekspedicijo je vodil dr. Kolb. 28 let je minilo, odkar je bil NF na Kavkazu. Vitalij Abalakov, ki je l. 1957 v Avstriji predaval o ruskem alpinizmu, je sklenil tudi nekaj pogodb o zamenjavah, te pa so bile potrjene šele po obširni in vzorni korespondenci — tako pravi pisec Anton Rapouch — obeh ambasad in avstrijsko-sovjetskega društva. ÖTK in NF (TVN — Alpinistengilde) sta dala pri zamenjavi po deset mož, sovjetska sindikalna turistična zveza pa 20. Avstrijci so potovali preko Budapeste v Kiev. Omenjajo komodnost ruskih železnic, kupeje za štiri osebe, ki so obenem spalni kupeji, odeje, ki jih preskrbi sprevodnik, čaj zjutraj in zvečer. Z Dunaja so odšli 3. avgusta, v Kiev prispeli 5. avgusta. Sprejel jih je Vitalij Abalakov. V Kijevu so se zadržali en dan, nato pa so šest dni potovali do Pjatigorska. Od tu dalje so se peljali po asfaltirani cesti, ki so jo zgradili nemški ujetniki. Nato so spoznali še slabše ceste, končno pa udobno postojanko v višini 2000 m, v kateri ni ničesar manjkalo. Avstrijci so posebej zabeležili klavir, kinoprojektor, kopalnico, zvočnike, elektriko. Okoli postojanke so postavljeni

veliki šotori, dalje skladišča za hrano in opremo. Taborišče vodi načelnik, instruktorji mu pri odhodu na turo in po vrnitvi raportirajo. Kadar kaka skupina iz taborišča odhaja, je vedno veselo. Pojejo, plečejo, alkohola pa ne pijejo niti ne kade. Tečaj traja 20 dni.

Avstrijci so se počutili popolnoma svobodno, le to jim ni šlo v glavo, da so morali povedati, kam gredo in kdaj se vrnejo. Kmalu pa so spoznali, kakor Anglež George Band, da je tak postopek na Kavkazu nujen. Izkusili so, da je tu višina 5000 m napornejša kakor v Pamiru 7000 m. Ne morejo prehvaliti ruske gostoljubnosti.

AVSTRIJSKA EKSPEDICIJA NA DHAULAGIRI je imela s seboj 2500 m vrvi in 250 klinov za zavarovanje »Hruške«, 1200 m visoke stene, ki se na severni strani gore vzdiguje pod vrhom. Stena je po težavah IV—V in jo primerjajo Elgerjevi severni steni. V tej steni je treba postaviti taborišče. Argentinci so prostor zanj dobili z razstreljevanjem, Švicarji, ki so že trikrat obrnili, pa so vzeli s seboj za temelj ogrodje iz jeklenih cevi, s katerimi so naredili v steni nekaj balkon. Dhaulagiri je verjetno najtežji osem-tisočak. To je izpričal tudi avstrijskim alpinistom pod vodstvom ing. Moravca. Ekspedicija je prišla domov brez Heinricha Roissa.

HERMANNU BUHLU sta posvetila smer v jugozahodni steni Rotwanda plezaleca, ki sta jo prva zmogla l. 1958. Lothar Brandler, eden od njiju, piše, da je bil njemu in Hasseju Buhl vzornik, ko sta bila še otroka. Smer prištevajo k sedmi stopnji. Brandler izjavlja, da je to najlepši spomenik Buhlu, dokler bodo stale gore. Bivakirala sta trikrat, stena ni ravno visoka, zato pa do dveh tretjin previsna. V njej so se poskušali Comici, Cassin, Lacedelli, Bonatti, Rebuffat, De Franceschi, F. Innerkofler, Egger, Abram in drugi. Gotovo je to najbolj naskakovana stena v Dolomitih. V steni je ostalo, kakor smo že poročali, za prvima plezalcema 200 klinov.

SMUŠKI TRENER ZA MAROKO je postal dr. Erben iz Frankfurta. Svet napreduje povsod, na smučarskih tekmah bodo poleg Evropejcev in Kitajcev kmalu tudi temnopolti smučarji. Svetovno smuško prvenstvo v l. 1962 bi radi izvedli Japonci.

ARNOLD TSCHOPP (Čop) je znano ime, ki smo ga često srečali v švicarski planinski literaturi. L. 1959 je praznoval

80-letnico življenja. Bil je znan smučar in planinec in je pred nekaj leti objavljajal v reviji »Die Alpen« svoje planinske spomine. Živi v Baslu, poleti pa v Weggisu.

POLJAKI neutrudno plezajo po svetovni lestvici alpinistike in hočejo zavzeti mesto, ki so ga pred vojno med zapadnimi navezami že imeli. Stanislav Biel in Jan Nostovski sta 25. in 26. aprila 1959 preplezala vzhodno stran Matterhorna. Smer so l. 1932 naredili znani Enzo Benedetti, Mazzotti z Luisom in Lucienom Carrelom, zraven pa sta bila še Maurice Bich in Antoine Gaspard. Pod vrhom Matterhorna je tu 200 m visoka, skoro navpična stena. V tej steni sta morala Poljaka bivakirati kakor prvi plezalci. Izstopila sta v zelo slabem vremenu. Pravijo, da spadata Biel in Nostovski v tisto poljsko petorico, ki trenira za poljsko ekspedicijo v Himalajo. Vodi jo dr. med. J. Hajdukiewicz. L. 1959 so Poljaki prišli tudi čez Pointe Walker.

JANNU (7500 m) je himalajski vrh, ki so ga l. 1959 vzeli na muho Francozi. Dvakrat se je osem najboljših francoskih plezalcev zagnalo vanj, pa brez uspeha.

HIMALČULI, himalajski vrh, ki so ga snubili Japonci, je prav tako pokazal roge. Morali so se umakniti kakor tudi Avstrijci na Dhaulagiriju.

KANJUT SAR v Pakistanu si je izbral Italijan Guido Monzino. Spremljajo ga Marimonti, Carrel, Pession, Nava, Cerretelli in Jean Bich. Poleg teh pa še Pellissier, Tamone, Lombard ter še po en Carrel in Pession.

PRVA POMOČ PRI OZEBLINAH IN ZMRZLINAH se zdaj daje popolnoma drugače kot včasih. V našem listu smo o tem v »Razgledu« že pisali, in sicer po nekem nemškem zdravniškem poročilu. V »Die Alpen« poroča zdaj L. S., da je marca 1959 v Mountaineeringu izšel zdravniški stavek, ki navaja enako terapijo kakor nemški zdravniki. Bistvo nove terapije je v tem, da se zmrzli ud ne sme otirati s snegom ali oljem ali kakršnimi koli mazili, ker je to samo pot do infekcije. Zmrzli ud je treba ogreti kakorkoli samo ne s trenjem. Pač pa s toplo vodo, s toplimi obkladki i. p. Za bolnika je to zelo boleče, zato je dobro imeti pri roki morfij.

HUGO WEBER in **ALBIN SCHILBERT** tvorita zdaj vrhunsko švicarsko navezo. Aprila 1959 sta deloma preplezala severno steno Zapadne Cine. Steno

sta dobro poznala, ker sta jo že večkrat dejala podse in to po znani Cassinovi smeri. Cassin pa se je izognil previsom v spodnjem delu stene, vstopil pri razu in po prvi tretjini stene s sukcesivnimi prečnicami dosegel centralni žleb in po njem dosegel vrh. Jean Couzy in René Desmanson sta 1. 1958 poskušala ta Cassinov oportunitizem spraviti na pravo pot, vendar sta zaradi nezadostne opreme po treh raztežajih odnehala. Oktobra 1958 sta poskusila spet Švicarja, vendar brez uspeha. Spomladi 1959 pa sta z bogato opremo še skoro v zimskih razmerah prišla pod steno. Če je bilo slabo vreme, sta prinašala opremo in hrano, čim je posvetilo sonce, sta pa vstopila v steno, da bi jo čimbolj spoznala. Kljub megli, ledu in snegu sta ostala dobre volje, s smučmi vsako jutro utrila dveurno pot do stene, se po njej vrnila, naslednji dan pa jo ponovno utrila, kajti sneg jo je čez noč vselej zametel. Nikogar nista srečala v tem času.

V spodnjem delu stene je možno plezati, tudi če dežuje ali sneži, ker so taki previsi, da je plezalec pod streho. Tudi sonca ni sem, temperatura redko nad 0°C.

16 dni sta se mudila tu, 8 sta jih posvetila plezanju. Za 110 metrov stene sta porabila 130 klinov. Stena je visoka 530 m. Svedrovcev nista mogla rabiti, ker je pečina krušljiva. Po osmih dneh poskusov sta zaradi snega odnehala in pustila v vpisni knjigi prošnjo, naj drugi snubeči direktissime v Zapadni Cini malo potrpe. V tej prošnji imenujeta svojo smer »surrealistično«. V steni sta pustila 150 m fiksne vrvi, ki jima je olajšala umik in jima bo olajšala vzpon. Couzyjev poskus se jima zdi pretežak in ga prepriščata v nadaljevanje nemškimi navezam. Desmanson je po Couzyjevi smrti Webra že prosil, naj se naveže z njim. Tvorci direktissime iz Velike Cine so vsi izjavili, da bodo šli še na korekturo Cassinove smeri.

Webra in Schelberta so pri delu ogledovali celo letalci. Priletelo je več avionov, televizijska služba pa se je poslužila helikopterja in posnela 75 m filma. Ta helikopter se je 12-krat približal na 30 m v različnih višinah in plezalca sta jima seveda pomahala v pozdrav, ne pa zaradi pomoči. Plezalca sta zamerila alarmančne novice, ki so po nepotrebnem vznemirile starše, prijatelje in reševalno službo.

100-LETNICA SMRTI Aleksandra v. Humboldta je obudila spomin na tega učenjaka, prirodoslovca, pisatelja in gor-

nika. Aleksander v. Humboldt se je v Srednji in Južni Ameriki povzpel na marsikak vrh, ki je še danes zahteven: Cotopaxi (4968 m) v Equadoru, 23. junija 1802 pa poskusil priti na Cimbrazo (6310 m) in pri tem dosegel višino 5810 m. Do takrat je bil to absolutni višinski rekord. Učenjak je obrnil zaradi slabega vremena. L. 1829 je bil na Uralu in v Altaju. L. 1845 je začel z izdajanjem svojega obsežnega dela »Kosmos«. O vzponu na Cimbrazo je napisal posebno razpravo in dolgo pismo Berghausu, v katerem pravi, da se je spravil nad ameriške gore zato, da bi se Angleži bolj pozanimali za himalajske kolose. Na Cimbrazo so ga vodili Indijanci, vendar nobeden od njih ni prestopil »mejo večnega snega«. Do jezera Yana-Cocha je jezdil in sestopil z mule, le če je ugledal kako cvetko. Indijanci so ga spremljali do višine Mt. Blanca. Tu so ga počakali s tovorom in z mulami. Vse prošnje in grožnje so bile zastoj. Tožili so, da jim zmanjkuje sapa. Ostal je sam, z njim še prijatelj Bonpland in Carlos Montufar. En sam mestic iz vasi San Juan se jim je pridružil. Večji del so se vzpenjali v megli po grebenu, mestoma zelo ozkem (8–10 col!). Požled v naklonini 30° jim je delala velike preglavice, še večje pa krušljiva počina, kjer ni bilo ledu. Imeli so s seboj barometer in so merili višino, kjer je le bilo dovolj prostora za dva moža. Prijemala se jih je gorska bolezen, bolela jih je glava, šlo jim je na bruhanje. Hiteli so po grebenu, ki se je nekoliko položil, tedaj pa so obstali pred škrbino, ki je niso mogli premagati. Izmerili so višino, temperaturo (1,6°) ter ugotovili, da imajo do vrha pravzaprav zelo malo. Pri sestopanju so imeli še večje težave, poleg tega jih je zajela nevihta s točo, nato še snežni metež.

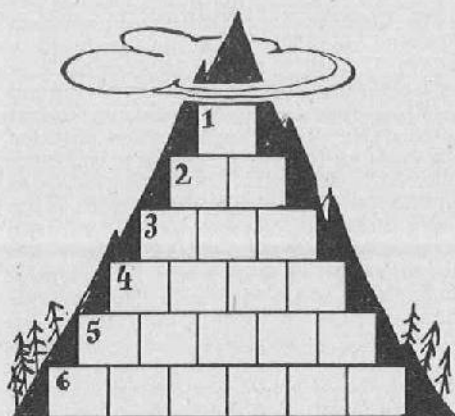
Goethe je imel Humboldta za največjega naravoslovca svojega časa. Njegov vpliv je še danes znaten, njegov pomen nezmanjšan.

17 SMRTNIH NESREČ je bilo v prvih štirih mesecih 1959 samo v italijanskih Alpah. 12 od teh je bilo alpinističnega značaja.

DVA ZNANA VODNIKA je v začetku 1. 1959 pobrala smrt. Edoard Barreux je bil član italijanske vodniške družbe v Courmayeuru, star 59 let. Že pred 1. 1940 je zmogel najslavnejše smeri okoli Mt. Blanca: smer la Poire, Sentinelle Rouge, Peutercy, Innominata, Brouillard. Jean Barrère pa je bil doyen vodnikov v Luchonu, umrl je star 90 let.

Za zabavo

PIRAMIDA

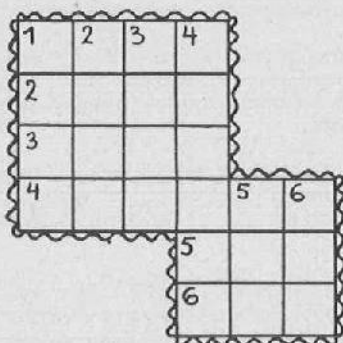

Vsaka naslednja beseda je sestavljena iz vseh črk prejšnje besede in iz ene nove črke.

Samo vodoravno:

1. prva črka,
2. znak za prvine natrij,
3. najmanjše celo število,
4. gora — delujoči ognjenik v Italiji (3274 m),
5. torišče alpinistov,
6. gora v Julijcih, severozahodno od Triglava (2501 m).

MAGIČNI LIK

Vodoravno in navpično:

1. Visoka vzpetina, 2. gora na Koroškem, 3. najvišja gorska skupina v Rodopskem gorstvu (vrh Musala je z 2925 m

najvišji v Bolgariji), 4. gora v Turčiji (najvišji vrh 5156 m je hkrati najvišji v Turčiji), 5. če, 6. strelno orožje.

PREMIKALNICA

K	O	P	A	O	N	I	K
Č	E	B	E	L	I	C	A
K	O	P	I	C	A		
A	R	A	R	A	T		

Premikaj besede vodoravno tako, da boš dobil v treh navpičnih vrstah imena treh slovenskih gor. Prva je v zahodnih Karavankah (2143 m), druga na Koroškem (v Avstriji) in tretja v vzhodnih Karavankah (2126 m).

ODGOVORI:

NAJVIŠJA POSTOJANKA

Najvišja planinska postojanka v Sloveniji je Triglavski dom na Kredarici (2515 m).

PECA

Peca je visoka 2114 m (nekateri navajajo višino 2124 m oz. 2126 m) in spada v Karavanke. Nov planinski dom pod Peco je bil slovesno odprt 7. septembra 1958.

REŠITEV

Jurček in Peter sta nalogo prav rešila.

1. Črki S (znak za smer jug) in N (znak za smer sever) ne spremenita svoje podobe, če ju postavimo na glavo. Proti severu mora kazati vedno temni del magnetne igle. Obrnite sliko narobe (za 180 stopinj) pa boste videli, da je Jurček dobro opravil naloženo delo.

2. Črka N (znak za smer sever) se spremeni v črko Z, če jo zasučemo za 90 stopinj. Ker črka Z v slovenščini označuje tudi smer zapad, bi lahko mislili, da je napačno vrisana magnetna igla, toda v nalogi je bilo poudarjeno, da je treba uporabljati za strani neba mednarodne znake. Če obrnete sliko za četrto kroga, boste videli, da kaže temni del magnetnice proti črki N: nalogo je torej tudi Peter prav rešil.

REŠITEV: Golica, Rzenik, Menina.

REŠITEV: Črna prst.

REŠITEV 1. Nanos, 2. Avala, 3. nalive, 4. olika, 5. Sava.

JAKA ČOP
RATEŠKA
PONCA

NAJHITREJŠO
ZVEZO
S PLANIN
POSREDUJE

ISKRA

AVTOMATSKI TELEFONSKI APARAT ATA 11

ZAHTEVAJTE PROSPEKTE!

ISKRA

TOVARNA ELEKTROTEHNIČNIH
I IN FINOMEHANIČNIH IZDELKOV • KRANJ

Telefon: 231 □ Telegram: ISKRA KRANJ □ Telex: 03-197

PRIVREDNO TRGOVSKO PREDPIJATIE

»SVETLOST« • SKOPJE

PRI SOJUZOT NA GLUVITE GLAVEN ODBOR ZA MAKEDONIJA

Ul. »106«-a 85 i ul. »Hristijan Karpuš« 74 • Tel. 28-01 i 18-93, Tek. smetka 80-KB-1-Ž-45

Gi izvestuvame site zainteresirani rabotni prijатели da ima na lager, a vo edno može da primi sekakov vid na porački:

NAMEŠTAJ: Spalni, kauči, kombinirani sobi, kuhinski nameštaj, detski količki, kornizi i drugo

STOLARIJA: Sekakov vid stolarija za gradežništvo

ŠIVALNA: Vršī sekakov vid usluga na maška i ženska konfekcija

KONDURADJISKA: Proizveduva i izrabotuva site vidovi na maški, ženski i detski čevli

KILIMARA: Po poračka izrabotuva persiski kilimi

MOLEROFARBARSTVO: Sekakov vid na molerofarbarski usluga, pisanie na firmi, slike i drugo

TRGOVIJA: Vo svoje prodavnici vo Skopje i Bitola raspolaga so bogat asortiman od galanteriska i konfekciona stoka

Site gore navedeni stoki se izrabotuvaa od prvoklasen materijal i se prodavaat po mnogu povolni usluga i ceni

Obveštavamo sve naše cenjene poslovne prijatelje kao i ostale proizvođače i potrošače, da je spajanjem preduzeća:

»GRADJA«

Trgovinsko preduzeće za promet
gradjevinskim materijalom
na veliko

Beograd, Zmaja od Nočaja 11
Telefon 29-603

»DRINA«

Trgovinsko preduzeće za promet
gradjevinskim materijalom i
furnirom na veliko

Beograd, Prvog maja 24
Telefon 33-906

FORMIRANO PREDUZEĆE

»INVESTPROMET«

TRGOVINSKO PREDUZEĆE ZA PROMET
GRADJEVINSKIM MATERIJALOM NA VELIKO
BEOGRAD

GRADJEVINSKO PREDUZEĆE

»Mavrovo«

SKOPJE ulica Belasica broj 3
Telefon broj 38-65
Telegram: Gradežnomavrovo
Žiro smetka: 804-11/1-483
NB Filijala Tetovo

Izveduva site vrsti gradežni radot
od hidrogradba, nisko-
gradba i visokogradba

Raspolaga so savremena gradež-
na mehanizacija, vozni park
i svoj sopstveni pogoni vo
koj vrši i generalni opravki
na site motorni vozila
i gradežni mašini

Gradjevinsko preduzeće

Granit SKOPJE

- Izvodi sve nizke i visokogradjevinke radove
- Razpolaze sa svojim pogoni-
ma na teritoriji NR
Makedonije i
Kosovsko-Metohijske oblasti

Veledrogerija

LJUBLJANA

Tokalon kreme, masno in suho

Aseptin kremo s trojnim
delovanjem, pomaga
pri spuščajih, vneti koži itd.

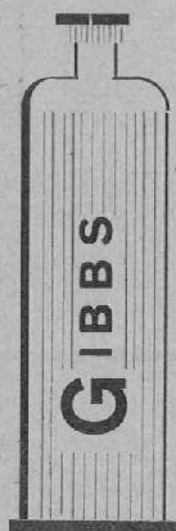
Vitaminska krema Skin beauty
z vitamini B₆, E in F. Resnično
odlična za Vašo polt

Vesonol olje za sončenje

Gibbs zobna kremo

Shampoo v polivinil vrečkah

Vemad Rapid za čiščenje
mastnih madežev

Dobite v vseh drogerijah
in trgovinah v državi

VELEDROGERIJA

LJUBLJANA, Mestni trg 22

Telefon 23-408

Tovarna emajlirane posode

CELJE

Telefon 22-71 — Telegram: Emajl Celje

VODEČI PROIZVAJALEC IN IZVOZNIK:

Emajlirane posode
pokositrene posode
pocinkane posode
 higiensko - tehničnih predmetov
jeklenih kotlov
jeklenih radiatorjev
in jeklenk za butan — propan plin

Posebno priporočamo naše nove izdelke: Econom lonec, alu-pekač,
sokovnik, lonec za pranje perila z vložkom

Naše izdelke z zaščitnim zakom »DVA LEVA« z zadovoljstvom uporabljajo
širok svet

IZVAŽAMO 50 LET, V 45 PREKOMORSKIH DEŽEL

**Bombažna
predilnica in
tkalnica Tržič**

— PREDILNICA

— SUKANČARNA

— TKALNICA

— BELILNICA

— BARVARNA

— APRETURA

proizvaja:

kvalitetne bombažne tkanine:
surove in beljene v širini
od 70 do 200 cm, industrijsko
prejo do številke Nm 50,
prejo za domačo obrt
in sicer mulle, double, knitting
in hardwater,

LESNINA LJUBLJANA

Odseki za individualna
naročila podjetja
»LESNINA« LJUBLJANA
izdelajo s svojim
strokovno
usposobljenim
kolektivom solidno
opremo za Vaš dom
in delovni prostor,
za šole, hotele,
gostinske obrate
ter vse vrste
notranjih prostorov.

Informacije in naročila:
poslovalnice in
predstavnišva
»Lesnina« Ljubljana
ali direktno na
Centralo za
Jugoslavijo,
Ljubljana, Parmova 41

Kapacnik

**PREDUZEĆE ZA PROMET
GRAĐEVINSKIM MATERIJALOM**

DIREKCIJA:

Beograd, Zmaj Jovina 3
tel. 21-666, 24-666 i 25-056

STOVARIŠTA:

Beograd, Dunavska 15
tel. 21-965

Kraljevo
tel. 453

KUPUJE:

Sve količine rezanoga
lesa, valovitog salonita,
salonitki i izolacione
ploče

PRODAJE:

Sav građevinski mate-
rijal na veliko u tranzitu
i preko svojih stovarišta.
Građevinske mašine i
motorna vozila

Posetite naša stovarišta i
zahtevajte naše ponude

Železarna Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE